

Av: Stellan Beckman

Handledare: Mats Lindqvist

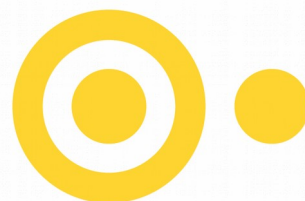
Södertörns högskola | Institutionen för Historia och Samtidsstudier

Masteruppsats 30 hp

Etnologi | VT 2018

# Vit men inte svensk

## **Andra generationens sverigefinnar i den svenska vithetens marginal**



**SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA** | STOCKHOLM  
sh.se

## **Abstract**

The following thesis explores the racialisation of second generation sweden finns in contemporary Sweden. This is done by applying a theoretical framework from critical race and whiteness studies on 8 interviews with second generation sweden finns. Especially the concept of the margins of whiteness has been of importance for the following study, which allows the analysis to consider both marginality and privilege.

The analysis focus on the intersection of the variables of ethnicity, class and race, which allows the racialised position of the 8 informants in the study to be outlined. While the themes of ethnicity and class have occurred in previous research, the study of race and in particular whiteness, have yet to be applied on sweden finns.

As will be revealed through the analysis, there are good reasons to consider Sweden finns as belonging within the margin of swedish whiteness. While there are signs that sweden finns have a position of marginality within swedish society the informants in this study can pass for swedes thanks to being racialised as white in everyday contexts.

Keywords: Sweden finns, white privilege, the margins of whiteness, whiteness, race

## Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	4
2. Syfte och frågeställningar.....	6
3. Metod och material.....	7
3.1 Intervjuer.....	9
3.2 Informanter.....	10
3.3 Filmer.....	12
3.4 Reflexivitet.....	13
3.5 Sverigefinsk etnolog, sverigefinska informanter.....	15
3.6 Vit forskare, vitt fält.....	16
4. Teori.....	19
4.1 Kritiska ras och vithetsstudier.....	19
4.2 Svenskhet och vithet.....	22
4.3 Vithetens marginal.....	24
5. Tidigare forskning.....	26
6. Disposition.....	28
7. Former av diskriminering.....	30
7.1 Svenskhetens gränser.....	30
7.2 Tröttsamma stereotyper.....	36
8. Det handlar om klass.....	45
8.1 Svenskhet som medelklass.....	45
8.2 Att resa med klass.....	50
9. Vithetens närvaro.....	56
9.1 Utseendets frånvaro.....	56
9.2 Den icke-vite andre.....	65
10. Slutsats och diskussion.....	73
10.1 Sammanfattning.....	73
10.2 Diskussion.....	75
10.3 Förslag på framtida forskning.....	76
11. Källförteckning.....	78
Bilaga 1 Informanter.....	85

## 1. Introduktion

I en tidningsartikel publicerad på Svenska Yle med rubriken "Fördomarna mot finländare lever fortfarande kvar i Sverige" skriver Joonas Suni (2016) om hur fördomsfulla svenskar är mot finsktalande på 2010-talet. Han beskriver hur han inte får komma in på klubbar för att han är finne, hur han blir påhoppad på tunnelbanan när han talar finska i telefon samt de otaliga alkoholist- och knivhuggarskämten han får höra dagarna i ända. Artikeln kunde vara vilken form av inlägg om rasism som helst i det samtida Sverige, om det inte vore för följande stycke:

Jag är också fullt medveten om att jag som en vit man får stå ut med mycket mindre skit än många andra. På grund av mitt utseende antar man att jag är svensk, vilket tyvärr säger en hel del om samhället vi lever i. Det är när jag öppnar munnen som det kommer fram att jag är finsk. Man kan ändra på sin dialekt eller nationalitet, men inte på sin hudfärg.

Vad innebär det att å ena sidan göra anspråk på att utsättas för fördomar, diskriminering och rasism, samtidigt som man understryker att man har privilegier? I den allmänna föreställningen om vad rasism innebär så är du antingen den som utsätter någon annan för rasism, eller den som blir utsatt för rasism. Att se sig själv som privilegierad innefattar samtidigt att man har någon form av möjlighet att slippa bli utsatt för rasism. Dessutom kan man säga att det finns en förutfattad mening att de som har vita privilegier är de som utsätter andra för rasism, och att de som innefattas av vitheten inte är diskriminerade?

Denna dubbelhet som Suni uttrycker i sin artikel, har en resonans med hur etnologen Marja Ågren i sin studie *'Är du också finsk eller...?'* (2006) beskriver att hennes informanter, som alla har finsk bakgrund, innehar vad hon kallar för en "joker-identitet". Emedan Ågren menar att hennes informanter kan sägas ha en invandrarbakgrund, har de samtidigt möjlighet att välja när deras finska bakgrund ska bli relevant. Denna slutsats är i mina ögon intressant i relation till hur forskare inom *kritiska ras och vithetsstudier* beskrivit finnars rasifierade position i det svenska samhället. Som exempel kan vi ta introduktionen till antologin *Om ras och vithet i det samtida Sverige* (2012) där författarna skriver att "tidigare rasifierade grupper i Sverige [har] med åren blivit vita enligt den allmänna majoritetsuppfattningen, såsom exempelvis finländare, italienare och ungrare" (Hübinette et al, 2012:33). Detta påminner om vad som går att läsa i Södertälje kommuns kulturutredning från 1997 på sidan 59: "När de finländska invandrarna kom till Södertälje blev de ibland utsatta för nedsättande kommentarer. Idag, trettio år senare, räknas inte finländarna som invandrare i dagligt tal bland Södertäljeborna. I de flesta fall gör vi Södertäljebor likhetstecken mellan invandrare och assyrier/syrianer."

Ett liknande resonemang återfinns även i introduktionen till antologin *Det slutna folkhemmet* (2008) där författarna skriver att för "drygt 100 år sedan sågs finska immigranter som synnerligen farliga 'befolkningselement', kriminellt belastade, omoraliskt kynne etc. Finskspråkiga tornedalningar sågs som 'kulturellt underlägsna' majoritetsbefolkningen. De skulle med det svenska språkets hjälp 'lyftas' till en 'högre' kulturell nivå. Idag är det inte tornedalningar utan andra som anses bristfälliga, ifrågasätts, behöver formas eller 'lyftas'" (Lindberg & Dahlstedt 2008:8). Vad som är intressant med dessa utsagor är att de inte hänvisar till någon tidigare forskning. Det är som om finnars rasifierade position i det samtida Sverige är ett vedertaget faktum som samtidigt inte granskats under vetenskaplig lupp.

Att finnar haft en annan status i det svenska samhället skvallras det om i Delegationen för invandrarforsknings (DEIFO) projektkatalog *Svensk invandrarforskning* från 1990. Där kan den uppmärksamme läsaren se att vid 80-talets slut lades stor vikt på att forska om "finländska invandrare". Över 21 forskningsprojekt berörde finländare vilket kan jämföras med 8 för jugoslaver, 7 för latinamerikaner, 7 för polacker och 6 för turkar. Bland de projekt som återfinns kan följande titlar nämnas: "finska invandrabarn i Göteborg - främst Angered", "jämförande analys av finska och jugoslaviska invandrarföreningar", "Invandrares boendevärderingar och boendemönster", "Skolfrågans betydelse för den sverigefinska mobiliseringen" och "invandrarfamiljer i förändringar. En studie om finska och jugoslaviska invandrarföräldrar och deras tonårsbarn". Vad som är intressant med titlarna i projektkatalogen är att de positionerar finländare som invandrare vilket för yngre läsare kan framstå som märkligt. Idag är den finska diasporan i Sverige mer känd och erkänd som en nationell minoritet av den svenska staten och i det offentliga rummet.

När Henrik Arnstadt (2017) recenserade antologin *Finnjävlar* (Borg 2016) på Aftonbladets kultursida tog även han upp finnarnas roll i den svenska historien, särskilt den arbetskraftsinvandring från Finland som skedde under 60- och 70-talet. Rasismen, menar han, är en föränderlig ideologi, och nu var det istället kniv-pekka som var den nya fienden: "Men 1973 var det slut på högkonjunkturen och de europeiska staterna stängde dörrarna för arbetskraftsinvandring. Finland å andra sidan blev rikare och landets medborgare slutade utvandra till Sverige, för ett bättre liv. I dag betraktar återigen svenskarna Finland som ett exotiserat och närmast orientaliserat "annat" – dock inte befolkat av rasfiender, utan snarare någon sorts maskulina bastubadande sagofigurer."

Som introduktionen har gjort gällande finns det till flera påståenden kring finnars förändrade rasifierade position i Sverige, som inte har belagts med forskning. Likväl finns det röster som lyfter fram finstalande som diskriminerade i det samtida Sverige. Föreliggande masteruppsats

är ett inlägg i den kritiska forskningen kring ras och vithet i Sverige utifrån ett sverigefinskt perspektiv. Grundfrågan kretsar kring *sverigefinnars rasifierade position i den svenska vithetens maktlandskap*.

## 2. Syfte och frågeställningar

Föreliggande uppsats har som syfte att analysera sverigefinnars rasifierade position i den svenska vitheten. Detta kommer att göras genom att applicera teorier från *kritiska ras och vithetsstudier* på 8 intervjuer med sverigefinnar i andra generation. För att besvara frågan kring sverigefinnars rasifierade position kommer analysen att fokusera på tre variabler i form av etnicitet, klass och ras. Fokus kommer bland annat att ligga på hur informanternas utsagor beskriver någon form av diskriminering i egenskap av sverigefinnar. Jag kommer även att fokusera på deras relation till klass och klassresor. Slutligen kommer jag att även analysera hur mina informanter förhåller sig till sitt eget utseende och den icke-vite andre.

- Vilka former av diskriminering har mina informanter genomlevt?
- Hur förhåller sig mina informanter kring frågor om klass och klassresor?
- Hur positionerar sig mina informanter i relation till sitt utseende och den icke-vite andre?

Jag har i min studie valt att inte ta med variabeln kön i min analys. Detta beror på att jag i föreliggande uppsats främst är intresserad av att belysa sverigefinnars rasifierade position utifrån de tre variablerna etnicitet, klass och ras. Inom *kritiska ras och vithetsstudier* återfinns det en intressant spänning mellan just dessa tre variabler som jag anser har varit väsentligt att ta tillvara på i min analys. Det material jag har samlat in kan samtidigt analyseras utifrån teorier kring kön och genus vilket i min mening är av intresse att lämna till ett framtida tillfälle.

### 3. Metod och material

Denna uppsats kommer att använda sig av en kvalitativ ansats för att besvara sina frågeställningar. Det främsta materialet är ett urval på 8 intervjuer av totalt 10 som utfördes under år 2017. Urvalet grundar sig på att dessa 8 definierade sig själva som sverigefinnar medan de övriga två inte gjorde detta. De intervjuer som inte kommit med i analysen har samtidigt varit väsentliga för att få ett bredare perspektiv på den sverigefinska minoriteten. Utöver dessa 8 intervjuer kommer jag även att analysera filmerna *Svinalängorna* (2010) och *Ingen riktig finne* (2013) i syfte att triangulera intervjuerna som material. 6 av 8 informanter har jag kommit i kontakt med via en facebookgrupp som jag lade upp en annons i. Detta har fått betydelse i att bakgrunden hos de personer jag intervjuat spretar, vilket också kommer att diskuteras mer utförligt i avsnittet *informanter* längre fram. 5 av informanterna är kvinnor och 3 är män. Utöver det kom jag i kontakt med en informant via dennes sambo, samt den åttonde träffade jag vid ett föreläsningstillfälle. Sedan 2015 har jag dessutom samlat på mig tidningsurklipp, länkar, rapporter, avhandlingar, forskningsartiklar, filmer, radioprogram, skönlitterära och facklitterära skildringar, egna siffror och skärmdumpar från sociala medier utöver det material jag presenterar i min uppsats. Detta "extramaterial" har varit ett sätt för mig att utifrån ett helikopterperspektiv orientera mig i de diskussioner och teman om återkommer i svenska medier om sverigefinnar som grupp.

Jag kommer att inledningsvis bena ut definitionen av begreppet sverigefinländare. Enligt SCB innefattar begreppet sverigefinländare någon som har anknytning till Finland. Detta innebär att i exempelvis statistik över sverigefinländare så innefattas både finlandssvenskar, som främst har svenska som modersmål, och finlandssvenskar, som har finska som modersmål. Begreppen sverigefinländare och sverigefinnar framstår ibland användas som utbytbara begrepp, men begreppet sverigefinnar åsyftar då på den finskspråkiga minoriteten i Sverige, som i sin tur är den som omfattas av den svenska minoritetspolitiken. Under uppsatsens gång har jag ofta uppfattat myndigheters definitioner, begreppets användning i medier och mina informanternas bruk som oerhört varierande och därmed smått förvirrande. Då inte samtliga av mina informanter vuxit upp med eller talar finska flytande har jag valt att omväxlande använda sverigefinländare, sverigefinnar eller sverigefinsk beroende på vad som fungerar rent språkligt.

När det kommer till sverigefinländare i största allmänhet är det inte heller en homogen grupp. Det framgår av statistik från SCB år 2016 som gör gällande att 7,1% av andra generationen har en finsk förälder och en förälder med annan utländsk bakgrund. Av denna procent återfinns många icke-vita sverigefinnar vars utseende inte stämmer överens med mediala framställningar av

finnar. Mina informanter och jag själv representerar inte detta på något vis. Det är mycket vanligare att ha antingen två föräldrar från Finland eller en förälder från Finland och en från Sverige som andra generationens sverigefinländare. Med andra ord representerar jag och mina informanter en "majoritet i minoriteten" i egenskap av vita sverigefinnar. Mitt utseende och även mina informanters har i min mening inte brutit mot mediala framställningar av finnars utseende. Fördelen med detta urval är dock att jag inte löper risk att förtingliga vitheten, eftersom jag här måste utgå ifrån att det i vardagliga och strukturella sammanhang görs skillnad på den sverigefinska minoriteten och den svenskspråkiga majoriteten. Om jag sedan kan fastslå att mina informanter på ett eller annat sätt kan sägas ta del av vita privilegier är det också ett värdefullt resultat.

I annonsen till facebookgruppen eftersökte jag informanter 18 år eller äldre, med kravet på att de skulle identifiera sig själva som sverigefinnar på ett eller annat sätt. Jag beskrev att studien skulle ha en post-kolonial teoretisk ingång, vilket jag kommer att problematisera mer i avsnittet om reflexivitet. Då ingen av de som erbjöd sig att bli intervjuade ställde frågor innan eller under intervjun vad som menades med post-kolonial teoretisk ingång har jag utgått ifrån att de har haft någon form av för-förståelse för ett sådant teoretiskt perspektiv. Då åtminstone 4 informanter verkar ha studerat på högre nivå där de även läst om post-koloniala perspektiv kommer jag att ta upp detta i analysen. I min annons valde jag inte heller att beskriva exakt vilken teoretiska ingång jag hade till fältet eftersom jag hade utarbetat ett syfte, men inte en strikt teoretisk avgränsning vid början av fältarbetet (jfr Pripp 2011:81). Jag såg det som att fältarbetet skulle generera material som kunde appliceras utifrån olika teoretiska begrepp och analyser som återfinns inom det post-koloniala fältet. Valet på teoretisk avgränsning skedde i omgångar där olika möjliga intressanta ingångar övervägdes allt eftersom materialet samlades in.

Några som erbjöd sig att bli intervjuade var första generationens sverigefinnar, medan det var fler från andra generationen som hörde av sig. Någon från den tredje generationen uteblev helt under fältarbetsperioden, vilket ledde till att jag koncentrerade mig på de informanter som tillhör andra generationen och som identifierade sig själva som sverigefinnar. Två intervjuer utfördes med informanter som visserligen var delaktiga i sverigefinska facebookgrupper men som inte strikt identifierade sig som sverigefinnar. Slutligen underströk jag att min masteruppsats var något av en *förstudie* vilket innebar att jag vid tillfället för annonsen inte hade konstruerat några färdiga frågor utan snarare arbetade med olika teman som jag ville prata med mina informanter om. Mitt intresse har varit att låta mina informanters berättelser att inledningsvis styra intervjuerna, vilket jag också kommer att diskutera i delavsnittet om intervjuerna nedan.



### 3.1 Intervjuer

Intervjuformen som jag valde för min uppsats kan främst beskrivas som 'halvstrukturerade intervjuer' (Gillham 2008:103ff). Detta innebär att jag använt mig av öppna frågor och breda teman i syfte att ha ett så flexibelt intervjuformat som möjligt. Det positiva med intervjuformen är att det går att kombinera struktur och flexibilitet (Gillham 2008:110). Emedan jag har lämnat utrymme till mina informanternas egna berättelser har jag sett till att återkomma till frågor som ställts i andra intervjuer. De övergripande teman som återfunnits i intervjuerna kommer att diskuteras längre fram. Nackdelen med halvstrukturerade intervjuer kan samtidigt vara att de tar mycket tid av forskaren, med transkribering och återkoppling till tematiska frågor. Då min fältarbete påbörjades redan 2017, långt innan det var dags att börja skriva analysen och arbeta fram en uppsats, upplever jag inte att frågan om tid bidragit till några problem.

Intervjuformatet valdes med Garner och Clarkes (2010:176ff) diskussioner kring huruvida ett intervjuformat med fokus på livsberättelse respektive ett intervjuformat med mer tematiska frågor var bäst för att genomföra kvalitativa studier av ras och vithet i Storbritannien. Genom att intervjua samma informanter inom samma projekt där de först intervjuade utifrån livsberättelse-formatet och följde upp med en tematiskt strukturerad intervju var en av de centrala lärdomarna för Garner och Clarke att den senare intervjuformen i högre grad framhävde den maktasymmetri som återfinns mellan forskare och informant. Där den första intervjun bemöttes positivt av samtliga informanter i projektet blev det ofta svårare med de tematiska intervjuerna, vilket Garner och Clarke menar berodde på att forskaren utgick ifrån sina egna begrepp och förståelser istället för att, som Garner och Clarke konstaterar, tematisera och ställa följdfrågor utifrån de begrepp informanten är bekant med.

Med detta i åtanke har jag även beaktat Charlotte Chadderton (2012) som menar att det inte är en självklarhet att fråga informanter rakt av om ras, rasism och vithet. Hon menar att det många gånger är bättre att låta informanter tala mer fritt och resonera kring dessa problem utifrån egna villkor (Chadderton 2012:372). Av denna anledning har jag inte alltid använt begreppet vithet, såvida inte informanterna själva använt det någon gång under intervjun. Ifall jag tagit upp frågan om sverigefinnarnas rasifierade position i Sverige har jag använt mig av ord som exempelvis "integrerade" istället då dessa ord återkommer i offentliga diskurser i högre grad än begrepp som ras och vithet.

Inför fältarbetet arbetade jag fram olika teman som jag ville ta upp i min studie. Dessa kom sedan att föras över till fyra huvudsakliga teman som jag ville återkomma till i varje intervju.

Ett av dessa teman har redan nämnts ovan och handlade om informantens bakgrund. Detta tema inledde jag alltid intervjuerna med för att på så sätt få en bättre kännedom om informanten och ge dem en möjlighet att sätta sin egen prägel på intervjun. De andra teman jag ställt frågor kring har behandlat skillnaden mellan upplevelser i skolan och arbetslivet. Detta kom vi ofta in på under intervjuens första del men det var ändå antecknat som tema inför intervjuerna i syfte att inte glömma bort att ställa frågor kring dessa. Ett relaterat tema har även varit finnar förändrade status, vilket informanter ibland själva har tagit upp varpå jag ställt följdfrågor. De få gånger som mina informanter inte tog upp detta tema själva brukade jag ställa en fråga så som "en del säger att finnar status har förändrats" eller lägga fram tankar och påståenden om sverigefinnars ändrade status i Sverige. Slutligen har jag även ställt frågor huruvida mina informanter växte upp med negativa framställningar av finnar i medier eller som framfördes i form av skämt.

Intervjuerna har bearbetats i två omgångar där den första omgången innefattade att lyssna igenom intervjun och anteckna enskilda teman som togs upp. Detta följdes av att transkribera intervjuerna i sin helhet. Anteckningarna med de enskilda teman användes sedan för att skapa kluster utifrån dessa teman där syftet var att få en överblick över de enskilda teman som återfanns i varje intervju samt att få grepp om övergripande teman som återfanns i materialet i sin helhet. De övergripande teman som återfanns i materialet landade på 8 stycken. Av dessa var det främst 4 som ansågs mest relevant för att besvara mina frågeställningar med hjälp av *kritiska ras och vithetsstudier* som teoretiskt ramverk. Med andra ord återfinns det teman i materialet som inte återfinns i analysen.

Av 8 intervjuer är det bara en intervju som pågick under 50 minuter, varav de andra antingen klockade en timme eller mer. Då mina informanter undrat om jag haft fler frågor att ställa har jag valt att gå över till mer tematiska frågeställningar alternativt att följa upp teman som återfanns i deras inledande berättelser. Samtliga intervjuer har spelats in i datorn och sedan transkriberats i sin helhet och finns i min ägo. Informanterna tillfrågades vid fältarbetets slut en extra gång via facebook ifall de tillät mig att använda sin intervju i uppsatsen.

### **3.2 Informanter**

Av mina informanter<sup>1</sup> är det Sebastian, Josefin, Elin och Olle som är födda på 70-talet. Anna, Johan, Kristina och Viktoria är födda på 80-talet. Detta ställer såklart en del frågor kring generation. Enligt SCBs definition av andra generationens sverigefinländare innebär det en person med minst en

1. I bilaga 1 återfinns en övergripande presentation över informanterna och intervjuerna.

förälder född i Finland. Definitionen kan med andra ord inkludera personer som är födda på 50-talet och framåt, trots att de vuxit upp under olika tidsperioder. Jag ser dock inga problem att i föreliggande studie inte ha utgått från en strikt åldersbaserad rekrytering eftersom min frågeställning inte efterfrågar det. Målet med min studie har varit att rikta sig in på nutiden, men i framtiden kan det dock bli aktuellt att laborera med ett urval som syftar på att studera eventuella skillnader utifrån födelseår.

I intervjuerna återfinns en bredd av bakgrunder hos mina informanter, vilket beror på att de inte delar ett specifikt rumslig, social eller geografisk kontext. 5 av 8 intervjuer har visserligen skett i Stockholmsområdet, men det är samtidigt bara 3 av 8 informanterna som vuxit upp i och kring Stockholm. 7 av 8 informanter har dessutom flyttat runt en hel del under sin uppväxt och även senare i vuxenlivet. Att göra ett sådant urval av informanter har skett med George E Marcus diskussion om "Multi-sited ethnography" (1995) i åtanke. Fördelen med ett sådant urval kan exemplifieras med Kuosmanens (2001) studie där han har intervjuat 29 finska män från både storstäder och småstäder i Sverige. I sitt material kunde han se en variation kring utsagor om rasism och diskriminering där exempelvis informanter från storstäder hade mer erfarenhet av detta än informanter från småstäder.

Enligt Kaiser (2001:39f) är det inte heller nödvändigt att avgränsa fältarbetet rent geografiskt, men detta beror också på vad som menas med "geografisk avgränsning". Då mina informanter har vuxit upp inom Sverige och föreliggande uppsats utgår ifrån ett nationell kontext går det även att tolka det som att jag befinner mig i en viss social och geografisk kontext som är den svenska vithetens. Kuosmanens (2001) studie är likt min studie fokuserad på strukturer, om än med ett genusperspektiv. Det varierande urvalet av informanter i Kuosmanens studie visar dock på att en undersökning vars fokus ligger på makt och strukturer inte nödvändigtvis behöver avgränsa sig på samma sätt som exempelvis Ågren (2006) eller Lukkarinen Kvist (2006).

Ann Gray har påpekat betydelsen av att göra ett "strategiskt urval" (2008:100f) vilket i kvalitativa studier innebär att ställa sig frågan vad det är jag vill studera och hur jag ska få ett tillräckligt djup i mitt material. Att jag valt att rekrytera informanter från olika platser i Sverige har för mig handlat om att dels kringgå tendensen att söka informanter i den egna geografiska närheten som ofta blir fallet i kvalitativa studier. Med sociala medier idag blir även frågan om närhet en annan, eftersom människor från olika delar av världen kommer samman i nya kontexter, och därav valde jag också att rekrytera informanter i en facebookgrupp. För min del innebar det även att testa materialet genom att göra en övergripande tematisering vid fältarbetets slut för att se om andra

teorier kunde användas på samma material. Då svaret blev jakande såg jag det som att mitt urval höll för att bygga en analys på.

Informanter som befunnit sig på annan ort har jag intervjuat via skype. Detta var ett sätt att komma förbi eventuella transportfrågor som behövts planeras in för intervju ansikte-mot-ansikte. I metodlitteraturen kring intervjuformer har det inte funnits några utförliga beskrivningar av intervjuer via skype. De närmaste begreppen är 'telefonintervjuer' (Gillham 2008:141ff) samt 'datorstödda intervjuer' (Kvale & Brinkmann 2017:190). Beskrivningen som återfinns av båda dessa intervjumetoder framstår ändå som att de tar upp de fördelar jag själv sett hos skypeintervjun, vilket är att du kan intervju personer var som helst i världen (Fägerborg 2011:91f). När det kommer till nackdelar återfinns problemet med en form av närvaro. Jag kan inte 'ta in' informanten på samma vis som under en intervju ansikte-mot-ansikte. Jag har dock bedömt att dessa intervjuer är tillräckliga för att kunna besvara mina frågeställningar.

### 3.3 Filmer

Filmerna i mitt material består som tidigare nämnt av spelfilmen *Svinalängorna* (2010) och dokumentären *Ingen riktig finne* (2013). Valet faller på att båda kan ses som berättelser om sverigefinländare. Samtidigt skiljer sig båda i sin skildring av sverigefinländare men även i hur de har tagits emot av publiken. *Svinalängorna* framstår som att ha varit mer populär än *Ingen riktig finne*, utifrån en sökning i mediedatabasen retriever. Detta kan bero på att *Svinalängorna* är en filmatisering av en tillika populär roman med samma namn. *Svinalängorna* var samtidigt inte först att som film skildra andra generationens sverigefinländare, utan det tillskrivs ofta filmen *Kid Svensk* (2007). Intressant nog har inte heller denna film, som funnits längre än *Svinalängorna*, ens kommit i närheten att nämnas lika ofta i medier så som *Svinalängorna*. Det är också intressant att *Kid Svensk* inte återfinns i Hynek Pallas avhandling *Vithet i Svensk spelfilm 1989-2010* (2011) medan *Svinalängorna* gör detta. Jag har här valt att tolka det som att *Svinalängorna* har kommit att stå närmare en mer dominant diskurs kring sverigefinländare, medan *Kid Svensk* och *Ingen riktig finne* inte gör det. Därmed är det väsentligt att ha med både *Svinalängorna* och *Ingen riktig finne* i mitt material eftersom deras representationer av sverigefinnar kan ställas mot varandra.

*Svinalängorna* är som tidigare nämnt baserad på Susanna Alakoskis roman med samma namn. Namnet svinalängorna syftar på ett miljonprogramsområde i Ystad i Skåne där familjen Moilanen som står i romanens och filmens centrum flyttar in. Filmen fokuserar främst på Leena Moilanen och hur hon i vuxen ålder är tvungen att konfrontera tiden i *Svinalängorna*, som

var allt annat än idyllisk. I filmen skildras den misär som drabbade familjen på grund av föräldrarnas missbruk. Filmen har hyllats som både en skildring av missbruk i familjer, en skildring av arbetarklassen och skildring av sverigefinnars situation i 60- och 70-talets Sverige.

Dokumentären *Ingen riktig finne* handlar om Kai Lehtvalo som i filmen beger sig på en återresa till Göteborg tillsammans med sin pappa. När Kai var knappt 5 år flyttade han och hans familj till Göteborg under 70-talet för att under tidigt 80-tal flytta tillbaka till Finland. Filmen fokuserar främst på Kai och hans fars relation genom hela resan men tar även uttryck i musiknummer som framförs av månskensorkestern filmen igenom. Dessa musiknummer består av musik och text som skrivits av sverigefinnar och flera sånger handlar om att emigrera till Sverige.

### 3.4 Reflexivitet

Föreliggande avsnitt kommer att behandla utgångspunkten och förutsättningarna för mig som etnolog under mitt fältarbete. Detta beror på att jag själv är en sverigefinne som studerar andra sverigefinnar, vilket innebär att jag har gemensamt med andra forskare som studerat grupper de själva har en fot i (Kuosmanen 2001, Lukkarinen kvist 2006, Farahani 2007, Weckström 2011). Av denna anledning är det väsentligt att redovisa min egen position inom och i relation till fältet jag studerar. Detta kommer att ske genom att jag först redovisar en kortare historik över hur uppslaget till masteruppsatsen kom till, för att senare gå in på betydelsen av mitt teoretiska val för reflexiviteten under arbetets gång. Min utgångspunkt har varit att jag som forskare är en del av det som jag studerar (Ehn & Klein 1994:10, Gray 2008:65) vilket kan innefatta både fördelar och utmaningar vilka jag kommer att redovisa i det föreliggande avsnittet.

Planeringsfasen för arbetet med masteruppsatsen kan sägas ha börjat under 2015, varpå jag sökte upp tidigare forskning om sverigefinnar i syfte att arbeta med ämnet under min masterutbildning. Tanken var då att applicera teorier kring postkoloniala förhållanden på den sverigefinska minoriteten. Denna planering kom dock att ställas på sin ända när jag läste Mattias Gardells bok *Raskrigaren* (2015) som handlar om Peter Mangs. I Gardells bok får läsaren följa hur Peter Mangs mördar sina offer samt omständigheterna omkring detta. Det som fastnade för egen del var hur Peter Mangs föräldrar kom från Finland. Hans bakgrund i grannlandet gav honom ett alibi eftersom det svenska rättsystemet inte kunde se honom som en mördare med hatbrottsmotiv, han var ju själv "en invandrare". I en text på kulturtidskriften Kultwatch skrev jag (Beckman 2016) om hur absurt det kändes att läsa om Mangs i egenskap att vara sverigefinne. Läsningen ryckte mig ur inställningen att ett post-kolonialt perspektiv var det bästa sättet att behandla mitt ämne på.

Jag hade redan innan min text om Peter Mangs skrivit i Kultwatch om att vara sverigefinne i det samtida Sverige (Beckman 2015). Då fick jag många likes på facebook och artikeln delades flitigt. Samma reaktion kom dock inte med min artikel om Peter Mangs, vilket förbryllade mig. Den möttes av en viss tystnad, inte minst från andra sverigefinnar, vilket ytterligare fick mig att fundera över vad det innebär att vara sverigefinne och gruppens egen identitetskonstruktion. Inte minst blev detta uppenbart när antologin *Finnjävlar* (Borg 2016) publicerades. Antologin kan sägas vara ett sätt att behandla sverigefinnar ur ett postkolonialt perspektiv, vilket fick mig intresserad att läsa vidare.

I antologin ryms många röster, men den som jag fastnade för var Maziar Farzin (2016) som benämner sig som en "finne-iranier" uppvuxen i Sverige. I kontrast till de flesta bidragen i antologin, där svenskt och finskt står som varandras klara motsatser i en svartvit värld, ger Farzin en mer komplicerad bild: "I och med att jag gått i finsk klass så hade jag i princip inga kompisar bland de andra svartskallarna. Bland finnarna kände jag mig däremot som en svartskalle." (104) Farzins ord lade ytterligare en dimension kring mina funderingar över Peter Mangs och min masteruppsats. Farzin menade vidare att finnar runtomkring honom kunde distansera sig gentemot "andra grupper" genom att snacka "skit" om dem. Men hans utläggning slutar inte där, utan han fortsätter med att beskriva finnar som sittandes på "dubbla stolar i den svenska rashierarkin":

Man är visserligen jävla finnar, utdefinierade, stereotypiserade, ja till och med skullmätta - men man har numera även möjligheten att ingå i den vita gemenskapen. Finnarnas vithet syns bättre bredvid de andra mörkare svartskallarna. I en värld där rasistisk ideologi fortsätter sväva runt som sporer i luften kan man lätt räkna ut att vissa personer kommer att ta till sig den fullt ut om de kan sälla sig till den gynnade gruppen. (104f)

Farzins text ställde min egen position som etnolog på sin ända, men även vad det innebär att vara en insider eller outsider i fältarbetet. Den kunskap jag förvärvat genom att läsa tidigare nämnda texter innebar också att jag fick fundera över vem eller vilka jag litar mig med som forskare (jmf Pripp 2011:72). Förutom att jag är en sverigefinne som intervjuar andra sverigefinnar, måste jag även beakta min egen vithet som forskare. Att som vit forskare reflektera över sin egen vithet är någonting som är återkommande i tidigare forskning inom *kritiska ras och vithetsstudier* utförda av vita forskare (Frankenberg 1994, Garner 2007, Lundström 2010). Jag kommer i det följande att problematisera min position som "vit" "sverigefinsk" etnolog och innebörden av dessa positioner för min studie. Först kommer jag att problematisera min sverigefinska bakgrund följt av att jag problematiserar min egen vithet.

### 3.5 Sverigefinsk etnolog, sverigefinska informanter

Föreliggande avsnitt bygger främst på reflektioner i relation till forskare som Fataneh Farahani (2007) och Mirja-Liisa Lukkarinen Kvist (2006) som båda två kan sägas ha utfört sina fältarbeten på "hemmaplan". Farahani (2007) undersöker i sin studie fyra iranska kvinnors syn på sexualitet och Lukkarinen Kvist (2006) studerade medlemmar i en sverigefinsk förening i Eskilstuna där samtliga hade samma bakgrund i Österbotten som Lukkarinen Kvist. För båda forskarna innebar det att fråga sig vad det innebar att vara en insider och outsider i fältet (Lukkarinen Kvist 2006:38, Farahani 2007:49). Då jag valde att rekrytera informanter från olika platser, vilket jag nämnde i avsnittet om intervjuer, har detta samtidigt inneburit att jag inte haft samma utmaningar kring dessa frågor som Lukkarinen Kvist (2006) som utförde intervjuer och observationer inom en socialt avgränsad gemenskap i Eskilstuna. Förutom Johan var det inga av mina informanter som uttryckte att de tagit del av sverigefinskt föreningsliv i någon större utsträckning. Anna och Josefin uttryckte bland annat svårigheter att bli en del av den sverigefinska gemenskapen, oftast på grund av språkbrister. Detta innebar att även mina informanter ställde frågan om insider och outsiderpositionen på tvären. Förutom Sebastian verkade samtliga informanter ha en känsla av osäkerhet kring att ta del av den sverigefinska gemenskapen, att man inte kände sig tillräckligt finsk nog att få vara sverigefinne. Med andra ord uttryckte en del informanter en känsla att befinna sig i den sverigefinska gemenskapens periferi tillsammans med en vilja att försöka erövra en plats i gemenskapen och en egen sverigefinsk identitet.

Emedan det fanns stora skillnader i termer av outsider och insider-förhållanden i relation till den sverigefinska gemenskapen bland mina informanter var det dock en del faktorer som de hade gemensamt: De är *andra generationens sverigefinnar*. Varav jag själv är tredje generationens sverigefinne. Detta innebar att medan mina informanter talade om sina *föräldrar* som "den finska länken" var det för min del alltid mormor som jag hänvisade till de gånger mina informanter frågade mig om min egen bakgrund. En annan faktor är relationen till Finland, som varit en återkommande skillnad mellan mig och mina informanter. Jag har visserligen en stor släkt i Finland men det har snarare varit hos mammas kusiner i Kanada (vars föräldrar kommer från Finland) som vi haft kontakt med och spenderat en del somrar tillsammans med snarare än den finska delen av släkten. Här har mina informanter beskrivit att de spenderat somrar i Finland när de var små eller mer ju äldre de blivit vilket jag inte kunnat känna igen mig i. Vid de tillfällen som dessa förhållande uppdagat sig i intervjuerna har jag ibland fått en klump i halsen eftersom jag i

mitt fältarbete haft en förhoppning att träffa någon jag kunnat relatera till fullt ut, men det har snarare infunnits en känsla av fragment som jag och de intervjuade fått hålla fast vid snarare än någon "helhet".

Denna känsla av att inte vara tillräckligt mycket sverigefinne som jag i viss mån delat med en del informanter har inneburit att jag utöver mina intervjuer även sett ett behov att läsa in mig i den sverigefinska gemenskapens erfarenheter (Ingridsdotter 2017:46, Ågren 2006:31). Detta innefattade det tidigare nämnda breda insamlingen av olika sorters material eftersom de gav en bättre bild över återkommande frågor kring den sverigefinska minoriteten. Andelen intervjuer är inte heller den totala mängd jag utfört sedan början av 2017, vilket i skrivande stund ligger på 10. Det jag vill understryka med detta är att denna uppsats består av ett mindre urval från ett större material, vilket också innebär att uppsatsen inte är menad som en 'slutgiltig' skildring kring sverigefinländare i andra generation. De intervjuer jag har valt för min uppsats anser jag dock är tillräckligt för att besvara min frågeställning.

Jag har i detta avsnitt främst försökt att bena ut de utmaningar som funnits i att kategorisera min studie som utförd av en insider eller outsider. De nackdelar jag redovisat har samtidigt övervägts av det faktum att mina informanter ofta erbjudit sig att bli intervjuade av mig, vilket kan sägas vara en av de stora fördelarna med att bli läst som en insider. Sverigefinnar jag lärt känna innan, under och efter fältarbetets gång (men som inte blivit intervjuade) har uttryckt intresse för min studie och även för de uppdateringar på sociala medier jag gjort kring forskning om sverigefinnar som jag beskrivit, summerat eller citerat i öppna inlägg. Att min mormor kom från Finland, vilket ger mig rätten att göra anspråk på en sverigefinsk identitet, har uppenbarligen haft betydelse, men jag vet dock inte hur det skulle se ut ifall jag inte haft en sverigefinsk bakgrund. Marja Ågren (2006) har exempelvis beskrivit hur hon, trots en helsvensk bakgrund, bemöttes väl av sina informanter och inte hade några större problem att ta sig in i fältet.

### **3.6 Vit forskare, vitt fält**

Valet att använda *kritiska ras och vithetsstudier* som teoretisk utgångspunkt för min analys beror bland annat på frånvaron av studier kring sverigefinnar och vithet inom forskningsfältet, vilket jag kort beskrev i introduktionen. En annan anledning är att *kritiska ras och vithetsstudier* kräver av mig som vit forskare att reflektera över min egen vithet och de vita privilegier som följer med detta (Kenny 2000:114). Av denna anledning har det även varit väsentligt för mig att, som jag beskrev i inledningen till detta avsnitt, att även samla in andra perspektiv på sverigefinnar. Jag har bland



annat samlat på mig berättelser från svenskar som rasifieras som icke-vita där en mindre smickrande bild av sverigefinnar dykt upp. Kontentan av dessa berättelser stämmer överens med Farzins (2016) erfarenheter vilket i sin tur fick mig att vända mig till *kritiska ras och vithetsstudier*. Jag ser valet av teori som betydelsefullt för att ytterligare nå distans från mitt material och fältet i sin helhet.

Robin DiAngelos *What does it means to be white?* (2016) och Ruth Frankenberg's *White women, race matters* (1993) har varit viktiga källor för teoretiska och etiska reflektioner kring vita privilegier och dess betydelse för vita forskare som är verksamma inom *kritiska ras och vithetsstudier*. Robin DiAngelo beskriver i sin bok *What does it mean to be White?* (2016) sina erfarenheter från att arbeta med studiecirklar om rasism och diskriminering där det främst har varit vita amerikaner som deltagit. Hennes bok är riktad till vita personer i syfte att de ska lära sig att kunna reflektera över sina privilegier och utveckla sin förmåga att prata om rasism. Boken är formgiven i syfte att agera undervisningsmaterial för studiecirklar och kurser i mångfald på exempelvis arbetsplatser. En av DiAngelos centrala poänger är att rasism inte endast handlar om förtryck, utan också privilegier. Detta är en av anledning till varför vita personer har så svårt att tala om rasism, eller att man själv skulle tjäna på rasism även då man inte uttrycker sig rasistiskt, eftersom förtryck oftast förstås som främst en aktiv handling. DiAngelos diskussioner kring rasism och privilegier har bidragit mig till att ställa ytterligare frågor kring min egen position som forskare. Dessa diskussioner kring vita privilegier och rasism återfinns även hos Frankenberg (1993) som intervjuade ett 30-tal vita kvinnor i USA i syfte att förstå hur de förstod frågor kring vithet och rasism.

Att som vit forskare studera vithet lyfter även frågan om maktasymmetrin mellan forskare och informant under fältarbetet. Catrin Lundström (2010) har exempelvis beskrivit de utmaningar hon tampades med under sin forskning på vita svenska medelklasskvinnor i USA. En central fråga för Lundström (2010:71) kretsade kring vad det innebär att passera som vit kvinna från svensk medelklass. Emedan Lundström menar att det går att tolka passerandet som en form av strategi innebär det också en del frågor kring att reproducera strukturer av privilegier. Vita normer och privilegier fanns i alla sammanhang även där det inte fanns någon fysiskt närvarande "andre" (Lundström 2010:76). Detta för oss tillbaka till fördelen att via *kritiska ras och vithetsstudier* även hitta en kritik av sig själv som vit forskare. Under fältarbetets gång valde jag att regelbundet föra dagbok där jag reflekterade över genomförda intervjuer, teorier samt andra fenomen jag stötte på under arbetets gång. Jag menar att denna fältdagbok gjorde det möjligt för mig att tidigt se mönster i

mitt eget tänkande och vilka möjligheter som fanns med att applicera *kritiska ras och vithetsstudier* på mitt material.

Jag har i föregående avsnitt valt att främst fokusera på vithet och sverigefinskhet som de två främsta variablerna för min egen position som forskare. Då masteruppsatsen bygger på en analys av vithet och sverigefinnar ser jag detta som väsentligast att problematisera. Utöver dessa två variabler finns det samtidigt andra som spelar in i min studie, varav en är att jag, liksom mina informanter, är en klassresenär. När jag började transkribera mina intervjuer och mer ingående tematisera dem märkte jag att de flesta av mina informanter, utom Viktoria och Olle, kunde sägas ha gjort en klassresa rent bildningsmässigt på samma vis som mig: uppvuxen i ett arbetarhem där föräldrarna har "knegaryrken" - i mina föräldrars fall snickare och undersköterska - men som gått vidare till studier på högre nivå inom humaniora. Detta ställer ännu en fråga vad det innebär att studera "sig själv" och sin "hemmamiljö" när jag har en akademisk utbildning (Gray 2008:52f). Som akademiker har jag med min utbildning och inövade 'etnologiska blick' en annan distans till den sverigefinska gemenskapen. Min resa in i gemenskapen har befunnit sig parallellt på ett känslomässigt och intellektuellt plan.

Avslutningsvis vill jag återigen understryka att min masteruppsats är en form av förstudie, vilket också är vad jag sagt till mina informanter under fältarbetets gång. Då jag, som tidigare nämnt, har samlat in ett material som sträcker sig utanför det material som återfinns i analysdelen av masteruppsatsen är inte min ambition att sätta någon "spik i kistan" kring sverigefinnar och vithet. De teman som jag behandlar i analyskapitlet är dessutom bara några få av väldigt många som kan behandlas inom ramen för *kritiska ras och vithetsstudier*.

## 4. Teori

Denna uppsats kommer att använda sig av ett teoretiskt ramverk grundat i forskningsfältet *kritiska ras och vithetsstudier*. Föreliggande kapitel kommer att bena ut centrala teorier och begrepp som är relevanta för uppsatsens syfte. Begreppet *vithet* kommer att presenteras och diskuteras i relation till tidigare forskning och hur det kommer att användas i uppsatsen. Även begreppet *vithetens marginal* kommer att presenteras längre fram eftersom det utgör en specifik del av uppsatsens teoretiska ramverk. Som vi kommer att se är samtliga av dessa begrepp sammanlänkade men samtidigt nödvändiga att bena ut separat i syfte att göra uppsatsens mål mer tydligt.

### 4.1 Kritiska ras och vithetsstudier

Denna uppsats tar som utgångspunkt att vithet är en socialt konstruerad maktordning med en politisk och historisk bakgrund (Frankenberg 1993, Dyer 1997, Diangelo 2016). Enligt Steve Garner bör man se *vithet* som en form av 'kulturellt kapital' som ger tillträde till olika resurser (2006:260f). Kort sagt är studiet av vithet studiet av vem eller vilka som innehar makt och erhålls privilegier i detta system och hur det formar människors vardag (Clarke & Garner 2010:15). I samhället finns det inte några kontexter som inte är formade eller påverkade av denna maktordning. Det är en global maktordning (Mills 1997) som samtidigt kan agera utifrån en egen logik på nationell och lokal nivå (Pallas 2011, Werner 2014). Föreliggande uppsats kommer också att ta avstamp utifrån att den befinner sig i den kontext som kallas för *den svenska vitheten*. Detta innebär också att nationalitet, etnicitet och ras är begrepp som inte ska beblandas. Jag kommer att diskutera detta mer ingående längre fram.

I Sverige ser man ofta ras och etnicitet som utbytbara begrepp, vilket implicit innebär att de står för samma sak. Det är samtidigt inte ovanligt att skriva ut begreppen genom att sätta ett snedstreck mellan dem, vilket innebär att de är relaterade även då de historiskt sett stått för olika saker. Inom *kritiska ras och vithetsstudier* återfinns en diskussion där dessa begrepp hålls isär. Jag kommer att återge just de olika betydelser som läggs i begreppen *ras*, *etnicitet* och *vithet* inom forskningsfältet framöver för att synliggöra den mångfald av dimensioner som ryms i begreppen. Jag väljer här att börja i en diskussion kring ras och etnicitetsbegreppen hos socialantropologen Thomas Hylland Eriksens *Nationalism och etnicitet* (2007:13ff) innan jag landar i *kritiska ras och vithetsstudier*. Eriksen diskuterar och historiserar relationen mellan begreppen nationalism och etnicitet utifrån ett socialantropologiskt perspektiv. Hans inledande kapitel innefattar även en diskussion om relationen mellan begreppen ras och etnicitet. Kortfattat framstår han som att föredra

etnicitet före ras-begreppet, som han anser vara alldeles för negativt laddat för att vara brukbart. I sin redogörelse framstår Hylland Eriksen tolka begreppet ras som att handla om biologiska markörer, fenotyp, eller kulturella och sociala tolkningar om densamma. Han slår fast att föreställningar om ras är underordnade frågor kring etnicitet.

Även om Eriksens definition av etnicitet och ras är användbara i viss utsträckning, finner jag inte att de går ihop med *kritiska ras och vithetsstudiers* definition av vithet. Som exempel kan vi ta Richard Dyers numera klassiska verk *White* (1997) som å ena sidan fokuserar på den visuella (re)produktionen av vithet inom bland annat konst, film och TV-serier. Men han beskriver också vithet som något inte endast relaterat till utseende, utan hur det fyller en funktion som *normativ subjeksposition* (Dyer 1997:70ff). Utifrån denna normativa subjeksposition formuleras normer som reglerar vem eller vilka som kan ingå i vitheten, utan att det för den skull är kopplat till utseende. Dyer menar att hudfärg och utseende inte är en primär orsak till någon form av rasism, men däremot en stark komponent (1997:42).

Inom den svenska *kritiska ras och vithetsforskning* är begreppet *rasifiering* centralt. Inspirerad av Robert Miles (1989) begrepp *racialisation* har Irene Molina (2005, 2015) byggt vidare på begreppet i syfte att synliggöra en materiell och strukturell orättvisa på arbetsmarknaden som hon menar beror på föreställningar om ras. Sedan begreppets lansering har det även kommit att användas för att syfta på individer och grupper i samhället. Det har även uppstått flera feltolkningar kring begreppet eftersom det är en böjning av begreppet ras, vilket i sin tur lett till att det tolkas som en omskrivning av begreppet ras rakt av. Molina har däremot gjort gällande att begreppet *rasifiering* inte endast syftar på exkludering kring kulturella tolkningar av biologi och utseende, utan att det även fångar in andra processer av exkludering utifrån exempelvis kultur, språk eller religion. Jag kommer att i föreliggande uppsats att använda mig av begreppet *rasifiering* som ett analytiskt begrepp, som kan fånga in både strukturella och vardagliga processer som påverkar människors liv. Begreppet fångar dessutom in både Thomas Hylland Eriksens förståelse av ras och etnicitet under ett och samma begrepp.

Frågan om ras och vithet har ofta missförstått som endast gällande en fråga om hudfärg, vilket jag i det föregående har snuddat vid. Det är visserligen sant att utseende, och med det också hudfärg, blir aktualiserad som fråga inom *kritiska ras och vithetsstudier*. Dock ska det förstås som att hudfärg inte har någon inneboende betydelse enligt forskningsfältet, utan en faktor som ges mening inom en rasifierad maktordning som formas av vitheten. Utifrån detta resonemang blir det väsentligt ur ett etnologiskt perspektiv att se det som att ras och vithet är någonting som

görs (Ingridsdotter 2017:34). Detta görande av ras och vithet är samtidigt kopplat till ett kolonialt förflutet som ännu har betydelse för vår samtid, även då den benämns som post-kolonial (Habel 2008, 2012). De handlingar och tolkningar som görs inom vardagen kring etnicitet och ras ska inte ses som oföränderliga faktorer utan förhandlingsbara. Det utrymme som finns att förhandla kring dessa gränsdragningar är samtidigt beroende av de strukturer som vuxit fram historiskt och som påverkar människors förutsättningar i samhället.

Att studera ras och vithet är inte bara att studera icke-vita, utan det handlar även om att studera de som *kan göra anspråk på vithet* (Dyer 1997:1). Enligt Frankenberg är vita rasifierade i lika hög grad som icke-vita (Frankenberg 1993:1). Steve Garner har påpekat att vithet brukar beskrivas som en osynlig, eller tom, kategori (Garner 2007:34, jmf Morrison 1993). Vithet som kategori är dock inte osynlig för alla, utan främst för de som innehar dess privilegier. Det är med andra ord mer beskrivande att benämna vithet som en *omarkerad position i en maktordning där vissa kroppar ses som oproblematiska* (Ahmed 2011:131f, Garner & Clarke 2010:27).

Enligt Ruth Frankenberg är fördelen med att tala om vithet att man synliggör och gör det möjligt att se privilegierade positioner och praktiker som rasifierade (Frankenberg 1993:7). Dessa positioner och praktiker får sin dominans i sociala kontexter eftersom de reproducerar sig som normativa oavsett intentionen hos individer (Dyer 1997:9f). Vita som social grupp behöver inte vara medvetna om sina privilegier, eller identifiera sig själv som vita, för att kunna dra nytta av att vara vita (Lewis 2004:624, Mills 1997:11). Detta kan även jämföras med antropologen John Hartigan, som menar att det inte går att likställa dominans *inom* ett system (så som vitheten) med en dominans *av* systemet (1997:502). Med andra ord är studiet av vithet som maktordning inget som har att göra med informantens eventuella självidentifikation att göra.

När det kommer till frågan om ras och vithet är det väsentligt att understryka den laddning som båda begreppen kommit att få i den vardagliga diskursen. Det är inte ovanligt att frågor eller utsagor som resonerar kring ras eller vithet på debattsidor eller forum blir ifrågasatta, även då de resonerar utifrån just *kritiska teorier* kring dessa begrepp. Samtidigt finns ytterligare frågor kring teorivalet, så som varför ras och rasifiering, snarare än etnicitet och etnifiering? Och i vilken mån har vithet och svenskhet med varandra att göra eller ej? Ylva Habel har exempelvis påpekat att vithet och svenskhet inte är utbytbara (2008). Nästa avsnitt kommer att söka besvara dessa frågor samt hur de kommer att ha betydelse för denna uppsats analys av sverigefinländares rasifierade position i den svenska vithetens maktlandskap.

## 4.2 Svenskhet och vithet

Enligt medievetaren Ylva Habel (2009) ska man inte blanda samman svenskhet och vithet. Emedan detta till synes händer i debattsammanhang, där svenskhet och vithet görs till någonting likvärdigt, är detta inte utgångspunkten för min studie. Däremot är det väsentligt att studera vitheten i Sverige som en maktordning där "svenskhet" som norm får en specifikt dominant maktposition (Mattsson 2005). Som filmvetaren Hynek Pallas har påpekat i sin studie av vithet i svensk film mellan 1989 till 2011 finns det en stark koppling mellan rasism och nationalism (Pallas 2011:39). Av denna anledning är det väsentligt att *svenskhet* ska förstås som en normativ och hegemonisk position inom den *svenska vitheten* som strukturell maktordning.

Katarina Mattsson (2005) menar att relationen mellan vithet och svenskhet är sammankopplad i olika värdekedjor där svenskar har kommit att bli ansedda som den globala vithetens mest vita befolkning. Mattsson menar att svenskhet och vithet binds samman utifrån maktpositioner som europé, modern, kristen och västerlänning och diskurser kring dessa. Hon sammanfattar den svenska vithetens gränsmarkörer i fem punkter: huruvida du är *född* i Sverige eller ej, huruvida du har *svenskt medborgskap* eller ej, vilka *blodsband* du har, vilket *språk* eller *kultur* du anses ha eller tillhöra, samt vilket *utseende* du har (Mattsson 2005:149). Med andra ord är det väsentligt att understryka den *svenska kontext* som min studie befinner sig i. Den grupp som utgör sverigefinnar som kategori och erkänd minoritet har en specifik historia i Sverige, vilket formar individer som tillhör gruppen utifrån dessa fem gränsmarkörer.

Även om vi går med på att det är väsentligt att undersöka ras och vithet i Sverige återstår frågan hur vi ska göra det när båda begreppen knappt används i offentliga diskurser. Om jag skulle fråga ut någon om hur det känns att vara vit skulle resultatet nog inte bli ett rakt svar. Med andra ord är frågan om det är möjligt att utföra en etnografisk studie av vithet i en kontext där det är frånvarande i offentliga diskurser. Samma problem tas upp av Philomena Essed och Sandra Trienekes (2008). Deras exempel är Nederländerna där, likt Sverige, inget normativt bruk av begreppen ras eller vithet återfinns i offentligheten. Trots detta konstaterar Essed och Trienekes att hudfärg är en betydelsefull faktor för exkludering i Nederländerna (2008:58). Deras studie visar också att studenter som gått kurser kring kritiska perspektiv på rasism, ras och vithet ändå har svårt att se hudfärg som en fråga om något annat än 'skillnad' (Essed & Trienekes 2008:69). Essed och Trienekes konstaterar att nationell identitet inte går att likställa med vithet, men att *kritiska ras och vithetsstudier* ändå är betydelsefullt att applicera i Nederländerna. Av samma anledning anser jag att det är betydelsefullt att använda *kritiska ras och vithetsstudier* i svensk kontext, även då begreppen

ras och vithet inte används i det offentliga samtalet.

När det kommer till frågan om de gränsdragningar som utgör vitheten är det tydligt att dessa skiftar utifrån historiska och rumsliga faktorer (Pred 2000, Bonnett 1998). Som Stefan Jonsson visar har frågan om 'den andre' gått från att handla om ras till att handla om kultur i flera västerländska länder och inte minst Sverige (2000:50f). Han menar vidare att rasism som strukturerande faktor är verksamt även utan en allmänt accepterad formulering av ras. Katarina Mattsson (2000) har i sin tur visat problemet med att endast fokusera på kultur i studiet av rasism. Konsekvensen blir att frågan om utseendets betydelse faller bort, där frågan om vithet som privilegerad position förblir osynliggjord och därmed självklar (2000:114). Även i Sverige, där vi gärna menar att ras inte längre har någon betydelse, får ändå utseendet konsekvenser för individers vardag.

För finnar del återfinns en del studier kring hur finnar har varit dåligt ansedda genom svensk historia (Catomeris 2004). Särskilt betydelsefulla i det svenska nationalitetsbygget var finnarna som den andre under 1800-talets nationalistiska strömningar och den svenska rasbiologins storhetstid (Laskar 2008, 2017). Svenska rasbiologer gjorde sitt yttersta för att klassificera och fastställa finnar som en annan ras, trots att tyska rasbiologer konstaterade att de var germaner. Detta visar både den föränderliga betydelse som ras kan ha för nationsbygget, men också hur det är socialt konstruerat med politiska undertoner. Idag skulle ingen gå med på att se finnar som en annorlunda ras varken i Sverige eller USA (Kivisto & Leinonen 2011), vilket ger vid handen den historiskt föränderliga process som ras och vithet är stadda i.

Relationen mellan vad som i forskningen kallas för etnicitet och ras blir i min mening tydlig vid en granskning av forskning som fokuserar på utlandsadopterade svenskar (Hübinette & Tigervall 2008). Det framgår att även om icke-vita utlandsadopterade växer upp i vad som kan kallas för "helsvenska" och "helvita miljöer", innebär det inte att de nödvändigtvis går fria från rasism och trakasserier. Eftersom deras utseende inte alltid passar in på ett typiskt svenskt utseende innebär det att deras etnicitet, som ju är en svensk sådan, inte alltid får större betydelse än ras. Trots att de kanske identifierar sig själva som svenskar och med en svensk etnicitet kan de komma att rasifieras som icke-vita och i det långa loppet som icke-svenskar. Detta innebär också att ras och etnicitet måste analyseras parallellt, där även kontext är väsentligt för att förstå hur dessa variabler får betydelse för människors vardag. Med andra ord är det av intresse att hålla isär begreppen etnicitet och ras i min uppsats. Som jag kommer att visa i nästa avsnitt där begreppet *vithetens marginal* presenteras är detta förhållningssätt väsentligt för att studera sverigefinnars rasifierade

position inom den svenska vitheten.

### 4.3 Vithetens marginal

Jag har i det föregående avsnittet resonerat kring svenskhet och vithet varpå det blivit uppenbart att de inte går att likställa begreppen med varandra. I Sverige är vitheten strukturerad utifrån att svenskhet har en dominant position. Men med detta kommer frågan om hur vi ska studera *underordnade identiteter som samtidigt villkorligt inkluderas inom den svenska vitheten?* Föreliggande avsnitt kommer att presentera och resonera kring sociologen Steve Garners (2007) begrepp *vithetens marginal* som synliggör vithetens interna hierarkier och belyser existensen av underordnade positioner inom vitheten. Detta begrepp är väsentlig i studiet av vad som inom *kritiska ras och vithetsstudier* kommit att kallas för ”vita identiteter” (Clarke & Garner 2010).

I introduktionen till denna uppsats kunde vi konstatera att forskare inom kritiska rasism, ras och vithetsstudier ser tornedalingar och finnar som en del av den svenska nationen, utan att hänvisa till tidigare forskning (Dahlstedt & Lindberg 2008, Hübinette et al 2012). Senast ut var sociologen Catrin Lundström som i ett bokkapitel (Lundström 2018) går igenom sitt fältarbete kring vita svenska kvinnor som bor utomlands (se Lundström 2010) menade att "som ett resultat av den stadigt växande icke-vita befolkningen i Sverige så kommer 'nya' och tidigare inte helt vita grupper såsom greker, polacker, bosnier och vissa personer med en utrikes född och en inrikes född förälder ta plats inom den svenska vithetens vidgade gränser" och lite längre fram menar hon att detta "gäller redan ättlingar till migranter från de baltiska länderna och i hög grad också från Finland" (Lundström 2018:295). Emedan jag inte säger emot detta påstående finns det mig veterligen inga empiriska studier om dessa gruppers rasifierade position i den svenska vitheten, utan Lundström drar till synes dessa slutsatser utifrån sin forskning på vita svenska kvinnor utomlands. Av denna anledning är det väsentligt att studera dessa *vita identiteter* i *den svenska vithetens marginal* varpå denna uppsats kommer att fokusera på en av dessa grupper: sverigefinnar.

Begreppet *vithetens marginal* kan ses som ett sätt att komma förbi risken att förtingliga vitheten som studieobjekt (Ahmed 2011:130). Studiet av marginalen innebär att studiet av vithetens 'inre gränser' (Garner 2007:63). Detta innebär att forskaren har som utgångspunkt att det finns både hegemoniska och underordnade former av vithet (Hughey 2010, Dyer 1997:12). Utifrån olika variabler som exempelvis klass, etnicitet, språk, sexualitet eller kön skapas olika rangordningar inom vitheten, där det finns de som anses *mer vita än andra* (Garner 2006). Detta kan jämföras med vad som skrevs i föregående avsnitt: den svenska vitheten har kommit att ses som



den globala vithetens översta klick.

Exempel på positioner inom vithetens marginal är den vita arbetarklassen (Garner 2007:74f). Den vita arbetarklassen har ofta stämplats som *White trash* i USA eller *Chavs* i Storbritannien. Detta är en del av en process där den dominanta vitheten distanserar sig gentemot vita i marginalen där den vita arbetarklassen får agera ersättning för ett icke-vitt hot (Pallas 2011:89). De faktorer som får betydelse i denna process kan innefatta allt ifrån förhållandet till arbetsmoral eller sexualitet (Garner 2007:74f). Även normer kring kroppslig renlighet och smuts har betydelser för hur vita identiteter förskjuts till vithetens marginal. Processen påminner en hel del om hur Frykman och Löfgren (1979) beskrivit hur borgarklassen distanserade sig från allmogen och arbetarklassen i Sverige där gränsdragningarna ofta gick utefter ideal kring renlighet (jmf Garner 2007:114f). Detta synliggör och understryker hur vithet kan fungera i termer av normer och kulturellt kapital, snarare än bara en fråga om fördelning av ekonomiska resurser eller om fenotyp.

Garners begreppsapparat är dock inte menat som ett tudelat begreppspar i termer av vit/icke-vit. Exempelvis har amerikanska forskare påpekat hur USA under lång tid varit uppbyggt på en sådan indelning, men att det har utvecklats att mer likna övriga länder där en tredje mittenposition är vanligt (Bonillas-silva 2002). Denna position har kommit att kallas för *in-between whiteness* och syftar på de grupper eller kategorier som ännu inte har fått en plats i vitheten (Garner & Clarke 2010:30ff). Exempel på detta återfinns i studier av irländare i 1700-talets USA (Ignatiev 1997), svenskamerikaner under sena 1800-talets USA (Andersson 2017) samt italienare och polacker under tidiga 1900-talets USA (Roediger 2004). Samtliga grupper befann sig i en position av "nästan-vit" när de först kom till USA, för att senare komma att inkluderas i den nordamerikanska vitheten.

Dessa exempel understryker dels vithetens historiska och socialt föränderliga gränser, men även att det är otillräckligt att utgå ifrån vad Roediger kallar för en föreställning om "shared oppression" (Roediger 2002) för att förstå förtryck och marginalitet. Emedan grupper kan befinna sig utanför vitheten finns det olika möjligheter och strategier för dessa att kunna tillskansa sig en plats i marginalen. En av dessa innebär att som grupp distansera sig från en "icke-vit andre" (Frankenberg 1993:195ff) genom att kanske åberopa sin "likhet" med den dominanta gruppen i samhället. Ett invandrarskap i sig sammanfattar inte de möjligheter som en grupp kan ha för att "klättra" i den svenska vithetens maktordning där en särskild rasifierad hierarki råder.

Jag finner begreppet *vithetens marginal* som relevant för min studie, eftersom tidigare forskning har omväxlande beskrivit den sverigefinska identiteten som en "joker-identitet" (Ågren

2006:230) och en "grå-zon" (Weckström 2011:121). Både Ågren (2006) och Weckström (2011) argumenterar utifrån att deras informanter kan inta positionen finsk ifall "de själva vill". Denna beskrivning av sverigefinnars identitet tror jag också säger någonting om deras möjlighet att navigera i offentliga rum utan att rasifieras som icke-vita. Susanne Nylund Skog (2014) har exempelvis beskrivit en liknande situation för de svenska judar som hon intervjuat. Hennes informanter känner att de måste gömma sin judiska bakgrund för att kunna ingå i svenskheten eftersom det samtida Sverige inte ser det som möjligt att vara svensk och jude på samma gång. Enligt Nylund Skog är det utifrån denna position som hennes informanter kan avslöja gränsdragningen *inom den svenska vitheten*. *Vithetens marginal* tror jag kan förena dessa perspektiv där identiteter inte bara är "flytande" utan också innefattar villkoren för att få ta del av vissa privilegier vilket endast kan avslöjas utifrån ett maktkritiskt perspektiv.

## 5. Tidigare forskning

Föreliggande avsnitt kommer att ta upp tidigare forskning som är relaterad till masteruppsatsen. Först redovisas kvantitativa studier som rör svenskars attityder gentemot olika minoritetsgrupper, följt av kvalitativa studier av sverigefinnar som grupp för att till sist gå över till relaterad forskning inom *kritiska ras och vithetsstudier*. Samtliga studier som nämns har varit betydelsefulla under arbetet med uppsatsen, både när det kommer till fältarbetet och val av teorier.

Från 70-talet till mitten av 90-talet utförde forskare studier av svenskars attityder gentemot olika etniska och nationella grupper i samhället (Trankell 1975, Westin 1984, 1987, Lange & Westin 1997). Jag använder här båda begreppen "etniska" och "nationella" grupper då undersökningarna ställde frågor om alltifrån norrmän, turkar, judar och romer. Arne Trankell (1975) utförde den allra första studien, där han utifrån en enkätstudie ställer frågor till svenskar om vad de ansåg om "tio nationaliteter". Här positioneras finnar olika i olika tabeller, men det är sammanställningen vid inledningen av artikeln som är intressantast. Här hamnar inte finnarna längst ner utan det är grekerna som hamnar längst ner medan finnarna hamnar näst längst ner. Den tabell där finnarna hamnar längst ner är i tabellen om huruvida de är bråkiga eller lugna, där de anses vara bråkigast av alla valbara kategorier. Enligt studien som utfördes av Anders Lange och Charles Westin 1997, och som även är den sista av dessa återkommande studier, har resultaten kring var svenskar placerar sig i relation till olika nationaliteter och etniciteter till stor del varit oförändrat sedan 1981 (Lange & Westin 1997:54f). Utifrån deras tabell har finnar ständigt placerats sig någonstans på andra eller tredje plats i tabellen om kulturell närhet till svenskar. Lange och Westin

ser den oförändrade karaktären på tabellerna som ett bevis på att främlingsfientlighet inte har kommit att sprida sig inom majoritetssamhället. Emedan studiernas resultat är intressanta eftersom de pekar mot en förändring i finnars rasifierade position i Sverige har dessa kvantitativa studier främst fungerat som en triangulering för de kvalitativa studierna.

Maskulinitetsforskaren Jari Kuosmanens *Finnkampen - En studie av finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige* (2001) innefattar intervjuer med 13 finska män som var en del av arbetskraftsinvandringen från Finland till Sverige under 1900-talets mitt. Kuosmanens studie fokuserar på makt, i form av kön och specifikt maskulinitetspositioner, snarare än platsbundna gemenskaper. Detta har varit en inspiration inför mitt eget fältarbete där ett brett urval som ej var bundet till plats varit en viktig punkt för min del. De variabler som ligger till grund för Kuosmanens analys är dock främst klass och etnicitet.

I etnologen Mirja-Liisa Lukkarinen Kvists studie *Tiden har haft sin gång* (2006) ligger fokus på sverigefinnar i Eskilstuna där deras uppväxt och tid i Sverige är stommen i hennes analys. Även här är klass och etnicitet ständigt närvarande, samt en del frågor kring hur hennes informanter har upplevt diskriminering av svenskar. Hennes studie fick mig att intressera mig för att skriva om sverigefinnar, samt att inse vikten av att studera grupper som av majoritetssamhället framställs som integrerade.

Etnologen Marja Ågrens "*Är du finsk eller...?*" (2006) har inspirerat mig till att närmare gå in på frågor kring rasifiering och vithet. I sin studie ligger fokus främst på sverigefinnar från Göteborg, men hon ställer intressanta frågor kring vem som räknas som invandrare, hur hennes informanter förhåller sig till den icke-vite andre samt vad invandrarskap egentligen innebär. Ågren använder sig samtidigt inte av teorier inom *kritiska ras och vithetsstudier* för att besvara dessa frågor. Frånvaron av en sådan teoretisk ansats i Ågrens studie har jag samtidigt sett som en inbjudan till att ställa frågor kring sverigefinnar och vithet.

Sverigefinnars liv har även intresserat forskare från Finland, däribland språkvetaren Lotta Weckström vars studie *Representations of finnishness in Sweden* (2011) varit väsentlig för min uppsats. Hennes fokus är främst betydelsen av språk som faktor för att känna tillhörighet och gemenskap hos andra generationens sverigefinnar, men hon går likt Marja Ågren in på frågor som berör min studie. Bland annat har hon tagit upp hur hennes informanter resonerar kring det egna utseendet och vad det innebär i relation till att kunna passera som svensk. Hon har även analyserat hur hennes informanter förhåller sig till begreppet "invandrare" och om de själva definierar sig som det.

Förutom ovan nämnda studier som behandlar sverigefinnar i nutid har även genusforskaren Pia Laskars (2008, 2017) forskning om finnarnas betydelse för svensk rasbiologisk forskning och det svenska nationsbygget varit intressanta för mig. Hon visar hur rasbiologer var aktiva i att konstruera finnar som en annan ras, däribland genom vara selektiv med sitt empiriska material i form av plundrade skallben. Hennes artiklar visar i relation till studier av sverigefinnar idag att betydelsen av ras och vithet i Sverige är föränderliga faktorer, och att finnarna en gång inte inkluderades i den svenska vitheten.

Utöver dessa studier har även etnologen Susanne Nylund Skogs (2012, 2014) studier om svenska judar utifrån kritiska teorier kring ras och vithet varit en inspiration för mitt arbete. Hennes studier har visat att det är fullt möjligt och nödvändigt att applicera *kritiska ras och vithetsstudier* på de nationella minoriteterna. Frågor kring möjligheten att göra sig "osynlig" och att kunna passera som svensk har varit en del av hennes studier vilket också finner en resonans i min egen analys. Utöver detta har även sociologen Ruth Frankenberg's *White Women, Race Matters* (1993), med fokus på amerikanska kvinnors plats i vitheten, och etnologen Jenny Ingridssdotter's *Promises of the free world* (2017), där ukrainska emigranter i Argentinas förståelse av ras och vithet ligger i fokus, varit en inspiration för mitt arbete.

## 6. Disposition

Analyskapitlet är uppdelat i tre avsnitt vid namn *Former av diskriminering*, *Det handlar om klass* och *Vithetens närvaro*. Ordningen är placerad så att frågeställningarna besvaras i tur och ordning.

Avsnittet *Former av diskriminering* kommer att i underavsnittet *Svenskhetens gränser* ta upp de kontexter och orsaker mina informanter tagit upp som de blivit diskriminerade i egenskap av sverigefinnar. Underavsnittet *Tröttsamma stereotyper* kommer att ta upp negativa framställningar av finnar i svensk media och i vardagliga sammanhang. Dessa teman har varit återkommande i tidigare forskning om sverigefinnar vilket är anledningen till att dessa frågor behandlas först.

Avsnittet *Det handlar om klass* kommer att fokusera på hur mina informanter resonerar kring klass, särskilt i underavsnittet *Svenskhet som medelklass*. I underavsnittet *Att resa med klass* kommer jag att analysera hur mina informanter relaterar till den klassresa som de gjort. Då även teman om klass är återkommande inom tidigare forskning kring sverigefinnar och även i kritiska ras och vithetsstudier behandlas även detta i analysen.

Det sista avsnittet *Vithetens närvaro* kommer att fokusera på frågor kring just ras och vithet där underavsnittet *Utseendets frånvaro* kommer att gå in på hur mina informanter har förhållit

sig till det egna utseendet. I underavsnittet *Den icke-vite andra* kommer jag att analysera hur mina informanter förhåller sig till andra minoriteter och däribland begreppet invandrare. I dessa avslutande avsnitt kommer frågeställningar kring mina informanternas relation till det egna utseendet och den icke-vite andre att besvaras. Båda avsnitten presenteras även sist eftersom de ger en annan vinkel på föregående avsnitt i analysen.

## 7. Former av diskriminering

Föreliggande kapitel kommer att först fokusera på mina informanternas utsagor kring diskriminering i egenskap att vara sverigefinnar. Jag kommer att redogöra på vilka grunder och inom vilka kontexter de har beskrivit att detta skett. På detta följer ett avsnitt där jag kommer att analysera mina informanternas relation till negativa framställningar av finnar i svensk media och vardagliga sammanhang. Som vi kommer att se har mina informanternas relation till dessa stereotyper varierat och även förändrats sedan de var små. Samtliga teman är väsentliga för att reda ut sverigefinnarnas rasifierade position.

### 7.1 Svenskhetens gränser

Föreliggande avsnitt kommer att ta upp och diskutera exempel på rasism som mina informanter tagit upp i sina intervjuer. Som vi kommer att se har mina informanter skildat upplevelser av detta, samtidigt tror jag att det går att säga något rent generellt om i vilka kontexter och på vilka grunder som gränsdragningen mellan svenskt och finskt får betydelse. När det kommer till tidigare forskning om sverigefinnar återfinns det även där tvetydiga resultat kring rasism mot finnar. Enligt Lukkarinen Kvist framförde hennes informanter från Eskilstuna att det sällan var svårt att vistas i Sverige som finne (2006:204f). Marja Ågrens informanter från Göteborg vittnar även om att attityder kring finnar och det finska har förändrats sedan de var små (2006:99ff). Detta kan även bero på kontext, så som stad eller landsbygd, vilket Kuosmanen har påpekat i sin studie (2001).

När det kommer till mina informanternas upplevelser kring diskriminering i former av vardagsrasism finns det blandade erfarenheter. Exempelvis märker jag inte av något sådant hos informanter som Sebastian, som vid frågan ifall han blev utsatt för något i skolan säger att den mobbning han genomgick handlade om andra saker. Även Josefin beskriver att det inte riktigt har varit några problem i skolan eller i gymnasiet för hennes del trots att hon i gymnasiet bytte från ett svenskt efternamn till ett finskt. Även Olle och Anna beskriver inte heller sin uppväxt som fylld av problem. Inledningsvis trodde jag att detta berodde på att Olle, Anna och Josefin, som inte funderade särskilt mycket över sin finska bakgrund i unga år, innebar att det inte spelade någon större roll för dem då. Men Sebastian beskriver samtidigt en uppväxt där finska språket var närvarande vilket skiljer sig från Olle, Anna och Josefin. De informanter som har berättat om former av diskriminering är samtidigt intressanta att ta upp exempel från. Jag menar att dessa exempel kan säga någonting om i vilka kontexter och utifrån vilka grunder som gränsdragningen mellan svenskt och finskt blir viktigare och mer påtaglig i form av rasism.

Av mina informanter som tagit upp former av rasism mot finnar är Elin den som sticker ut. Hon har vuxit upp i Tornedalen i norra Sverige nära svensk-finska gränsen. Hon beskriver sin hembygd som genomsyrad av en ständigt pågående "lågintensiv konflikt" där gränsdragningen mellan finskt och svenskt ständigt blev aktuellt. Detta hade konsekvenser både i skolan, arbetslivet och den offentliga miljön, berättar hon. Bland annat fanns det alltid risk för unga män att hamna i vad Elin kallade för "finnebråk" om kvällarna. Enligt Elin själv började dock problemen först vid högstadiet:

**Elin:** [...] Vi bodde en bit utanför stan och där bodde det mest finländare. Vi gick i en förskola i den byn kan man säga och sen flyttade vi in till en skola i stan och det var då som jag märkte att någonting händer liksom. Att det inte förväntas någonting från mig, att jag ska kunna någonting eller så. Det var inte förrän i folkhögskolan som jag fann lärare som förväntade sig något av mig, att jag skulle kunna någonting, och som kunde göra mig intresserad av att studera och försöka liksom.

Då Elins uppväxt är så unik från övriga informanter i det att hon ständigt befann sig under en form av utsatt position, som inte bara innebar lågt självförtroendepå grund av skolmiljön, utan även risk för våld i form av "finnebråk", har jag valt att också tolka Tornedalen som en specifik kontext där rasifieringen av finnar är påtaglig. Det kan även bero på att de nationella gränserna där uppe är mer flytande vilket innebär att gränsdragningar mellan svenskt och finskt i informella sammanhang måste dras mer skarpt. Förklaringen skulle också finnas i den historia av rasbiologi gentemot Tornedalingar (som också Elin tar upp i intervjun) till orsaken att Tornedalen är en plats där dessa gränsdragningar görs så skarpt (Persson 2018, Waara 1993). En tredje förklaring kan även ligga i att kampen om resurserna i Tornedalen speglas i de relationer mellan finnar och svenskar som Elin beskriver i sin intervju vari det skapar en grund för återkommande konflikter.

Kristina inleder sin intervju med att just berätta att hon har upplevt vad hon kallar för "främlingsfientlighet" som ung sverigefinne. Detta menar hon samtidigt är något som främst drabbat henne i en skola där hon gick tillsammans med sin bror som inte hade några problem. Hennes exempel är en lärare som kom att ta över den klass Kristina gick i och hon beskriver att denna lärare beskrev sig själv som "intresserad av hur barn med invandrabakgrund har problem med lärandet". Kristina berättar om sitt första möte med denna lärare:

**Kristina:** [...] Och så kommer jag ihåg att hon valde ut alla dem som hade ett finsk-klingande namn, för det fanns inga andra invandrabakgrunder i våran klass, än med finsk-klingande efternamn. Då tog hon upp oss tre inför klassen och så frågade hon om våran bakgrund och så kommenterade hon att jag inte kunde det svenska språket lika bra som de andra två för dem hade aldrig lärt sig finska. Så bad hon oss, för att demonstrera inför klassen hur svårt det är för en finskspråkig i en svensk skola, att skriva olika ord på tavlan. Och så kommenterade hon under tiden varför JAG hade svårt att stava rätt med vissa av de orden.

Intervjun med Kristina genomsyras av hennes möte med denna lärare, eftersom det tog lång tid för henne att inse att hennes problem i skolan inte berodde på att hon var finsk utan att läraren helt enkelt "pekade ut" henne, på grund av hennes finska bakgrund, som en elev med svårigheter. Kristina beskriver också hur läraren var kvar som klassens föreståndare under ett halvårs tid, varpå läraren ständigt kom att kommentera vad hon ansåg vara Kristinas bristande förmågor som elev. Detta kom även att fortsätta utanför klassrummet eftersom de andra barnen enligt Kristina tog efter läraren och inledde fysisk och psykisk mobbning gentemot henne. Det är intressant att hon förklarar händelsen med att det berodde på att "inga andra invandrabakgrunder" fanns närvarande i klassen. Här har jag valt att tolka det som att Kristina befann sig i en svenskdominerad och vit miljö.

Kristinas berättelse är också i linje med hur René Leon Rosales (2010) beskriver skolan likt en institution som sorterar sina "elevpositioner". Att läraren aktivt skiljer ut mellan duktiga och mindre duktiga elever är en del av svenska skolans praktik, som också kan kombineras med en stark rasifiering som sedan får enorma konsekvenser i livet. Som framgår av Rosales studie är det inte ovanligt att elever tidigt lär sig var gränsen går mellan duktiga och mindre duktiga elever, samt vilka elever som har en framtid och vilka som inte har det (Rosales 2010:298f). Kristina berättar också att lärarens praktik kom att påverka hennes studier och självkänsla, vilket också fick konsekvenser för hennes sociala umgänge. Hon undvek aktivt umgänge med andra barn som hade finsk bakgrund och ville inte ha någonting att göra med dem. Detta ligger också helt i linje med vad Elin beskriver om sin skolmiljö, att det där inte förväntades något av henne. Det som skiljer Kristina och Elins upplevelser av skolan framstår dock ligga i den finska närvaron. Elin beskriver situationen i Tornedalen som "en majoritetssituation", vilket hon också menar kan vara anledningen till att finnar inte är så väl ansedda där. Kristina menade ju samtidigt att hon och de andra med finskklingande namn valdes ut när "andra invandrargrupper" inte fanns tillgängliga för läraren att beteckna som "okunniga elever med invandrabakgrund" istället.

I relation till Elin och Kristinas berättelser blir också Viktorias utsaga intressant. Viktoria menar inledningsvis att det egentligen inte varit särskilt mycket problem i skolan, för att sedan berätta hur mycket hon skämdes för sin mamma. Enligt Viktoria märkte hon hur saker och ting "blev konstiga" när hennes mamma var med i skolan vilket ledde till att hon själv inte ville ha henne där:

**Viktoria:** [...] Jag typ förbjöd henne att komma till skolan överhuvudtaget och kom hon till utvecklingssamtal så skällde jag ut henne och försökte dölja henne för jag skämdes så otroligt mycket över



att hon bröt. Men också för att hon inte var allmänbildad och inte pratade på ett fint sätt. Och att mina lärare kunde lägga lite konstiga kommentarer och även kompisars föräldrar tog henne inte riktigt på allvar och tyckte att hon pratade som ett mumintroll. Alltså hon blev sällan tagen på allvar vilket jag tror har att göra med att hon talade med finsk brytning.

Viktoria understryker samtidigt att det inte fanns många med finsk bakgrund i hennes skola, vilket hon ser som en förklaring till varför det annars var så lätt för henne att passera som svensk ifall hennes mamma inte var närvarande. Viktoria menar samtidigt att det inte var särskilt många finnar som gick på samma skola som henne. Situationen för Viktoria påminner en del om vad en av Lotta Weckströms informanter berättat om, där en upplevde att hennes mamma blev härmad och förnedrad för sin finska brytning av lärare och barn (Lotta Weckström 2011:103). Detta påpekar samma informant att det inte skedde med dennes pappa som har tysk bakgrund och tysk brytning. Detta kan tolkas som att en finsk brytning helt enkelt ses som mer självklart att härma och förlöjliga, vilket kan vara relaterat till hur svenskar rent historiskt har sett på finnar. En tysk brytning har samtidigt en koppling till en annan statsmakt där Tyskland har haft ett kulturellt inflytande på Sverige (fram till efter andra världskriget) och dessutom varit en stormakt rent militärt och ekonomiskt. Med andra ord kan detta ses som att en global maktordning där Tyskland, Sverige och Finland placeringar i denna som statsmakter återspeglas i ett vardagligt sammanhang.

Som jag nämnde tidigare framstår det som att skolan som miljö har en särställning när det gäller att institutionalisera en rasierarki i samhället (René Leon Rosales 2010, Hübinette & Tigervall 2008). Detta innebär att det inte bara räcker att höra sig för hur rasifieringsprocesser sker inom skolan för att förstå en minoritets position, utan det kräver också att man måste studera möjligheten för olika kroppar att ta plats i andra rum. När jag inledde mitt fältarbete var jag inte heller beredd på att flera av mina informanter skulle visa på en frånvaro av problem. Då artiklar om diskriminering mot finnar cirkulerar på sociala medier utgick jag ifrån att de flesta skulle ha någonting att berätta. Att det finns en viss frånvaro av att ha upplevt rasism bland mina informanter, på basis av deras finska bakgrund, säger samtidigt kanske någonting om hur lite deras kroppar är reglerade i offentlig miljö (Ahmed 2011:138ff). Skolan visade sig dock inte vara en sådan miljö där en finsk bakgrund kan passera helt obemärkt.

Av mina informanter har dock Viktoria en berättelse om "en incident" där hon "tydligast har känt" att hon var "en sverigefinne" och att det var "något dåligt" gentemot hur "omgivningen behandlat" henne. Det utspelar sig i tunnelbanan, efter att Viktoria och hennes mamma varit på Finlandsfärjan. Viktoria och hennes mamma hade satt sig vid platserna avsedda för äldre med rullatorer eftersom de hade stora väskor. De pratar finska med varandra då ett äldre par

kommer in och börjar ifrågasätta varför Viktoria och hennes mamma sitter på dessa platser. Den äldre mannen i paret framstår som verbal i sitt påhopp gentemot Viktoria och hennes mamma.

**Viktoria:** [...] Och det här utvecklade sig till att han blev väldigt arg på oss och slutade med att han frågade JAHA VAR ÅR NI IFRÅN? Ja vi har varit på Finlandsbåten. JA MEN STICK HEM TILL FINLAND NI HAR INGENTING HÄR ATT GÖRA OCH LÄR ER ATT PRATA ORDENTLIG SVENSKA BLA BLA BLA och väldigt skitmycket rasistiska grejer.

Viktoria noterar även att hennes mamma, som hon beskriver som en som "kan kriga för sig själv om hon vill", var helt knäpptyst under den äldre mannens utskällning. Viktoria själv intog en annorlunda strategi där hon började skratta åt honom och förlöjliga hans beteende. Viktoria beskriver denna händelse som "enda gången" som hon "var med om det själv". Viktoria tror också att detta beror på att hennes uttal inte har samma "finska klang" som hennes mamma har. Detta kan ses i relation till Elin som är den av mina informanter som har en märkbar finsk accent och som ger många exempel på där hennes brytning har härmats eller gett upphov till situationer som för henne varit obekväma.

De kontexter som mina informanter främst lyfter fram som problematiska har varit skolan, vilket ligger i linje med Kuosmanens (2011) egna observationer kring frågor om diskriminering hos sina informanter. Samtidigt poängterar han att de som talar om diskriminering i Sverige också är de av hans informanter som är aktiva inom minoriteters rättigheter. I en studentuppsats vid namn *Sverigefinnar - En bortglömd minoritet* beskriver Marika Pietilä (2014) flera exempel på hur den statliga verksamheten för nationella minoriteter, särskilt då sverigefinnar, inte riktigt fungerar som den ska. Bland annat tar hon upp brister på informationsarbete där många med sverigefinsk bakgrund inte har fått någon kunskap om sina rättigheter, inte heller framgår det som att många svenskar känner till sverigefinnar som minoritet eller att de ens räknas som en minoritet. Detta trots att kommuner och landsting som utsetts till förvaltningsområden får enorma summor pengar i syfte att utföra informationsarbete till sina medborgare som tillhör de nationella minoriteterna om vilka rättigheter de faktiskt har.

Mina informanter har också vittnat om att de inte kände till sverigefinnars minoritetsstatus men att de önskar att de känt till det mycket tidigare. Detta kan jämföras med Ågrens studie där begreppet är nästintill frånvarande bland hennes informanter (Ågren 2006:38). Ågren utförde samtidigt sitt fältarbete under tidigt 00-tal, vilket förmodligen spelar roll, eftersom begreppet var så nytt vid den här tiden. Bland mina informanter är det främst Johan som aktivt har arbetat med vad som kan kallas för en "revitalisering" av språkkunskaper i finska. Om vi jämför

med Elin och Sebastian, som vuxit upp med någorlunda starka kunskaper i finska språket, om än i olika kontexter, kom Johans intervju att främst fokusera på just problemen att ”ta tillbaka” språket. För honom har det varit en viktig del i hans liv att lära sig finska och arbeta med nationella minoriteters rättigheter. Det är också Johans exempel kring arbetet för minoriteters rättigheter som kan sägas handla om någon form av strukturell diskriminering, eftersom han inledningsvis beskriver hur kriterierna kring stödet gjorde det svårt för honom att börja en revitaliseringsprocess. I skolan fick han exempelvis inte gå finskspråkiga klasser eftersom språket inte var levande i hemmet. När han sedan hamnade på en arbetsplats där det fanns en finsktalande arbetsstyrka såg han det själv som en möjlighet att lära sig finska, men då var hans chef inne på en annan linje:

**Johan:** [...] Men så kom chefen och sa att nu är det slut på det här finskpratandet. Man får inte prata finska på den här arbetsplatsen. Jaha, varför då frågade vi. Ja men det är uteslutande och Johan här kan inte känna sig hemma i det. Och jag ba men jag pratar finska och jag vill att de ska prata finska med mig. Ja men det spelar ingen roll blev svaret. Så då blev det finskaförbud på arbetsplatsen.

Johans utsaga finner resonans hos en av Jari Kuosmanens informanter som beskriver hur han kan sitta tyst bland svenskar och bli accepterad, men så fort han tar upp frågan om minoriteters rättigheter kunde det skapa problem (Kuosmanen 2001:172f). Den aggression som Kuosmanens informant verkar ha fått uppleva är dock inte lika närvarande i Johans exempel från hans försök att revitalisera språket. De flesta exempel kring språkrevitalisering framstår mer handla om regelverk och lagars begränsning för vad som är möjligt att göra.

Jag har valt att se Johan och Viktorias utsagor kring att tala finska i offentligheten i relation till tidigare studier där det framkommit att det finska språket har förpassats till en plats i den privata sfären (Weckström 2011:99, Ågren 2006:214). Lotta Weckström har påpekat att i Sverige finns det en språkhierarki, där vissa språk kan sägas ha olika underordnad status gentemot svenskan (Weckström 2011:106). Som exempel tar hon engelska språket, som av hennes informanter sågs som användbart att lära sig, och som i den svenska offentligheten har en nästintill likvärdig ställning som svenska språket. Finska språket är visserligen en officiellt erkänd status som minoritetsspråk men där har ju också, som jag beskrev kort om ovan, politiken fått en hel del kritik (Pietilä 2014). Bland mina informanter som Anna och Josefin uttrycker man en hel del uppgivenhet kring att det inte finns bra stöd att lära sig finska språket. Samtidigt riktar de inte kritiken så mycket mot svenska staten på samma sätt som Johan gör utan mer på gränsdragningar som görs mellan de sverigefinnar som redan kan finska bra gentemot de som inte kan det bra.

Detta avsnitt har redovisat informantens berättelser och exempel på olika former av

strukturell rasism och diskriminering i egenskap av sverigefinnar. De exempel som finns är inte många, men de finner en viss resonans med tidigare forskning, inte minst hos Kuosmanen (2001). Enligt honom framgår det att skolan är den vanligaste platsen för hans informanter att peka ut som en plats där någon form av diskriminering gentemot finnar sker. Att skolan fyller funktionen att institutionalisera en rasierarki i Sverige har uppmärksammats av tidigare forskning (Rosales 2010, Hübinette & Tigervall 2008). Därmed är det inte särskilt förvånande att mitt material och även tidigare forskning om sverigefinnar lyft fram just skolan som en plats där en finsk bakgrund kan vara mer problematisk.

Till skillnad från forskning om exempelvis svenska latinas (Lundström 2011) eller icke-vita utlandsadopterade (Hübinette & Tigervall 2008) framstår dock en finsk bakgrund som inte lika reglerad i svensk offentlighet. När det kommer till diskriminering på arbetsmarknaden eller i offentligheten i övrigt var det inte många exempel som dök upp under intervjuerna. Detta måste samtidigt ses i ljuset av frågan om finska språkets ställning i Sverige vilket är en tydlig tråd både i intervjuerna och i tidigare forskning. Av mina informanter är det dock bara Johan som är aktiv med att göra anspråk på att kämpa för språkliga rättigheter för sverigefinnar. Då svenska staten har tagit på sig att i enlighet med EUs bestämmelser verkställa en politik för nationellt erkända minoriteter kan denna brist, där frågan kring vilka regler som gäller, tillsammans med övriga brister, mer eller mindre tolkas som en form av strukturell diskriminering gentemot sverigefinnar. Utifrån detta avsnitt kan vi dra slutsatsen att finska språket och dess utövande inte har en garanterad plats i offentligheten. Jag menar att i och med politiken kring minoritetsspråken finns det en viss underordning av finnar i svenska samhället, men denna underordning måste även ses i relation till övriga teman i denna uppsats.

## **7.2 Tröttsamma stereotyper**

Föreliggande avsnitt kommer att behandla mina informanters upplevelser och relation till negativa framställningar av finnar. Dessa framställningar innefattar både mediala sådana och former av uttryck som upprepas eller framförs i vardagssammanhang. Då mediaproduktioner är väsentliga för att reproducera vem eller vilka den andre är (Garner & Clarke 2010:133f) ser jag det som väsentligt att redovisa dessa negativa framställningar av finnar separat från analysen av olika typer av diskriminering som återfanns i föregående avsnitt. Emedan majoriteten av mina informanter inte vuxit upp med problem i skolan, har de flesta åtminstone mer än en gång sett negativa framställningar av finnar i media eller fått höra ett eller annat "finneskämt". Enligt Marja Ågren

(2006:130ff) har också finnar under lång tid framställts som underutvecklade, aggressiva och dumma. De stereotyper som enligt Ågren cirkulerar kring finnar än idag är kniv, sprit och sisu. Enligt Mirja-Liisa Lukkarinen Kvist (2006:67) var det inte ovanligt att finnar på 60- och 70-talet upplevde skam och underlägsenhet gentemot svenskar. Negativa framställningar med allt från Pekka-skämt, till Markoolio, eller humorprogramms sätt att framställa just knivviftande och supande finnar är varianter som samtliga av mina informanter antingen sett eller hört om. Detta kan tyda på att dessa stereotyper har en betydelsefull omfattning och spridning i det svenska samhället. Frågan är samtidigt vilka konsekvenser det fått för mina informanter att växa upp med dessa framställningar och hur det påverkar självkänslan eller upplevelsen av diskriminering.

Pia Laskar (2008, 2017) har visat att bilden av finnar har sina rötter från ett svenskt nationalitetsbygge under 1800-talet. Detta innefattade bland annat att rasbiologin konstruerade Finland som ett östligt land, det finska folket som asiater och i det långa loppet en främmande ras. Även Christian Catomeris (2004) har beskrivit hur framställningen av finnar haft betydelse för nationsbygget sedan lång tid tillbaka. Det är med andra ord inte konstigt ifall dessa framställningar på något vis hänger kvar. Vad som kan ha förändrats i detta avseende menar jag är andelen positiva framställningar som snarare syftar på att informera, så som Utbildningsradions uppdrag för nationella minoriteter. Men även personer inom nöjesbranschen med sverigefinsk bakgrund verkar vid en snabb titt vara inne på att lyfta fram en annan bild, genom att ta plats i det offentliga rummet. En komplett analys av symbolproduktionen (positiv som negativ) kring finnar i det samtida Sverige är dock inte ämnet för denna uppsats. Detta avsnitt är snarare avsett att diskutera relationen mina informanter har inför dessa mediala och vardagliga reproduktioner.

Vi kan inleda med att diskutera *Svinalängorna* från 2010, som ibland ses som en film där andra generationens sverigefinnar representeras. Utifrån en sökning i mediearkivet retriever är *Svinalängorna* långt mer känd och populär jämfört med filmer som *Kid svensk* från 2007 och *Ingen riktig finne* från 2013. Trots detta har inga av mina informanter angett *Svinalängorna* som ett exempel för att de började intressera sig för sin sverigefinska bakgrund, utan snarare är det just filmerna *Kid svensk* och *Ingen riktig finne* som de fått en känsla av igenkännande hos. Det är nog inte osannolikt att mina informanter har sett *Svinalängorna*, men att andra filmer tas upp som exempel framför den måste samtidigt ses som att den filmen inte haft en lika stark betydelse för mina informanter i att bygga en positiv relation till sin finska bakgrund. Denna diskrepans mellan mina informanters filmval och resultaten i mediearkivet gör att jag tolkar det som att *Svinalängorna* tillhör en mer hegemonisk diskursiv framställning av finnar i svenska medier. Av den anledningen

är det väsentligt i min mening att kortfattat analysera hur *Svinalängorna* framställer svenskt och finskt.

I filmen *Svinalängorna* får vi följa Leena Moilanen som måste försonas med sin mamma Aili. Leena lever i en till synes svensk medelklass-idyllisk familj, i villaområde och med stadsjeep, till skillnad från den unge Leena som lever med två alkoholiserade finska föräldrar i ett miljonprogram. Filmen drar starka kopplingar mellan finsk-arbetarklass-sociala problem å ena sidan samt svenskt-medelklass-idyll å den andra. Detta förstärks av filmens sätt att berätta Leenas historia där nutid och dåtid växlar mellan varandra, samt hur de olika sidorna förläggs i vardera temporalitet av nu och då. Inget av detta benämns dock utifrån en problematik kring finskt och svenskt under lång tid i filmen, men så kommer en scen vid Ystad lasarett där Leena och mamma Aili är på en balkong. Den spricka som finns mellan de båda blir tydlig i hur de minns dåtiden. Aili beklagar sig över de svårigheter som Leena och hennes bror gick igenom, hur det slutade med att socialen fick ta hand om dem båda, hur Leenas pappa inte trivdes. Aili beskriver det som att Leenas döda bror "hade otur", vilket får Leena att spänna blicken i sin mor för att sedan bryskt spy ut att han inte hade otur. Enligt Leena gick hennes bror under på grund av det "finska äcklet".

**Aili:** Min lilla Sakari. Jag skrev på för hans bästa. De övertalade mig. Jag trodde att han skulle bli bra. Jag orkade inte. Han hade sån otur, stackaren! Och sen den där olyckan... [tystnad] Vi hade ändå trevligt. Alla festerna! [skrattar till] Pappa dansade så bra. Jag älskade att titta när han dansade.

**Leena:** Vi hade inga trevliga fester. Det var inte trevligt, det var bara fylle... jävla äckelfester. Det var bara spyor, blod, bajs och skit. Vi höll på att dränkas i ert jävla finska äckel. Sakari gick under, han gick sönder i vår familj, av oss och de där vidriga barnhemmen. Det var ingen olycka. Han hade inte otur. Han dog av en överdos.

Denna scen i filmen kan sägas vara den scen där ett tydligt avstånd mellan svenskt och finskt verkligen förs fram. I filmen återfinns främst mamma och pappa Moilanen som representanter för finskhet, tillsammans med vad som framstår vara en kontaktperson som syns endast i början och mot slutet av filmen. Samtidigt finns det en stor variation av representanter för svenskhet. Alltifrån förmannen och grannen Sten Hård, myndighetspersoner, grannar i bostadsområdet till alkoholisterna som sitter på en parkbänk utanför lägenheten. Vad som ger intrycket att det finska representeras som något dåligt i filmen är just att det är det svenska samhället som räddar Leena och Sakkari. Det är socialtjänsten och polisen som kommer och hämtar dem från lägenheten när mamma Aili ligger och blöder. Mot slutet av filmen är det också Leenas familj och hennes helsvenska make som räddar henne från att leva i förnekelse och aldrig kunna förlåta sig själv för sin broders död. Kort sagt skildrar filmen *Svinalängorna* det finska som något dåligt men det

svenska som något bra.

I sin studie kring vithet i svensk film har Hynek Pallas (2011:80ff) beskrivit hur en vit andre många gånger får vara en ersättning till ett icke-vitt hot. Bland dessa vita andre nämner han olika variationer på temat "white trash" (Pallas 2011:85). Pallas menar vidare att denna projektion av "white trash" är en del av ett nationellt bygge kring vithet, reproducerat i syfte att "rengöra" nationen (Pallas 2011:86). Att finnar ofta framställs som okontrollerbara i sitt supande är, tror jag, ett sätt att särskilja mellan en respektabel vithet och en mindre respektabel vithet (Garner 2007:74). Reproduktionen av en vit andre kan ses i framväxten av en borgerlig kultur där man aktivt försökte att distansera sig från allmogen och arbetarklassen utifrån exempelvis renlighetsideal (Frykman & Löfgren 1979). Dessa gränsdragningar är synliga även i konstruktionen av "finnen" som stereotyp i svenska medier. Pallas menar ju också i relation till sin analys av filmen *Svinalängorna* att familjen Moilanens vithet "som yttre markör" redan är etablerad varpå det ligger på "andra värden som måste bekämpas och bearbetas för att passa in i det svenska" (Pallas 2011:126). I filmen *Svinalängorna* placeras det finska definitivt i en vithetens marginal, vilket kanske också säger någonting om bilden av finnar sedan mitten av 1900-talet och varför den kan väcka starka känslor för vissa sverigefinnar.

När jag ställde frågor kring skämt och stereotyper märkte jag att de flesta informanter hade någonting att säga om detta. På så vis blev även våra diskussioner om stereotyper av finnar ett sätt att samlas kring och bygga en gemensam identitet med varandra. De som jag pratade länge och väl om stereotyper, som Anna eller Johan, kunde vi enas i att dessa stereotyper var någonting dåligt. Då vi ofta hade svårt att vara överens om vad som var det finska, eller hade skilda uppväxter blev det just i dessa mediala representationer som ett gemensamt "vi" kunde skapas. Det var också i dessa berättelser som sverigefinnar underordnade position i den svenska vitheten blev som mest tydligt och var lättast att konstrueras för mig och mina informanter.

Alla informanter kom samtidigt inte att lägga lika stor vikt vid negativa framställningar av finnar för sin uppväxt. När jag exempelvis frågar Olle om han har hört skämt om finnar under sin uppväxt nämner han att det fanns många skämt i det medelklassområde han växte upp i som liten. Det var alltifrån antisemitiska till afrofobiska skämt, och även skämt om finnar.

**Olle:** Eh, sen var det väl en del fördomar om finnar med knivar, jag tror det var en del snack om det.

**Stellan:** Men jag tänker i och med att du inte kunde så mycket finska, eller inte växte upp med så mycket, var det ändå så att du identifierade dig med det man skämtade om?

**Olle:** Identifierade mig?

**Stellan:** Att du förstod att det här var riktat mot...

**Olle:** Alltså när jag tog del av det där då var det nog mer att jag INTE identifierade mig som finne. Då i min

vardag träffade jag aldrig finnar. Förutom mina kusiner som jag träffade var tredje eller fjärde år. Det var väldigt sällan faktiskt.

Emedan Olle kände till en del skämt som återfanns under hans uppväxt tillhör han tillsammans med Josefin och Sebastian de som inte tar upp flera mediala stereotyper av finnar. När jag frågar honom om han tittar på sverigefinska tv-program eller lyssnar på sverigefinsk radio gör han det inte. Det kan mycket väl vara så att vissa skämt och stereotyper hänger kvar längre än andra, vilket även framgår hos Timo Palokangas informanter (2017). De flesta verkade ha hört någon form av skämt om finnar med kniv eller pekka-skämt, men däremot framstår det inte som att negativa mediala framställningar alltid nått dem. Det kan också vara så som Olle själv beskriver, att i och med att han inte identifierade sig med det finska som liten var det inte självklart att heller ta åt sig. Jag finner att i intervjuerna beskriver i princip alla informanter att de sällan tänkte på dessa skämt när de var yngre, utan det blev någonting som man kanske började fundera mer på med åldern.

När det kommer till att säga ifrån när stereotypa skildringar av finnar uppdragar sig i vardagen har bland annat min informant Elin uttryckt sig att det inte alltid är lätt att rubba internaliseringen av dessa stereotyper. När vi börjar prata om stereotyper och om hon har sett några rätt nyligen berättar hon om hur en vän till henne skulle visa ett filmklipp som hon tyckte var stereotyp. Elin är samtidigt mån om att understryka att det inte är ovanligt att många finnar väljer att hänga med i skämten och stereotyperna som "för att slippa att alla andra ska börja dra de skämten [...]". Själv menar hon att hon har fått svårare att skratta åt skämten på senare tid:

**Elin:** [...] Jag tycker att det är väldigt tröttsamt. Det är tråkigt att dra samma visa om och om igen liksom. Samtidigt skulle jag tycka att det var jobbigt att i den situationen säga att jag inte tycker det är roligt. Det är lite här med det humorlösa. [kort paus] Jag kan ju säga sådana saker i politiska sammanhang eller antirasistiska sammanhang men just i det här fallet så kom det så väldigt nära en. Samtidigt är jag så van att spela med och det är ett steg som är svårt att ta, det här med att säga stopp i sådana sammanhang. Jag tror att jag delar den erfarenheten med väldigt många finländare i de sammanhangen.

Elins utsaga beskriver inte bara att hon är trött på stereotyperna, utan att hon också har ibland motvilligt accepterar att de plockas fram ibland. Att hon har svårt att säga ifrån i vissa sammanhang, särskilt när det handlar om nära relationer, är något som jag inte har sett hos andra informanters berättelser.

Flera av mina informanter kan under intervjun och diskussioner sägas formulera ett sorts motstånd gentemot de negativa framställningarna av finnar. En av de informanter jag diskuterade just betydelsen av alkoholism med under en lång stund var Anna. Hon drog en parallell mellan skillnad i ideal hos de spritkulturerna som finns i Sverige respektive Finland. Enligt Anna



finns det en alkoholkultur i Sverige som hon menar är minst lika extrem som i Finland, men den form av supande som associeras med svenskar har kommit att helt enkelt göras finare än det finska supandet. Bland annat tog hon upp hur ölkulturen i Danmark inte fått samma stigmatiserande stämpel som alkoholkonsumtionen i Finland, trots att danskarnas ölkultur bryter många svenska normer kring när och var alkohol får konsumeras.

**Anna:** Ja, men det [öldricket] är lite charmigt, där [i Danmark] associeras det lite med frihet och lite liberala värderingar på något sätt. Medan i Finland så är det misär och väldigt kopplat till klass tänker jag. Att det är olika typer av drickande som går att associera till något klassperspektiv. Den finska drickaren är ju självfallet också arbetarklass. När man tänker en finne som super så tänker man inte någon som sitter på sin punschveranda och håller i sig en flaska cherry. Det gör man ju inte.

I sin intervju har samtidigt Anna påpekat att det finns en stark identifiering bland finländare att dricka mycket sprit. Hon menar även att det finns många som har problem med alkoholintaget. Flera av mina informanter beskriver även problem med missbruk hos närstående, men som min informant Elin säger är det märkligt att supandet förklaras med kultur snarare än beroende på sociala problem. Kristina har däremot en annan syn på den stereotypa finska mannen, som hon menar är något som ständigt återkommer i mediala framställningar av finnar. Enligt henne har hon upplevt det som att finska män som hon växte upp med anammade den "destillerade maskuliniteten" och till och med "frodades" i det.

I sin studie anmärker Ågren (2006:153) att hennes informanter främst intar en tyst inställning till negativa framställningar av finnar i medier. Hon menar, i relation till en informant som reagerar kraftigt på en reklambild Ågren visar för denne, att detta kan bero på att man har tystnaden som strategi. Samtidigt tror jag att detta kan bero på andra saker, varav en är att Ågren själv har svensk bakgrund. Kanske hennes informanter inte fann det lämpligt att säga vad man egentligen tycker om stereotyperna på grund av detta? En annan faktor kan vara att hennes informanter intervjuades vid början av 00-talet, när sverigefinnar som minoritet precis fått ett officiellt erkännande. Sedan dess har filmer och dokumentärer kommit ut där fokus har varit mer på positiva framställningar samt att sverigefinnar ska vara stolta över sin bakgrund. Weckström (2011) påpekar att hennes fältarbete utfördes mellan 2002 och 2006, varpå Susanna Alakoskis roman *Svinalängorna* gavs ut efter att Weckströms fältarbete avslutats. Det är också tydligt från Weckströms informanter att de inte alltid har lätt att hitta positiva framställningar av finnar i medier att relatera till. Sedan dess har som tidigare nämnt även filmerna *Kid Svensk* från 2007 och *Ingen riktig finne* från 2013 släppts, vilket bör ses i relation till att flera artister som Markus Krunegård och Hurula lyft fram sin finska bakgrund. Mina informanter kom ofta att beskriva jakten på positiva

finska representationer som väsentlig för det egna identitetsbygget.

Filmen *Ingen riktig finne* är en dokumentär där problematiken mellan finskt och svenskt inte finns på samma sätt om i *Svinalängorna*. Den handlar om Kai Latvalehto och hans pappa som bestämmer sig att åka till Göteborg där Kai spenderade tio år av sitt liv på 70-talet. Frågor kring identitet och tillhörighet är ledord i dokumentären, vars engelska titel är *Finnish blood, Swedish heart*. Kai beskriver hur han har svårt att känna sig hemma i Finland, och att det egentligen är Sverige och främst Göteborg som han känner en identifikation med. I dokumentären får tittaren se alltifrån finsk tango, till att frågan om alkoholism tas upp. Kais pappa berättar om sina alkoholproblem i en biltur, men beskriver samtidigt hur han lyckas ta sig ur detta. Filmen leker ständigt med gränsdragningarna mellan svenskt och finskt, vilket framgår i en scen där Kai sitter i finskspråkig radio från Eskilstuna där han presenteras som "en sverigefinländare från Finland". Dokumentären *Ingen riktig finne* löser ofta upp gränserna för vad som är svenskt och finsk. Detta har en stark resonans till hur mina informanter vrider och vänder på sin egen identitet, något som även återfinns i tidigare forskning (Lukkarinen kvist 2006, Ågren 2006, Weckström 2011). De skarpa gränsdragningar som återfinns mellan svenskt och finskt i exempelvis *Svinalängorna* är idag bara en av många möjliga representationer av finskhet i svenska medier och i vardagen. Timo Palokangas beskriver bland annat hur en av hans informanter "uttrycker" sin "finskhet på diverse sätt" (2017:16f) varpå han räknar upp maträtter, ölmärken, Iittala-glas och muminmuggar. Att lyfta fram finskhet på det sätt som Palokangas informant gör kan också ses som ett sätt att lyfta fram positiva saker kring det finska. Det blir ett sätt att "konkurrera" ut de negativa framställningarna och skämten.

Bland mina informanter beskriver Johan hur han tidigt letade efter andra representationer av finnar. Vi kom in på Markoolio, som emedan han har finsk bakgrund ständigt spelar på denna i syfte att vara rolig. Johan valde då att ta upp bristen på mer positiva representationer vid den här tiden.

**Johan:** Men alltså hur längesedan kan det ha varit? För jag minns ju lite när Markoolio kom, och hur gammal var jag då? Tio? Elva? Men redan då hade jag en ganska olustig känsla över det. Lite som vad heter han nu iraniern som kör?

**Stellan:** Shan?

**Johan:** Ja, han, alltså lite samma känsla där typ. Men det var lite som att det finns ingenting bra i det sverigefinska typ och det enda det duger till är att skämta om i princip. Så jag letade verkligen jättemycket efter saker när jag var liten som var finska utan att vara ironiska eller driva med sig själva. Och jag menar ju inte att det hade behövt vara specifikt uttryckt att det här är finskt heller.

Det kan sägas ha blivit mer självklart för mina informanter att ifrågasätta stereotyper. Viktoria och

Kristina är själva verksamma med att skapa olika former av kulturella produkter, som film, och de lyfter båda fram vikten av att nya perspektiv tillkommer i framtiden. Anna beskriver bland annat hur hon själv utforskar den kulturproduktion som finns i Finland, med vissa musikformer som hon inte tidigare associerade med det finska, har blivit ett sätt för henne att bygga en sverigefinsk identitet. Detta kan ses som ett bevis på att det finns en helt annan representation av den sverigefinska minoriteten jämte de mer negativa och minst sagt gammaldags framställningar av finnar. Viktoria kan ses som ännu ett exempel på detta då hon bland annat berättar hur hon gått från att omhulda finska stereotyper som liten till att mer kritiskt reflektera över detta. Hon berättar att hennes mamma inte tyckte om vissa tv-program där finnar framställdes på ett nedlåtande sätt, samtidigt kunde Viktoria och hennes bror tycka det var jättekul som små. Då förstod hon inte varför hennes mamma fann programmen jobbiga.

**Viktoria:** [...] Nu när jag sett om det har jag tänkt att det är väldigt sjukt att det har sänts och visats på svensk tv. Men jag minns att jag tyckte att det programmet var fruktansvärt roligt och morsan förbjöd mig att titta på det tv-programmet. Jag trodde först att det var för att det var fult språk med och sånt men det hade att göra med hur de porträtterade finnar.

Både Johan och Viktoria pratar om deras förändrade attityd gentemot dessa stereotyper i sina intervjuer. Då båda talar om ett aktivt intresse att knyta an med det finska, språket såväl som släkt och historia, kan denna förändrade inställning till stereotyper vara relaterad till detta. Tillsammans med Kristina och Anna är de också måna om att lyfta fram nya, mer positiva framställningar av finnar.

Detta avsnitt har lyft fram mina informanternas relation till mediala och vardagsnära negativa framställningar av finnar som cirkulerar i den svenska offentligheten och som även smyger sig in i privatlivet. Dessa stereotyper har en väsentlig betydelse för hur mina informanter kommit att uppfatta sig själva och sin finska bakgrund. Samtidigt måste jag poängtera att även om dessa stereotyper är jobbiga för mina informanter att se och höra, framstår det ändå som om de har hittat en möjlig motståndsposition gentemot dessa bilder. Jag menar att stereotyperna gör det möjligt för mina informanter att, när de väl kommer i kontakt med positiva skildringar, också börjar mer aktivt söka upp fler sådana. Vid tidpunkten för mina intervjuer kunde man ifrågasätta dessa stereotyper och se att de inte var någonting som kunde försvaras.

Att dessa stereotyper ändå verkar ha en stark resonans med vad exempelvis Pia Laskar (2017, 2008) och Christian Catomeris (2004) lyft fram kring svenska stereotyper och bilder av finnar genom tiderna samt deras betydelse för svenskt nationsbygge är också väsentligt att

understryka. Ruth Frankenberg (1997:229) menar exempelvis att olika etniska identiteter och markörer kan vid ett visst tillfälle, så som den irländska i hennes studie, ha varit en problematisk identitet vid ett historiskt skede (jmf Ignatiev 1997) men att den vid tiden för hennes studie inte framstod som det hos informanter med irländsk bakgrund. Vidare menar Frankenberg att stigmat att tillhöra en politiserad kategori kan hänga kvar långt efter att stigmat och marginaliseringen som följer med den försvunnit.

Att samtliga informanter har sett eller hört negativa framställningar av finnar tolkar jag som att det funnits en negativ syn på finnar i Sverige under väldigt lång tid, vilket även går ihop med den negativa syn som funnits på det finska språket vilket jag tog upp tidigare. Det finska har i olika sammanhang fått agera ersättning för en icke-vit andre, vilket såklart har påverkat mina informanter att se finskhet som något negativt och skamligt som små. Samtidigt har det som jag även visat i avsnittet kommit att förändras i och med att nya positiva framställningar av finnar blivit en del av vardagen. Det verkar för mina informanter vara en självklarhet att ifrågasätta dessa stereotyper när de väl har möjlighet att göra detta, och det var bara Elin som framstod ha svårt för att göra detta. Detta kan jämföras med studier av svenska latinas (Lundström 2016) eller icke-vita utlandsadopterade svenskar (Hübinette & Tigervall 2008) där ifrågasättande av stereotyper ofta innefattar risken att behöva utstå sociala sanktioner av olika slag så som utfrysning eller hot om våld.

I syfte att besvara uppsatsens syfte är det dock inte tillräckligt att endast se till de former av diskriminering och negativa framställningar av finnar som mina informanter lyft fram. Jag kommer nu att gå över till att analysera deras relation till klass, innan vi går över till att analysera teman kring ras i det sista avsnittet.

## 8. Det handlar om klass

Föreliggande avsnitt har som syfte att studera hur mina informanter relaterar till frågor om klass. Då vithet även reglerar fördelningen av samhällets resurser (Garner 2006:260f) ser jag det som relevant för min studie att lyfta fram detta. Begreppet klass användes inte av samtliga informanter, vilket jag kommer att beskriva mer utförligt längre fram. Dock kom de informanter som tog upp frågor om klass att förlägga svenskhet till en medelklassbakgrund varav första delavsnittet behandlar detta. Det andra delavsnittet behandlar de av mina informanter som har genomgått någon form av klassresa och vad detta har inneburit för deras del. Som vi kommer att se kan mina informanter sägas ha en arbetarklassbakgrund, men detta har dock inte hindrat merparten av dem att genomföra en bildningsmässig klassresa genom att studera på högre nivå.

### 8.1 Svenskhet som medelklass

Föreliggande avsnitt kommer att ta upp hur mina informanter reflekterat kring klass i intervjuerna. Jag finner att klass är en intressant variabel att ta upp, eftersom tidigare forskning har definierat den sverigefinska minoriteten som arbetarklass (Kuosmanen 2001, Ågren 2006, Lukkarinen Kvist 2006, Weckström 2011). Klass är samtidigt en tråd som följer studier kring icke-vita svenskar parallellt med studiet av ras (Hübinette & Tigerall 2008, Lundström 2016). I dessa studier finns det en tendens att vithet, medelklass och svenskhet kopplas samman med varandra. Intressant nog finns en liknande tendens bland mina informanter att utifrån finskhet och arbetarklass ofta ställa svenskhet och medelklass jämsides med varandra. Som även antydde i föregående avsnitt om diskriminering och stereotyper så finns det även en tendens att finnar framställs som "white trash", en sorts negativ framställning av delar av arbetarklassen, som inte är helt ovanlig men som också är placerad inom *vithetens marginal*.

Tidigare forskning om sverigefinnar har ofta lyft fram hur informanter beskriver det som att man "alltid har jobbat" (Lukkarinen Kvist 2006:96ff). Den arbetsetik som ofta kom att associeras med finska invandrare blir ibland en förklaring till varför de idag är så integrerade (Ågren 2006:182ff). Samtidigt finns det en annan sida bakom det hela vilket har att göra med att tillskansa sig en viss respektabilitet och på så vis kunna få en fot in i vitheten. Ukrainska migranter i Argentina har exempelvis visat sig ta till denna strategi genom att understryka sin egen arbetsetik och hur den skiljer sig från andra migranternas (Ingridsdotter 2017:223f). Med andra ord kan avståndstagande från andra underordnade grupper, exempelvis utifrån arbetsetik, tolkas som inget unikt för sverigefinnar. Som kommer att framgå i detta avsnitt använder inte mina informanter klass

som kategori eller perspektiv i syfte att göra anspråk på en respektabilitet de fåtal gånger som de benämner sin egen erfarenhet i termer av klass.

Av 8 informanter är det bara Olle och Viktoria som beskriver det som att de vuxit upp i "medelklassområden". Kristina, Elin, Johan och Anna beskriver sin uppväxt i termer av arbetarklass, ibland även som att de har ett arbetarklassperspektiv utöver sitt finska perspektiv. Sebastian och Josefin framstår för mig som om de har en arbetarklassbakgrund, utifrån hur de beskrivit sina föräldrars socioekonomiska status och sin uppväxtmiljö, men de har samtidigt inte omtalat sig själva i termer av klass. Det är samtidigt väsentligt, anser jag, att understryka att 6 informanter, förutom Olle och Viktoria, framstår som att ha gjort en klassresa i det att dessa har gått utbildningar inom konst eller humaniora på högre nivå.

Av mina informanter är det främst Johan, Viktoria, Kristina och Elin som på något sätt kopplar finskt och arbetarklass med varandra. De gör detta på olika vis, vilket jag kommer att redogöra för längre fram. Utifrån deras utsagor framstår det som att frågor kring klass och finskhet relaterade till att höra till i vissa sociala sammanhang har betydelse för dem. Elin beskriver exempelvis en osäkerhet kring huruvida den diskriminering som hon berättat skedde under sin uppväxt berodde på att hennes finska bakgrund eller att hon var arbetarklass. Tornedalen var enligt henne vid den här tiden uppdelad kring klass och etnicitet, där det enligt henne var vanligare att finnar var arbetarklass än medelklass: "[...] Men ja, det var ofta så att det kanske fanns arbetarklass men även medelklass men som kom mer från stan och var svensktalande. Finländare var för det mesta arbetarklass." Ett liknande sätt att koppla finskt och arbetarklass med varandra har Viktoria, som berättar att hon vuxit upp i ett medelklassområde. Det som introducerar klass i hennes berättelse är när hon ska beskriva relationen mellan mamma och pappa. Hennes mamma är den med finsk bakgrund i hennes familj, men har enligt Viktoria alltid haft lågstatusyrken, medan hennes pappa var högutbildad och hade en släkt som Viktoria beskriver som "lite finare". För Viktoria blev alltså kopplingen mellan svenskt och medelklass, finskt och arbetarklass väldigt starkt men också väldigt påtaglig eftersom det var i familjen som klasskilnaderna fanns.

Det är som tidigare nämnt en återkommande tendens inom mediala framställningar av finnar att framställa dem som arbetarklass. I dokumentären *Ingen riktig finne* gör man en avstickare med Kais pappa där han träffar en gammal vän från 70-talets Sverige som också han invandrade från Finland för att hitta arbete. De utdelar en del rövarhistorier om när de arbetade på 70-talet, vilket kan sägas vara ett sätt för dokumentären att stämma in med den föreställning som finns om sverigefinnar som arbetarklass. "Jag har ofta skrattat och berättat för grabbarna om hur vi jobbade

16–18 timmar om dagen och drack varje dag, året runt”, säger Kais pappa, ”Men vi grälade aldrig.” Varpå hans vän svarar: ”Och vi gick till jobbet varje dag.”. Som jag beskrev i föregående kapitel finns det även en stark koppling mellan arbetarklass och finskhet i filmen *Svinalängorna*. Hynek Pallas menar dock att klassperspektivet är den övergripande ramen för själva filmen (2011:127). I relation till övriga filmer som Pallas analyserar i sin avhandling noterar han att frågor kring etnicitet och kultur inte ramar in frågorna som tas upp i filmen. Det kanske ligger något i det Pallas skriver, att klassfrågorna står över frågor kring etnicitet som inramning av filmen, samtidigt anser jag att det går att läsa in en koppling mellan finskhet och arbetarklass i *Svinalängorna*. Pallas ser även en tydlig tendens i att andra filmer som skildrar invandring och diaspora så som *Svinalängorna* ändå gör, tenderar att aldrig koppla icke-vita kroppar med klass (Pallas 2011:128). Detta ställer frågan om vem eller vilka som har en rätt att göra anspråk på klassfrågor.

När det kommer till frågan att kunna göra anspråk på klass framstår det finnas en form av intern skiktning inom den sverigefinska minoriteten. Som jag beskrivit i metodkapitlet räknas även finlandssvenskar in i begreppet sverigefinne och sverigefinländare. Detta innebär samtidigt inte att de räknas som en arbetarklass, utan de av mina informanter som i någon mån tar upp finlandssvenskar beskriver dem som en medelklass. Det är också en sådan beskrivning av finlandssvenskar som Kristina berättar om, att det är vad hon vuxit upp med. Samtidigt berättar hon om hur hennes bild av finlandssvenskar kom att förändras när hon träffade en finlandssvensk som kom från en arbetarbakgrund. Kristina kunde i dennes berättelse om svårigheter i Finland för den svensktalande minoriteten känna igen sin egen erfarenhet i Sverige och knyta an till det.

**Kristina:** [...] Här senast var det en dokumentärfilmare jag snackat med och hon är svensktalande finsk, och hon berättade om ett hat som hon fått från finnarna som påminde om det hat jag kunde relatera till som sverigefinländare i Sverige. Jag tyckte det var fascinerande för jag visste inte att det fanns ett sånt här men jag kan samtidigt förstå eftersom Sverige ofta kommit in och stått säkert för adeln, för det är uppfattningen jag har att det är så vi pratar om svenskar i Finland i min släkt, som kanske inte kan så mycket. Därför har jag alltid trott att de som är svensktalande tillhör en överklass men den här dokumentärfilmaren tillhör en arbetarklass. Det tycker jag är väldigt spännande, att det har suddats ut, så jag är fascinerad och vill ta reda på mer om det för det var något som jag inte känner till.

Enligt Jari Kuosmanen (2001:73) var det inte ovanligt att finlandssvenskar som kom till Sverige var arbetarklass och även de kunde få stå ut med samma problem som finlandssvenskar. Samtidigt menar han att finlandssvenskar ibland fick en mellanposition tack vare sina kunskaper i det svenska språket (Kuosmanen 2001:190f). Under mitt fältarbete verkade inte mina informanter ta upp frågan om finlandssvenskar på samma vis som Kristina gjorde. Det kan med andra ord ha varierat inom olika arbetsplatser och sammanhang i den grad som svenska språket gav möjlighet för

finlandssvenskar att avancera. Dessutom kanske inte alla med finlandsfinsk bakgrund ha kommit att hysa samma föreställning om finlandssvenskar så som Kristina vuxit upp med. Viktoria berättar exempelvis hur hennes mamma alltid talade om svenskar som "dem" när hon var liten, medan det blev lite av en chock för Viktoria när hon hörde talas om situationen mellan finlandssvenskar och finlandssvenskar i Finland idag.

Av mina informanter som börjar prata explicit om klass, kan Johan sägas använda det på ett sätt som framstår som "strategiskt". Uppvuxen som han är i ett socioekonomiskt utsatt område i södra Sverige, som han vid ett tillfälle kallar för "miljonprogramsfenland", kopplar han visserligen finskt och arbetarklass med varandra, men han kopplar även båda två till begreppet "kreol". Jag ser hans sätt att ta upp klass, vilket sker tidigt i intervjun, som ett sätt att bryta upp kopplingen mellan etnicitet och klass, eller att hans liv endast skulle vara relaterade till finskhet. Detta påminner mycket kring hur Elin resonerar då hon tar upp klass som en betydelsefull faktor: Att hon känner sig osäker på om det hade med klass eller etnicitet att göra. Det kan också vara så att vid tiden för respektives uppväxt kom klass och etnicitet ofta att gå in i varandra på ett påtagligt sätt vilket de inte längre gör i deras liv. Kristina och Viktoria beskriver samtidigt att det inom deras familj och släkt fanns klassklyftor, vilket jag tror är anledningen till att de resonerar kring klass på ett annat sätt än Johan och Elin.

Johans beskrivning av sin uppväxtmiljö är vad som ofta kallas för "mångkulturell". Som jag beskrev ovan kopplar han finskt och arbetarklass tillsammans med begreppet kreol, som är ett begrepp som syftar på en form av "blandkultur". Finskt vid tiden för hans uppväxt i "miljonprogramsfenland" var en sorts överlappande lokal identitet (jmf Sernhede 2007:176f), där alltifrån personer med grekisk, arabisk eller jugoslavisk bakgrund tog del av finska ord och kulturella symboler. Han beskriver även att detta område hade en sorts historielöshet bland de som bebodde området, vilket han kopplar till något "typiskt för arbetarklassen". Johans sätt att koppla finskt och arbetarklass med varandra verkar ha en koppling till den vikt han lägger vid att hans bror växte upp i samma område tjugo år innan honom själv.

**Johan:** Jag tror att det har präglat mig rätt mycket att jag haft en brorsa som vuxit upp i miljonprogrammen tjugo år innan. Som jobbade. Och att det fanns ett klassperspektiv på ett annat sätt. Lite svårt att förklara. Vet inte om du förstår. Alltså många kan ju tänka som att ja men det är invandrare som gör det här och så vidare. Men när min bror pratade om gangstrarna när han var liten på 70-talet så var det ju typ kofot-conny och så.

**Stellan:** Folk som flyttat in från inlandet?

**Johan:** Ja, från Norrland. Han spelade nationalteatern för mig, den där Barn av vår tid som handlade om unga, och punk som Ebba Grön och sånt. Jag hade ju inte fått höra det annars för jag lyssnade bara på hiphop vid den här tiden. Och jag tänkte det att det är ju som hiphopen fast på sjuttio och åttiotalen. Så jag fick ju en historia av min bror med en bakgrund som kanske inte var så vanlig då.



Johans sätt att beskriva det ”miljonprogramsfenland” han växt upp i är alltså inte bara präglad av hans egen erfarenhet, utan även hans bror. På så vis tolkar jag det även som att hans sätt att använda uttrycket "arbetarklassområde" för sitt "miljonprogramfenland" gör det möjligt att brygga över hans brors erfarenheter av kofots-conny, sina egna erfarenheter från uppväxten och den utveckling som skett i bostadsområdet sedan han själv flyttade därifrån.

Den låga status som finnar hade under 60- och 70-talet har av forskare kopplats till att finnar tog de sämsta jobben som fanns tillgängliga (Lukkarinen kvist 2006:67f, Kuosmanen 2001). För en del finnar innebar även resan till Sverige en klassresa nedåt, eftersom de kanske hade en högre utbildning men hamnade på fabrikerna. Det verkar som om den första vågen av finska invandrare var lågutbildade, medan det efter 70-talets andra hälft kom mer högutbildade som även de fick lågstatusjobb (Ristolainen 2007:24). Mycket talar för att finnar varit del av en rasifierad arbetsmarknad (Priipp 2005, Neergaard 2008) där de också har hamnat på arbetsmarknadens botten tillsammans med andra grupper som greker och jugoslaver under 60-talet. På det viset går det verkligen att tala om att sverigefinnar i första generation kan ha varit en del av en arbetarklass.

Sättet som mina informanter använder klass i relation till finskhet kan samtidigt ses i ljuset av hur arbetarklassen ofta intar en roll inom vithetens marginal. Som jag beskrev tidigare, var *Svinalängornas* inramning klass enligt Hynek Pallas (2011). Ur ett bredare perspektiv skulle man även kunna se det som att den finska familjen inte bara iscensätter en finskhet, utan också en form av "white trash" (Garner 2007:75). Begreppet syftar på en vithet som inte är tillräckligt respektabel, som inte lyckas iscensätta vithetens egentliga normer. Min tolkning av hur Johan och Kristina använder klass som skillnadsmarkör är samtidigt mer beroende på en dominant vithet, som i detta fall handlar om en medelklass-svenskhet, än att försöka skapa en respektabilitet så som första generationen kan sägas ha gjort (Lukkarinen Kvist 2006:152f). På det viset är deras bruk av klass ett sätt att inkludera sig själv och andra i en underordning i samhället, där andra faktorer som exempelvis etnicitet eller ras blir oväsentliga. Att det samtidigt är så självklart för dem att dra denna koppling har kanske att göra med de negativa framställningar av finnar som återfinns i svenska medier.

Att det samtidigt är så självklart att tala om klass i vissa sammanhang kanske också beror på hur en position förhåller sig till den dominanta vitheten. Exempelvis kan vi ta hur ungdomar i Åsa Anderssons studie tar avstånd från vad hon lokaliserar som ”arbetarklassmarkörer” (Andersson 2003:61). Samma ungdomar har även, likt mina informanter, beskrivit svenskhet som

likvärdigt med medelklass, vilket i sin tur ger en annan dimension av mina informanternas anspråk på arbetarklassperspektivet. För Anderssons informanter är det kanske mer negativt att vara arbetarklass och samtidigt vara den icke-vite andre, medan det för mina informanter snarare fungerar som ett sätt att ta avstånd från en hegemonisk svenskhet. Att detta är mer självklart för mina informanter än för Anderssons kanske också beror på att man inte riskerar att förlora en position inom vitheten. Arbetarklassen, även om den så att säga är underordnad medelklassen, kan befinna sig inom vitheten och därmed ta del av vithetens privilegier (Garner 2007:99). Men det finns även en annan faktor som spelar med, vilket handlar om klassresor, när det kommer till mina informanternas bruk av klass-begreppet. Därmed blir det väsentligt att gå över till detta tema.

## 8.2 Att resa med klass

Föreliggande avsnitt kommer att diskutera mina informanternas förhållande till att göra en klassresa. Detta är främst beroende på att Josefin, Sebastian, Johan, Kristina, Elin och Anna beskriver erfarenheter vad jag tolkat som bildningsmässiga klassresor. De har till synes olika relation till dessa resor inom den akademiska världen, vilket jag finner är relevant för min studie att analysera. När jag avslutade mitt fältarbete blev jag smått tagen på sängen att flera av mina informanter visade tecken på att ha gjort en klassresa. När jag väl började att bena ut utsagorna kring klass stod det samtidigt klart att det skulle vara en del av min analys. Då vi kunde se i föregående avsnitt att finskt och arbetarklass hänger starkt samman för vissa av mina informanter blev det även intressant att ta upp eventuella svårigheter med att studera på högre nivå.

Precis när jag avslutat mitt fältarbete publicerade Sisuradio artiklar som försökte bena ut vem och vilka som var en genomsnittlig sverigefinne. Detta gjorde man med statistik från SCB där vanligaste namnen bland sverigefinska män och kvinnor tillsammans med genomsnittsålder radades upp. Till detta lade man även vanligaste yrkeskategorin som för sverigefinska män var lagerarbetare och för sverigefinska kvinnor var sjuksköterska (Vuonokari m fl, 2018). Emedan informanter som Johan och Elin beskrivit att de haft yrken av det slaget verkar det som om flera av mina informanter har gjort ett karriärsväl som skiljer sig från genomsnittet av sverigefinnar. I och med detta blir det samtidigt intressant att analysera eventuella svårigheter som kan uppstå för sverigefinnar inom högre utbildning. Av mina informanter är det bara Olle som inte nämnt något om att han studerat, medan exempelvis Kristina och Viktoria beskriver att de studerat estetiska ämnen, och Josefin, Elin, Johan, Anna och Sebastian visar sig ha studerat humanistiska ämnen på högre nivå.

Vi kan inleda med Josefin och Sebastian, som är de som beskriver studier i en akademisk miljö utan att för den skull ha känt svårigheter med detta. Deras erfarenheter skiljer sig från Elin och Johans som jag kommer att ta upp längre fram. Josefin beskriver sina studier på högre nivå som startskottet för att hon började intressera sig för sin finska bakgrund. Vi pratade om vad som fått oss intresserade av våra finska bakgrunder och jag frågade om det för hennes del var antologin *Finnjävlar* (Borg 2016) som kommit ut året innan.

**Josefin:** Nej, nej, alltså det började mycket tidigare när jag bekantade mig med [kort paus] studier om nationalism, rasism och framförallt då kritiska vithetsstudier. När jag började förstå mer om hur, till exempel rasbiologerna jobbat, hur de hade åkt runt i Saepmi och Östersjön och Baltikum och det där.

Josefin kom sedan att läsa på högre nivå och vidare till en master. Via sina studier kom hon inte bara i kontakt med teorier utan även forskare som påverkade hennes examensarbete: "Först så började jag med att intressera mig för samernas situation och, ja, men urfolk och att ha en given plats liksom i landet men ändå inte i nationen. Det började jag titta på först." Vi spenderar också stor del av intervjun att fram och tillbaka prata om post-koloniala teorier, vilket hon visade sig ha stark kännedom om, och om att applicera dem på den sverigefinska minoriteten. Betydelsen av studierna för Josefins intresse i sin egen bakgrund är något hon tar upp tidigt i intervjun. Det framstår som att genom att studera på högre nivåer fick hon möjlighet att sätta sin egen personliga upplevelse i en större kontext.

Detta liknar också intervjun med Sebastian. Han har visserligen haft en helt annan uppväxt än Josefin, med stark anknytning till sin finska bakgrund, men han började fundera mer starkt på betydelsen av detta i relation till att han började studera och kom i kontakt med teorier kring post-koloniala förhållanden: "[...] Efter gymnasiet blev jag aktiv i miljörörelsen och startade socialt center och hade replokaler. Men det var ju också en tidig förståelse jag hade för de här frågorna i det att jag inte kopplade dem till mig själv. [...] Så det har väl funnits med men jag har inte aktivt kopplat det till mig förrän senare när jag började plugga [på högre nivå] för fyra-fem år sedan." Även här går intervjun över i att handla mycket om teorier och min uppsats. Jag menar nu inte att Josefin och Sebastian var ensamma om att fråga mig om min uppsats, det är dock främst de två som också har funderingar kring och en relation till det teoretiska fält jag själv sneglade mot. Jag har tolkat deras insyn i olika teorier som något som blir mer självklart av att ha gjort en klassresa.

Hos Marja Ågrens (2006) informanter möter vi inte riktigt samma självklarhet i att studera akademiska ämnen som Josefin och Sebastian. Snarare visar Ågrens informanter en tendens

till att känna sig osäkra på att ta akademiska utbildningar eftersom de vuxit upp med föräldrar där vikten låg på att ha "hederliga yrken". Samma tendens återfinns inte riktigt hos Lotta Weckström (2011) bland vars informanter det återfanns en del studenter. Att det finns en sådan skillnad mellan sverigefinnar i erfarenhet kring betydelsen att arbeta och att studera kanske varierar från fall till fall. Det kan också handla om regionala skillnader, eftersom Ågren intervjuar sverigefinnar från Göteborg och Weckström intervjuar främst sverigefinnar från Stockholm, Västerås och Köping. Jari Kuosmanen (2001:196f) har även visat på att finska män från första generationen har haft en blandad karriärväg i Sverige, vilket jag tror också kan ha påverkat den andra generationens sverigefinnar. Mina informanter visar dock på en varierad inställning till det egna valet att studera på högre nivå.

Att mina informanter ens tagit steget till att börja utbilda sig på högre nivå, måste samtidigt ses i relation till hur skolan har påverkat dem. Som vi kunde konstatera i avsnittet om diskriminering kan skolan innebära svårigheter för sverigefinska barn och ungdomar. Men även Kristina, som misstrodde sina egna förmågor, kom senare att studera inom estetiska ämnen. Detta kan jämföras med de barn som René Leon Rosales studerat (2010:198ff) där barnen tidigt verkar ha internaliserat en syn på sig själva som att de aldrig kommer att kunna ta andra jobb än lågstatusyrken som taxichaufför eller pizzabagare just för att de inte ser sig själva som lika duktiga som svenska elever. En sådan inställning har inte mina informanter riktigt visat upp vid tiden för intervjun. Emedan exempelvis Elin menade att hon fick höra att det inte skulle bli något av henne i grundskolan eller gymnasiet har hon trots det lyckats ta sig in i universitets värld.

Bland mina informanter har Elin och Johan uttryckt svårigheter med att studera på högre nivå. Om vi börjar med Johan så beskriver han med egna ord att han gjort en klassresa, vilket för honom inte bara innefattade att börja studera utan även att förflytta sig från Södra Sverige till Stockholm. Av mina informanter är han den ende som egentligen beskriver sitt liv i dem termerna:

**Johan:** [...] För på ett sätt har jag gjort en klassresa också. Jag visste inte vad ett universitet var. Jag visste inte heller att man kunde plugga där. Vi hade en bok hemma. Ett liv på Volvo av P Gyllenhammar som alla fick på Volvo typ. Så på ett sätt har jag ju gjort en bildningsresa, och samtidigt har jag ju komplex för jag är på biblioteken och läser hela tiden för att ta igen alla år.

Men denna resa som Johan beskriver som en klassresa är samtidigt inte bara guld och gröna skogar. Förutom känslan av att inte vara tillräcklig i rent bildningsmässiga termer beskriver han en annan sida av att studera humaniora: "[...] [M]en ekonomiskt är jag ju fattigare än när jag bodde i [miljonprogramsfinland]. Jag har ju inga pengar och ingen fast anställning. Så ur ett ekonomiskt

perspektiv, eller ett marxistiskt perspektiv, så är jag ju arbetarklass fortfarande. Men inte bildningsmässigt som så." Vid tiden för intervjun skrev Johan på sitt examensarbete på högre nivå och han beskrev själv att han inte riktigt kan förstå när hans utbildning ska ge någon ekonomisk avkastning. Johan förlägger däremot inte bara klass till utbildning utan även till att han kommit i kontakt med medel- och överklass på ett annat sätt efter att han flyttade till Stockholm. Dels via relationer men också via sin aktivitet kring minoritetspolitiska frågor.

För Elin har studietiden inte varit en dans på rosor, men hon höll vid tiden för intervjun på att doktorera. För hennes del har även flytten från hemorten betytt många förändringar, men kanske är det den akademiska världen som inneburit störst förändringar för Elin.

**Stellan:** Men jag tänker att... Hur har det varit för dig att läsa på högre utbildningar? Du borde ju ha fått ett bemötande där men har det skiljt sig från hur det har varit på andra arbetsplatser?

**Elin:** Jo men det har det definitivt gjort. Allting sedan grundskolan har ju varit annorlunda, men samtidigt så känner jag mig inte bekväm på universitetet heller men jag antar att det har att göra med min klassbakgrund snarare. Att jag inte är van att vistas i sådana rum eller föra sådana samtal liksom.

Bland de problem som Elin nämnt sedan hon började studera menar hon att det finns kunskapsbrister kring vilka sverigefinnar är, och vad skillnaden mellan finlandssvenskar och sverigefinnar är. Hon menar även att hon ofta får frågan var hon kommer ifrån, vilket jag antar också beror på att hon är den av mina informanter som har tydligast finsk accent. Tillsammans med Johan, Viktoria och Kristina är Elin också den av mina informanter som kopplar finskhet tillsammans med arbetarklass mest explicit. Det är dock främst Elin som likt Johan visar på en osäkerhet att röra sig i akademiska miljöer av alla fyra. Det ligger dock ett större fokus på den akademiska miljön som klassmarkerad för Elins del än det gör för Johan.

Jag har valt att tolka Elin och Johans tankar kring den akademiska miljön och den egna klassresan som beroende av att de båda hade en tydlig gränsdragning för sin egen identitet. Elin kommer visserligen från Tornedalen och Johan från ett socioekonomiskt utsatt område i Södra Sverige, men jag tror att den starka identitet som dessa platser verkar ha gett båda två under uppväxtåren bidrar till att förstärka deras upplevelser av sina klassresor. Gränsdragningarna mellan finskt och svenskt, arbetarklass och medelklass blev med flytten allt mindre tydligt för båda två. De problem som Elin och Johan uttrycker kan samtidigt förstås i relation till hur Frankenberg resonerat kring klass och etnicitet (Frankenberg 1993:131). En av Frankenbergs informanter hade svårt att efter flytten från Los Angeles till en annan stad få ihop sin egen familjs etniska och klassmässiga identitet, eftersom segregationen i den staden gjorde att det inte fanns en lika blandad medelklass. Jag menar att detta går att applicera på Johan och Elin som exempel, där identifikationen med klass

och finskhet varit så stark under uppväxten men för närvarande inte är det. Detta bidrar till att förstärka den känsla av osäkerhet som båda har upplevt inom den akademiska miljön.

Det finns samtidigt exempel bland mina informanter som inte har haft samma problem som Elin och Johan, exempelvis Kristina och Viktoria. Även de kopplade ofta finskhet tillsammans med arbetarklass, men där Viktoria såg finskhet och arbetarklass genom sin mamma är Kristinas upplevelse något närmare Johans då hon också växte upp i ett socioekonomiskt utsatt område. Dock var hennes identifikation med sin finska bakgrund som ung mycket mindre på grund av de dåliga erfarenheterna hon hade i grundskolan. Kristina beskrev sina studier inom estetiska ämnen som en tidpunkt då hon valde att vara mer stolt över sin finska bakgrund.

**Stellan:** Men när slutade du med det? När fick du nog att gömma det?

**Kristina:** Det var när jag hade studerat [estetiska ämnen] så kanske för fyra år sedan. Då slutade jag med att gömma min identitet. Nu gömmer jag den verkligen inte.

För Viktorias del har det inte heller uppstått problem att studera estetiska ämnen utan snarare verkade studierna leda till att hon kom i kontakt med personer som tände hennes intresse för sin finska bakgrund vilket vi även såg hos Sebastian och Josefin vid början av avsnittet. Även Anna framstod ha haft en liknande inställning som Sebastian och Josefin inför sina studier. Det hade inte påverkat hennes självbild negativt alls, utan snarare kom det att nämnas i intervjun i bara förbifarten.

Emedan vi har kunnat se att det hos mina informanter Elin och Johan funnits en del svårigheter att göra en klassresa, verkar det överlag inte ha varit några problem för övriga informanter att utbilda sig och inneha andra ambitioner än sina föräldrar. För Elin och Johans del beskrevs det mesta i termer av en "känsla" att man inte räckte till, vilket inte är ovanligt förekommande hos en klassresenär (Ambjörnsson 1996). Övriga informanter har dock kommit ur dessa utbildningar med ett starkt intresse för sin finska bakgrund. Detta kan tolkas dels utifrån att mina informanter har haft olika koppling till sin finska bakgrund till skillnad från Johan och Elin. Det framstår för Johans del att han började intressera sig för sin finska bakgrund långt innan studierna, vilket skiljer sig från övriga informanter som studerat där det, förutom Elin, främst har uppstått ett återfunnet intresse efter eller i och med studierna.

Svårighet kring att göra klassresor är för vissa grupper i samhället kopplat till utseende, så som för Catrin Lundströms informanter (2016:150f). Där var både byte av bostadsområde och skola ett problem, för även om det innebar en sorts klassresa innefattade det samtidigt problem där man inte nödvändigtvis kunde inta en position som helt svensk. Snarare

innebar en icke-vit kropp i en medelklass-skolmiljö att ensamt behöva stå ut med öppen rasism, och i stadsområden där det främst återfanns en svensk medelklass i majoritet passade inte heller den egna kroppen in eftersom den bröt med vad som tas för svenskt. Denna typ av problem återfinns inte bland mina informanternas exempel på svårigheter att inta nya professionella karriärer vilket jag tolkar som ett tecken på att deras rörlighet i det svenska samhället inte är särskilt reglerad.

Detta kan jämföras med vad exempelvis Hübinette och Tigervall (2008:38f) skrivit om icke-vita utlandsadopterade svenskers klassresa nedåt. Emedan utlandsadopterade svenskar ofta växer upp i medelklasshem där det kan tänkas finnas en ambition för studier riskerar utlandsadopterade, på grund av sitt utseende, ändå få problem både inom högskolevärlden men även i själva arbetslivet (Hübinette & Tigervall 2008:83f). Med andra ord går icke-vita utlandsadopterade svenskar igenom raka motsatsen till vad mina informanter gjort, eftersom studier och kanske ett gott kontaktnät som uppväxtfamiljen innebär för icke-vita utlandsadopterade helt enkelt blir nullifierade av faktorer som deras utseende. Här skulle isåfall betydelsen av mina informanternas utseende vara en anledning till att de inte upplevt större svårigheter att studera på högre nivå. Likafullt kan det även bero på att den akademiska världen som sådan speglar det svenska samhället i hur olika rasifierade kroppar regleras. En sverigefinsk bakgrund innebär med andra ord inte särskilt stora problem vid studier på högre nivå vilket också kan sägas innebära att de har lättare att inta en medelklassposition jämfört med svenska latinor eller icke-vita utlandsadopterade..

Nackdelen med att inte ha samma fördelar som en akademisk medelklassbakgrund när en ska utbilda sig på högre nivå är tydligt hos åtminstone Elin och Johan. Samtidigt finner jag att övriga informanter utom Olle visar på att det inte finns många hinder för sverigefinnar att utbilda sig på högre nivåer. Inledningsvis beskrev jag att genomsnittet för sverigefinnar främst återfinns inom arbetaryrken så som sjuksköterska och lagerarbetare. Mina informanter har visserligen kommit från arbetarklassbakgrunder men valt att ta en annan yrkeskarriär gentemot sina föräldrar. Ur detta perspektiv har deras berättelser kring klassresor kunnat belysa vilka svårigheter de har upplevt i mötet med den akademiska världen. Som vi har sett har de svårigheter och problem som tagits upp varit få, och de flesta har främst kretsat kring en internaliserad negativ självbild hos Johan och Elin. Andra informanter så som Josefin, Sebastian och Kristina har snarare fått ut mycket positiva saker från utbildningen, däribland ett nytt intresse för den egna sverigefinska identiteten.

## 9. Vithetens närvaro

Föreliggande kapitel kommer att närmare gå in på frågan om vithet hos mina informanter. Jag kommer att undersöka detta på två vis: för det första genom att problematisera hur de förhåller sig respektive inte förhåller sig till det egna utseendet, för det andra genom att problematisera hur de förhåller sig till den icke-vite andre. Som vi kommer att se har dessa frågor en relevans dels i relation till frågor om gränsdragningar mellan finskt och svenskt, samt klass, men även i relation till tidigare forskning om sverigefinnar och huruvida sverigefinnar befinner sig i *vithetens marginal*. Teman kring utseende och relationen till den icke-vite andre har återfunnits i tidigare forskning om sverigefinnar men aldrig studerats utifrån *kritiska ras och vithetsstudier*.

### 9.1 Utseendets frånvaro

Fram tills nu har denna uppsats i princip följt tidigare forskning när det kommer till teman om gränsdragningar mellan finskt och svenskt samt frågor som rör klass. Detta är vanliga teman som återfinns hos Kuosmanen (2001), Ågren (2006), Lukkarinen Kvist (2006) samt Weckström (2011). Inom *kritiska ras och vithetsstudier* är det samtidigt underförstått att innehav av vita privilegier bland annat innebär att det egna utseendet inte uppfattas av omgivningen som problematiskt (jmf Frankenberg 1993:7, Ahmed 2011:138f). Lotta Weckströms avhandling (2011) utgår visserligen inte ifrån ras och vithet men hennes informanter tar ändå upp frågan om utseendets betydelse för att skilja mellan finnar och svenskar. Flera av hennes informanter tar upp att man utan svårighet kan passera som svensk (Weckström 2011:108). Detta sker oavhängigt i vad som framstår vara "helvita situationer" i vilket vita kroppar dominerar den sociala kontexten. Detta kan i min mening tolkas som att utseendet är en betydande faktor för att någon ska bli inkluderad i en svensk gemenskap. Det är också av denna anledning som jag väljer att i detta avsnitt analysera hur mina informanter förhåller sig till det egna utseendet. I avsnittet om diskriminering blev vi varse om att det är främst utövandet av finska språket som kan påverka sverigefinnars rörelsefrihet, men att det var främst i skolan som detta reproducerades. Jag noterade redan då att inga former av diskriminering i skolan, arbetslivet eller offentligheten i övrigt utifrån utseende hade tagits upp av mina informanter.

Jag kan inleda analysen med en intressant scen från dokumentären *Ingen riktig finne* där finskt och svenskt i relation till utseende aktualiseras. Jag finner att scenen är talande för hur utseendet kan få betydelse för hur kroppar blir lästa och rasifierade i det samtida Sverige. Just denna scen sker en timme in i dokumentären, utanför en finskspråkig skola i Göteborg dit Kai och hans pappa kommer för att titta runt. Tre män undrar varför de är där varpå följande ordväxling sker (på



svenska):

**Ensio Matela:** Men skolan är stängd just nu iallafall. Det är rätt sent, vi håller på och repar just nu.

**Kai:** Jaha.

**Ensio Matela:** Gör ett band då. Inte så mycket att se till skolverksamhet nu.

**Kai:** Nä, men jag ville bara liksom kolla. Jag gick i finsk klass i Tuna när jag bodde där.

**Jimi:** Jasså, Tunafinne? [skratt]

**Kais pappa:** Visst, visst!

**Jimi:** Alla finnarna bor i Tuna tydligen.

**Kais pappa:** Nej, nej, massa Angered och Gårdsten.

**Jimi:** Ja, Gårdsten är ett annat ställe. Men ni pratar la finska då?

**Kai:** Ja.

**Jimi** [på finska]: Varför pratar vi svenska, då?

**Kais pappa** [på finska]: Är ni alla finländare? [alla tre svarar jakande] Herregud!

[Alla presenterar sig för varandra]

**Jimi** [på finska]: Var sa du att du var ifrån? Aknestik? Oj, vi har en kändis här.

[konversation fortsätter på finska]

Alla har de utgått ifrån att alla pratar svenska, men när de väl upptäcker att Kai och hans pappa är från Finland går de över till Finska. Jag har valt att tolka det som att utseendet tillsammans med kontext var det som fick männen att inledningsvis börja prata svenska med varandra. Männen från skolan kanske utgick ifrån att Kai och hans pappas utseende, som i svensk kontext signalerade en tillhörighet i vitheten och därmed i svenskheten, innebar att de var svenskar och endast svenskspråkiga. Detta kan jämföras med vad vi såg i första delavsnittet vid namn *Svenskhetens gränser*, där det stod klart att en finsk bakgrund kan bidra till att någon rasifieras som den andre, men detta sker också i särskilda kontexter så som skolan och med förutsättningen att inga icke-vita kroppar finns närvarande.

När jag gick ut i fält blev jag förvånad över att emedan en del kunde diskutera rasism och diskriminering samt visa prov på antirasistiskt engagemang var det inte självklart att diskutera det egna utseendet. De få gånger som det görs, handlar det främst om att benämna utseendet som en skillnadsmarkör. Det är främst Anna, Josefin, Johan och Viktoria som på något vis tar upp frågan om utseendet som betydelsefullt för att man passerar. Elin kan sägas göra det indirekt genom att berätta om arbetslivet efter att hon flyttat ner till södra Sverige från Tornedalen. Jag kommer först att redogöra för Anna, Josefin, Johan och Viktorias intervjuer och hur de har diskuterat utseendet innan vi går över till en mer övergripande analys.

Av de informanter som tar upp utseendet är det främst Johan och Viktoria som explicit gör detta på något vis. Johan ordar det som att "[s]verigefinnar för mig är ju inte den här etniska grejen. Man kan inte se på en sverigefinne rent utseendemässigt om det är en sverigefinne liksom." Han tolkar med andra ord etnicitet som att det inkluderar även utseende och fysiska markörer. I det

samtida Sverige ses ofta begreppen etnicitet och ras som utbytbara med varandra i olika sammanhang. Johan hänvisar med andra ord till en specifik diskurs kring dessa begrepp, vilket i slutändan också kanske förklarar varför han vill understryka vikten av klass för att beskriva sin bakgrund. Klass har en helt annan klang i termer av maktförhållanden i Sverige, skulle jag vilja säga, medan utseende främst förstås som en faktor för att skapa ”skillnad” snarare än ge betydelse för vardagslivet och individers livskvalité. Samtidigt framstår Johans egen tolkning av "etnisk" som raka motsatsen till hur han väljer att ställa svenskt och finskt emot varandra flera gånger under intervjun. Jag finner det intressant att utseende sorteras in under fliken "etnisk" vilket måste tolkas främst som beroende på en dominant diskurs i Sverige kring relationen mellan båda begreppen. Johan stannar dock inte kvar vid dessa frågor någon längre tid. Som vi kommer att se längre fram har samtidigt Johan upplevt hinder på grund av sitt utseende, vilket främst handlar om att han inte kan inta den kreolidentitet som ”miljonprogramsfamilj” möjliggjorde under hans barndom.

Viktoria, å sin sida, är den enda informanten som beskriver sig själv som vit: "[...] alltså man kunde ju inte se, jag blev ju inte rasifierad som något annat än vit. Så i skolan var det aldrig några problem." Att hon relaterar begreppet "vit" med att "inte [kunna] se" är intressant, men likt Johan stannar hon inte kvar vid frågan om sitt utseende (i egenskap av visuella markörer) under intervjun. Som vi kunde se i avsnittet om diskriminering hade Viktoria en hel del exempel på när hon blivit rasifierad i skolan och svensk offentlighet, men dessa exempel var samtidigt inte relaterade till hennes utseende. Av mina informanter är hon den enda som tar upp en artikel jag skrev för den digitala tidskriften Kultwatch (Beckman 2016) där jag argumenterade för att finnar kommit att ingå i vitheten. Jag antar att detta är en anledning också till varför hon använder begreppet under intervjun, för hon har identifierat mig som en forskare med intresse för frågor kring vithet. Viktoria och Johans sätt att resonera kring utseendets betydelse som maktfaktor kan samtidigt sägas ingå i två olika diskurser i det samtida Sverige, där Viktoria hänvisar till en diskurs som utgår ifrån att vissa utseenden och kroppar är privilegierade och blir lästa som oproblematiska i svensk offentlighet medan Johan inte gör det.

När det kommer till den tidigare forskningens diskussion om utseendets betydelse för att passera har exempelvis Marja Ågren (2006) berört frågan, om än någorlunda ytligt. Ågren gör detta som en del av sin reflexiva diskussion kring vad det innebär att som svensk forskare passera som finsk under fältarbetet. Hon menar att hon i vissa situationer "har varit finsk" och att hennes "förnamn signalerar alltså finskhet" vilket gjort att informanter "tillskrivit" henne en "finsk bakgrund" vilket enligt Ågren även förstärks av intresset för sverigefinnar (2006:34). Men hon

skriver även att "andra signaler [kan] tolkas i den riktningen, till exempel mitt utseende" då hon ibland fått kommentarer om att hon "ser finsk ut" (ibid). Det påminner även om Timo Palokangas som i sin uppsats konstaterar att både han och hans syster "verkar vara överens om att vår finskhet främst konstrueras då vi förklarar våra namn, vilket sker nästan varje gång vi presenterar oss för någon ny människa. Min tyskheter kommer endast fram när jag aktivt vill, medan finskheten "avslöjas" genast" (2017:22). Dessa markörer som Ågren och Palokangas beskriver som mest betydelsefulla är samtidigt inga rent visuella markörer, utan är relaterade till namnet. Det intressanta i sammanhanget är att det indirekt säger någonting om på vilka premisser sverigefinnar rasifieras i mer informella och helvita sammanhang, via namn, språk eller bakgrund. Att Ågren kan passera som finne tolkar jag även som beroende på hennes utseende, där typiskt svenska och finska utseenden framställs i medier på ett sätt som gör det lättare för henne att passera som finsk.

Det verkar dock som om denna möjlighet att passera för svensk inte alltid räknas som något positivt. Bland Lotta Weckströms informanter återfinns exempelvis en viss nedlåtenhet till att man inte är "annorlunda nog" (Weckström 2011:118f). Främst påpekar hennes informanter att detta handlar om att man inte är "visuellt" annorlunda. Utseendet har med andra ord en stark innebörd att urskiljas från svenskar enligt Weckströms informanter. Detta kan jämföras med hur Anna reflekterade över sin egen identitet som sverigefinne. Hennes berättelse kretsade mycket om att hon haft svårt att ta till sig att hon faktiskt är sverigefinne, något som även andra informanter uttryckt. Anledningen till detta är för att hon ser sig själv som alldeles för "svenskifierad", hon har inget som "avslöjar" henne som icke-svensk.

**Anna:** Men, men, jo, det hade ioförsig gjort skillnad för min del om jag hade kunnat finska. Då hade kanske identiteten blivit mer befäst på något sätt. Men jag pratar inte finska, jag pratar inte Åländska, alltså jag har ingen dialekt, ingen brytning, alltså ingenting som avslöjar mig. Inte ens mitt efternamn. [skrattar]

**Stellan:** Ja precis.

**Anna:** Allting är ju så svenskifierat på något sätt i den identiteten som har byggts upp. Och det känns ju jättesynd.

Det Anna kopplar till att det skulle kunna "avslöja" henne är främst språk, så som att kunna finska, åländska eller ha dialekt eller brytning. Dessutom lägger hon till efternamn som en möjlighet att kunna avslöja hennes finska bakgrund. Att hon lägger vikt vid dessa saker innebär samtidigt implicit att utseendet inte anses som en betydelsefull markör för att rasifieras som finne. Annas resonemang finner en resonans med andra informanter som sällan benämner utseendet som betydelsefullt för att kunna rasifieras som finne av svenskar eller andra finnar. De resonemang som Anna för kring just frånvaron av tydliga markörer som särskiljer sverigefinnar från svenskar ser jag

samtidigt som mer relaterade till hennes svårigheter att kunna anamma en sverigefinsk tillhörighet. Utifrån SCBs definition av sverigefinnar i andra generation, där du ska ha minst en far eller morförälder från Finland, har ju Anna rätten att göra anspråk på tillhörighet i den sverigefinska minoriteten.

Förutom Anna har flera informanter beskrivit det som en känsla av att de inte kan ta en plats som sverigefinne just för att de inte riktigt "känner sig annorlunda nog". Detta finner jag att det är en sorts omvänd situation för mina informanter jämfört med tidigare forskning om icke-vita i Sverige (Andersson 2003, Hübinette & Tigervall 2008, Lundström 2016). I dessa studier finns det hos informanterna ofta en vilja till att vara svensk, man ser bara fördelar med att kunna inta den positionen. I samtliga dessa studier återkommer dock temat mellan att *känna sig svensk* inte är liktydigt att *rasifieras som svensk*. När första generationens sverigefinnar kom till Sverige under 60- och 70-talet fanns det även en sådan tendens hos vissa att hellre röra sig mot en "svenskhet" och på så sätt "assimileras" (Lukkarinen Kvist 2006:66). Hos mina informanter verkar det snarare inte alls framstå som önskvärt att identifiera sig som svensk. Notera exempelvis hur Anna benämner sin identitet, som "svenskifierad" och att det känns "jättesynd" för henne. Att kunna ta avstånd från svenskheten, oavsett det är utifrån klass, språk eller andra grunder utan att det är kopplat till sociala sanktioner och risker för våld tolkar jag som att mina informanter trots detta befinner sig i en position där deras tillhörighet i den svenska vitheten är självklar i många sammanhang. Samtidigt måste begreppet svensk, så som mina informanter använder det, ses i relation till att de inte nyttjar begreppet vithet på något vis. Emedan mina informanter inte vill ta del av en svensk position, eftersom de ser den som otillräcklig för dem själva att förstå sin egen identitet och bakgrund, innebär det samtidigt inte att de försöker eller har möjlighet att ta avstånd från den svenska vitheten eftersom de inkluderas i denna oavsett de vill eller inte. Jag kommer att ge exempel på hur denna inkludering i den svenska vitheten kan fungera för sverigefinnar längre fram men ska nu återgå till att analysera mina informanters relation till det egna utseendet.

Att kunna passera som svensk menar jag är en stor fördel i det samtida Sverige. Det är dock inte någon informant som kopplar det egna utseendet som en maktfaktor som ger dem företräde i offentligheten. Som exempel kan vi ta en ordväxling med Josefin, där hon främst benämner det som en fråga att "skilja ut". Josefin berättar att hon växte upp med ett svenskt efternamn, som hennes mamma aktivt valde före hennes finska i syfte att inte Josefin skulle råka illa ut i skolan. I gymnasiet valde samtidigt Josefin att ta tillbaka sitt finska efternamn. Då exempelvis Viktoria och Kristina berättat om problem som uppstått i skolan på grund av den egna

finska bakgrunden trodde jag att Josefin skulle ha haft liknande problem.

**Stellan:** Men jag tänker [tystnad] hur var det i gymnasiet? Det var ingen som anmärkte på ditt efternamn då eller?

**Josefin:** Men vid det laget hade det ju också börjat komma in andra invandrargrupper som var ännu lättare att skilja ut. Så, ja, vid slutet av 80-talet och början av 90-talet började det hända saker med demokratin i Sverige som gjorde att [tystnad] finnar började smälta in lite lättare i majoritetssamhället på något sätt.

Sen eftersom det har gått flera generationer så har ju många hunnit göra en revansch på den här bilden. De är väldigt välartade, välutbildade och, ja, till skillnad från föräldra-generationen som levtt ett mer svårare liv än [dem].

Vi kan fråga oss vad det innebär att finnar "började smälta in lite lättare" i Sverige runt 80- och 90-talet. Liknelsen vid att en rasifiering endast sker utifrån skillnad motsäger också betydelsen av begreppet rasifiering, där även maktförhållanden och resursfördelning måste räknas med. Samtidigt kommenterar Josefin på flera betydelsefulla strategier som hon menar har varit en bidragande orsak till att finnar inte längre blir rasifierade som icke-svenskar. Man har blivit mer "välartade" och mer "välutbildade" vilket också blir som en kommentar över föregående kapitel om klass. Samtidigt kunde vi se i tidigare avsnitt att Josefin studerat på högre nivå och särskilt forskning som tagit upp frågor om ras och vithet. Hennes sätt att formulera sig i citatet kan sägas spegla de teoretiska resonemang som återfinns inom den forskningen. Att utseendet inte har en stor betydelse är någonting som finner en resonans hos *kritiska ras och vithetsstudier* där något som är typiskt för de som innehar en position inom vitheten, och vars utseende inte blir ett problem, ser sina personliga erövringar som beroende på den egna individuella drivkraften (Habel 2012, Frankenberg 1993). Jag menar att emedan Josefin snuddar vid frågan om utseendets roll för att sverigefinnar skulle rasifieras som vita och därmed få en bättre position i Sverige, dessutom tack vare att den utomeuropeiska invandringen tog fart, verkar hon inte se det som den mest betydande orsaken. Till skillnad från Anna framstår det inte heller som att Josefin för sitt resonemang utifrån egna upplevelser och betraktelser kring den egna sverigefinska bakgrunden.

Att inneha någon form av vithetsprivilegier innebär dock inte att du inte kan vara marginaliserad i någon annan aspekt (DiAngelo 2017:207f). Olika former av marginalisering, vilket vi har sett under analysens gång, återfinns för sverigefinnar i det samtida Sverige. Dessa kan innefatta former av klass eller att det finska språket intar en underordnad ställning gentemot svenskan i skolan eller offentligheten. Detta innebär dock inte att man är marginaliserad utifrån att man rasifieras som icke-vit (Garner 2007:99, Stratton 2009). Jag menar att mina informanternas sätt att förhålla sig till det egna utseendet som något oproblematiskt, som man sällan behöver reflektera över, vittnar om att de faktiskt kan inta en plats i den svenska vitheten. Att detta sedan inte gör det

möjligt, eller ens attraktivt, för mina informanter att göra anspråk på en svenskhet är samtidigt en annan sak. Vita privilegier kommer, som vi konstaterade i teorikapitlet, dig till gagn, oavsett om du vill eller ej.

Att "den andre" förkropppligas annorlunda idag är tydligt i Elins intervju där hon beskriver hur det var att flytta från Tornedalen till södra Sverige. För henne innebar den rumsliga förflyttningen att hon rasifierades på ett annat sätt än i Tornedalen, där hon beskrev att hennes identitet var "mer markerad". En finsk bakgrund i Tornedalen innebar ofta att bemötas med nedsättande attityder från lärare, eller riskera att hamna i slagsmål på öppen gata. Även om hon nu är min enda informant som har en finsk accent finner jag hennes arbete på ett äldreboende som illustrativt för att hennes finska bakgrund bidrog till ett större rörelseutrymme i södra Sverige.

**Elin:** [...] Jag kom att märka av det på andra håll som när jag jobbade inom hemtjänsten i Malmö till exempel. Då kunde äldre människor fråga vart jag kom ifrån och så sa jag Finland och så kunde de säga att jag har ingenting mot finländare men jag vill inte att någon med slöja ska komma eller såna saker. Så jag märkte det rätt tydligt och det var väl tio-femton år sedan. Så när jag flyttade ner till Malmö så var det ju så.

Citatet beskriver i princip att som någon med finsk bakgrund är det visserligen inget positivt att Elin är närvarande, men det är ändå bättre än om någon som är muslim skulle vara det. Jag kan tänka mig att det allra bästa, som såklart inte sägs explicit, är att någon "helsvensk" kom istället. Möjligheten för Elin att villkorligt inkluderas sker alltså på bekostnad att "någon med slöja", alltså en muslim, skulle uteslutas ur gemenskapen istället. Detta kan också jämföras med när Weckström frågar sina informanter vilka de anser ingår i begreppet "invandrare" varpå de svarar "muslimer", "svartskallar" och "mörkhyade" (Weckström 2011:112f). På den yttersta kanten i det samtida Sverige, längst från svenskheten, befinner sig alltså muslimer, men inte sverigefinnar.

Möjligheten att passera har samtidigt en kontextuell betydelse, eftersom vi kunde i Kristina och Elins upplevelse av skolan se att de faktiskt inte passerade för svenskar på grund av sin finska bakgrund. Detta kan jämföras med Åsa Andersson som i sin studie noterar att hennes informanter argumenterar för att greker kan passera som svenskar (2003:205). Möjligheten för vem eller vilka som kan passera som vit och därmed svensk är med andra ord en historiskt och socialt föränderlig faktor. Detta kan också hänga ihop med den process som Allan Pred (2000) beskrivit, där 90-talets diskurser kring rasism, integration men även vem som är invandraren kom att förändras i en riktning där inte sverigefinnar längre räknas. Även Hynek Pallas (2011) studie av vitheten i svensk spelfilm sedan 1989 visar att föreställningen kring vilka kroppar som passar in i vitheten, och i det långa loppet svenskheten, har förändrats.

I en uppföljningsstudie med informanter från sitt avhandlingsarbete beskriver Ann Runfors (2009) något som i mina ögon är relaterat till min studie. Majoriteten av de informanter som Runfors intervjuat i artikeln är uppväxta i ett socioekonomiskt utsatt område, och berättar att de har kommit att bli rasifierade som "invandrare" och "icke-svenskar" i arbetslivet. Den enda som enligt Runfors inte hade några former av berättelser kring en liknande upplevelse var Tapio, vars föräldrar var "finsktalande migranter från Finland" (Runfors 2009:122). Runfors ser det som att han visserligen delar positionen "förortsungdom med migrerade föräldrar" med andra informanter, men han delar inte "de erfarenheter och villkor som invandrarpositionen för med sig" (Runfors 2009:118). Runfors noterar att Tapio inte vill positionera sig inom kategorierna svensk och invandrare, utan istället beskrev sig i termer som "Jag är mest mig själv hela tiden", "Jag är Tapio" (Runfors 2009:120f). Vidare ser Runfors detta som att Tapio har större möjlighet än övriga informanter att göra anspråk på att vara svensk tack vare sitt utseende, även om hans namn kanske skulle kunna hindra detta. Tapios resonemang och Runfors analys finner en resonans med mina informanters brist på problem även då de själva kom från ett socioekonomiskt utsatt område. Även om han inte identifierar sig som svensk tolkar jag det som att Tapio rasifieras som vit och i det långa loppet som svensk.

Johan kom att i sin intervju beskriva situationer där han rasifieras annorlunda än under sin uppväxt i ett socioekonomiskt utsatt område och med en stark lokalt förankrad kreolidentitet. Likt Elin har han ju också haft en rasifierad position där gränsdragningen mellan svenskt och finskt var tydligt. Jag menar att av mina informanter är Johan också den som påminner mest om de resultat från Runfors artikel jag beskrev tidigare. Den geografiska förflyttningen har inneburit att Johans kropp blir läst på ett annorlunda sätt:

**Johan:** Förut när jag var yngre och försökte att vända det där som man tidigare sett som något negativt till något bättre så tänkte man typ: aa, men det är ju bra det här jag har ju varit i tjugo länder utan att ha gått någonstans egentligen. Jag har bara varit ute på torget, varit hos familjer, umgåtts med mina vänner, använder flera språk och det är värsta grymma grejen. Och jag kan föra mig i olika kontexter och så vidare. Men nu när jag blivit lite äldre och inte befinner mig i den kontexten längre så har det blivit som att jag inte känner mig hemma någonstans.

Jag har ätit baklava sen jag var fyra år. Och firat Bajram varenda år. Men nu när jag inte är där längre och kommer hem till en familj som är, jag vet inte, från något land så kommer alltid det här Jo men det här brukar vi äta på... Ja, jo, jag vet. Jag har gjort det hela mitt liv! Så då är man ju direkt exkluderad från det. Då har jag ju inget hem och mitt enda hem är ju de hemlösas hem.

Som Johan själv påpekar så "befinner" han sig inte "i den kontexten längre" vilket i sin tur innebär att han inte "känner sig hemma någonstans". Det han väljer att exemplifiera med är just vad som framstår vara en fikastund hos en familj "från något land" där han serveras bakverket baklava, vilket

han själv är uppväxt med. Trots detta får han ändå detta bakverk förklarat för sig, vilket dels kan tolkas som att hans kropp blir läst på ett sätt att det skulle vara omöjligt för denna familj, som känner sig nödgade att förklara bakverkets kontext, att se honom äta baklava till vardags. Johan rasifieras som "en okunnig svensk", utan någon som helst förståelse vad baklava är. Detta tror jag beror helt och hållet på hans utseende, vilket i denna kontext med baklava-ätande familjer innebär att han blir läst som vit och i det långa loppet som svensk. Trots Johans egen starka självidentifikation med att ha en kreolidentitet kan han inte i vissa sammanhang, som med baklava-ätande familjer, inta den positionen lika självklart, eftersom han då rasifieras som svensk.

Johans berättelse påminner en del om hur en av Weckströms informanter återberättat att hon ibland varit tvungen att "stå upp" för sin finskhet, i det att hon vid ett tillfälle hemma hos sin svenska pojkvän bemöttes av sin pojkväs mamma som reagerade negativt till att informanten kallade sig "finsk" (Weckström 2011:123f). I mammans ögon "kunde hon inte vara en invandrare", varpå det endast fanns två positioner att välja på: svensk eller invandrare. Att hävda sig i egenskap av finsk kom alltså i detta fall att utmana själva gränsdragningen mellan "svensk" och "invandrare". Denna form av "tvångsinkludering" i kategorin svensk, i ett sammanhang som förmodat bestod av helvita kroppar, kan tolkas som att begreppet svensk är kopplat till ett specifikt utseende. Johans utsaga kan även tolkas som att icke-vita svenskar kan vara delaktiga i att upprätthålla föreställningen om och gränsdragningar kring vitheten i Sverige.

Under arbetet med detta avsnitt har jag läst om mina intervjuer ett flertal gånger i syfte att hitta minsta lilla utsaga om utseendets betydelse. Den bild jag försökt måla upp ovan är såklart begränsad av den frånvaro av diskussioner kring utseendet som problem som återfinns i mina intervjuer. Informanter som Viktoria, Johan, Kristina och Elin som beskrev problem i skolan har samtidigt inte visat sig ha några större problem i arbetslivet. Detta kan även sägas om Sebastian, Anna, Josefin och Olle, vilket jag också tror beror på att de helt enkelt har ett utseende som gör att de lätt kan passera som svenskar om de vill. Detta är också någonting som räknas in bland "vita privilegier", eftersom att ha en plats inom vitheten innefattar just att aldrig behöva tänka på sitt utseende (Garner & Clarke 2010:27, jmf DiAngelo 2016:199f). Med andra ord talar frånvaron av diskussioner och problem kring det egna utseendet som relaterat till att mina informanter inkluderas i den svenska vitheten. Som vi såg i teorikapitlet är det dock inte nödvändigtvis så att de som är en del av vitheten måste sträva efter att vara det för att faktiskt bli inkluderad i den. Som vi kunde se blev ju exempelvis Johan rasifierad som vit, och därmed också svensk, utan att han själv ville det.

Frågan om utseendet hos sverigefinnar är dessutom frånvarande hos Jari Kuosmanens



(2001) och Mirja-Liisa Lukkarinen Kvists (2006) studier. Denna frånvaro, som bidrar till att göra det till en icke-fråga, måste ses i relation till studier av exempelvis Åsa Andersson (2003). Trots att utseendet varken som variabel, eller rent teoretiskt inte är en central punkt för Anderssons studie uppstår det samtidigt diskussioner kring detta, vilket jag finner också är talande för hur utseendet inte är problematiskt för alla med minoritetsbakgrund i Sverige. För egen del har jag behövt "läsa in" frågan om sverigefinnars utseende i material och i relation till tidigare forskning (jmf Chadderton 2012). Jag finner det relevant att utifrån vad jag redovisat i det följande tala om *vithetens marginal* i relation till mina informanternas utsagor, eftersom de beskriver en tillhörighet i marginalen, och de beskriver definitivt en form av diskriminering som beror på en hierarkisk uppdelning mellan finskt och svenskt som vi kan konstatera har en särskild historisk kontext. Men som detta avsnitt har försökt göra gällande finns det mycket som tyder på att mina informanter innehar vita privilegier samtidigt med denna marginalitet. Med andra ord kan vi se det som att de kan rasifieras som en vit andre, men definitivt inte en icke-vit andre.

## 9.2 Den icke-vite andre

Föreliggande avsnitt kommer att behandla hur mina informanter förhåller sig till den icke-vite andre. Denna fråga är relevant främst eftersom Ågren (2006) och Weckström (2011) tagit upp frågor kring hur deras informanter förhåller sig till begreppet "invandrare". Deras frågeställningar har då kretsat kring vad deras informanter lägger i begreppet, vilka de anser platsar i begreppet och om de själva anser sig vara invandrare. Intressant nog framgick det att invandrarbegreppet inte var reserverat för finnar. Enligt Tanja Ristolainen (2007:35) har sverigefinnar inte alltid setts som invandrare utan begreppet "finne" har ibland fått stå för samma innebörd. Detta är intressant och förmodligen något bortglömt eftersom ingen av mina informanter pratar om sig själva på detta vis. Ristolainens uppsats vittnar om en begreppsfrskjutning som sker från 60-talet fram tills 00-talet där 80-talet specifikt innefattade ett språkbruk som delade upp "finnar" från "övriga invandrare" (Ristolainen 2007:33). Ågrens informanter beskriver också hur 80-talet förde med sig en förändrad attityd gentemot finnar (Ågren 2006:205). Då flera av mina informanter beskrev ett engagemang för antirasistiska frågor fann jag det intressant att ta upp hur mina informanter förhåller sig till den icke-vite andre, eftersom det även kan säga något om hur de ser på den egna positionen i den svenska vitheten.

När Marja Ågren (2006) och Lotta Weckströms (2011) utförde sina fältarbeten skedde detta innan 2006. Sedan dess har även begreppet sverigefinne kommit att bli mer använt som term

för personer med finsk bakgrund. Lotta Weckströms (2011) informanter är mer eller mindre övertygade om att begreppet invandrare inte längre syftar på sverigefinnars erfarenhet. I Ågrens studie återfinns en blandad syn på den icke-vite andre, där några informanter uttrycker en viss solidaritet gentemot andra minoriteter finns även de som tar avstånd från invandrarbegreppet som sådant (2006:218). Detta blandade förhållande till andra minoriteter, i relation till att mina informanter verkar luta mer åt att inte alls framhäva ett starkt avståndstagande från den icke-vite andre, är väsentligt att understryka eftersom det kan säga något om sverigefinnars rasifierade position i den svenska vitheten. Jag menar att eftersom sverigefinnar till synes har haft och ännu har en varierad inställning till den icke-vite andre är det inte givet att ett "invandrarskap" eller en "invandrarbakgrund" leder till att man per automatik lierar sig med andra invandrare, eller icke-vita andra.

De flesta av mina informanter la inte alltid en stor vikt vid att ha växt upp i områden med många icke-vite andra på samma sätt som exempelvis Johan. Sebastian är ett gott exempel på detta, som när jag frågade hur det var med klasskamrater i grundskolan, om det fanns andra finnar där, helt enkelt svarar att det inte fanns "andra finnar men däremot folk från hela världen. Så mina bästa kompisar var en från Kenya, en från Indien, en från Chile och en från Polen. Visst var jag kompis med svenskar också. Men ja, det var lite tråkigt." Efter detta försvinner samtalet ut i andra saker, som att aktivera sig i sverigefinska minoritetsfrågor. Även om skoltiden nämns lite i förbigående under min intervju med Sebastian, är det intressant att han liknar svenskar vid "tråkiga". Jag tolkar detta som ett avståndstagande från svenskheten, vilket är en genomgående tendens hos många av mina informanter i intervjuerna. Att å ena sidan anamma sin finska bakgrund kan ju samtidigt tolkas som att ta avstånd från en svenskhet men det görs oftast inte på särskilt aggressiva grunder utan som i Sebastians fall genom en snabb kommentar vid sidan av. Det är också senare i livet som det blev väsentligt för Sebastian att tänka på sin finska bakgrund i relation till postkoloniala teorier och rörelser, vilket jag tolkar som att han inte har svårt att koppla en finsk bakgrund med post-koloniala erfarenheter och sociala rörelser.

En liknande berättelse har även Josefin, som till skillnad från Sebastian inte hade någon kontakt med sin finska bakgrund som liten. Men likt intervjun med Sebastian kom vi in på frågor kring rasism och diskriminering, varpå jag kände att jag själv kunde lyfta mina egna tankar kring den sverigefinska minoriteten. Bland annat berättade jag för Josefin om hur jag ibland upplevde det som att vi som minoritet fick bli ett alibi för att tysta icke-vita aktivisters krav på rättvisa. Varpå hon svarade att ja,

och det finns ju dem som ibland pekar ut att en gång i tiden var svenskarna illa sedda. Som Swede Hollow i USA. [paus] För de var fattiga och eländiga liksom. Och poängen med det är väl att släta ut kritiken av [kort paus] eller det bygger lite på det här: JA MEN VEM SOM HELST KAN BLI ILLA BEHANDLAD! Under vissa omständigheter. Men det är inte riktigt så.

Hennes syn på rasism och vem som kan vara utsatt för rasism innebär att Josefin ser rasismen som en historiskt föränderlig process, något som jag också tolkar som ett sätt att distansera sig från den egna erfarenheten av att ha vuxit upp med en finsk identitet som endast en marginaliserad position. Själv kommenterade jag hennes uttalande med att ironiskt upprepa att "Alla kan bli utsatta för rasism!" följt av ett skratt. Josefin stämde bara in i min skämtsamma ton och lade till: "Ja, men alla kan bli utsatta för det här! Men det är inte riktigt så." Att Josefin innehar en distans från den egna erfarenheten, som en marginaliserad position förlagd till en specifik historisk utveckling, tolkar jag inte bara som en faktor beroende på hennes studier utan att hon även har haft en annan kontakt med sin finska bakgrund. Likt Sebastian ser hon det dock som att den icke-vite andre i Sverige innehar en erfarenhet som hon själv kan relatera till den sverigefinska minoritetens historia och erfarenheter.

Josefin och Sebastians perspektiv kan samtidigt ses i ljuset av föregående avsnitt som handlade om utseende. Att de inte behövt fundera på dessa frågor annat än i akademiska och kanske politiska sammanhang innebär också att för dem har problemen inte hopat sig efter att de gick ur skolan och kom in i arbetslivet. För deras del har de kunnat inta vissa platser och sammanhang utan några problem men det är tydligt att de inte heller har behövt göra avkall på relationen med icke-vita andra i syfte att kunna detta. Olle berättade exempelvis att han bodde i ett blandat område i Södertälje under en period, men att han där "levde isolerat", gick i den lokala skolan men i övrigt bara umgicks med sig själv och sin "dåvarande flickvän och sådär". Vid tiden för min intervju med honom nämnde han dock ofta sin relation med sin sambo som har iransk bakgrund och ofta rasifieras som icke-vit. Likt Sebastian och Josefin hade inte heller han svårt att dra paralleller mellan sverigefinnars erfarenheter och den icke-vita andra. När jag kom in i samtalet på arbetsstugorna i Norrland, där jag beskrev hur de skulle bidra till att lära finstalande svenska, reagerade han med följande ordväxling:

**Olle:** Jaha. Värsta parallellen till idag med mellanösternkultur som är så himla hemsk. Att de måste lära sig svenska, svenska värderingar, integreras och sånt där. Vi kommer att skämmas om 20-30 år hur vi har behandlat araber och folk från mellanöstern. Hoppas vi.

**Stellan:** Jo, men så är det.

**Olle:** Att det alltid ska finnas några jävla andra. Nu är det ju araber, främst muslimer, från mellanöstern. Nästa grej tror jag blir asiater och kineser för de kommer ju rätt mycket ekonomiskt. Då kommer ju dem att bli liksom ett hot mot oss. Inte reellt men rent ekonomiskt. Jag tror att asiater rent generellt kommer att bli

mer utsatta snart, de är ju redan utsatta, det vet jag ju, men ja...

Olles utsaga är intressant eftersom han, likt Josefin, snabbt historiserar och drar en parallell med strukturell rasism i Sverige idag och igår, samtidigt som han också ser det som att rasism inte bara är en konstant i samhället utan att frågor kring rasism och vem som hamnar längst ner förändras beroende på sociala, politiska och ekonomiska grunder.

Olles sätt att resonera påminner om Sebastian och Josefin, men han skiljer sig i det att han inte beskriver någon form av utbildning på högre nivå under intervjun, vilket får mig att tolka det som att det inte direkt har att göra med utbildningsnivå att resonera kring rasism som en historisk process. Detta kan dock bero på hans icke-vita sambo, som han beskriver läser mycket om rasismens historia och lär honom om detta. Sättet att reflektera över sin egen privilegierade position inom den svenska vitheten kan tolkas som beroende på kontakt med en eller flera icke-vita andra (jfr McKinney 2006). Viktoria är också den som beskriver hur hon kom att bli mer intresserad av sin sverigefinska bakgrund tack vare att hon lärde känna en icke-vit sverigefinne. Viktoria menar själv att hennes nya bekantskap kan bra finska men har samtidigt svårt att ta plats i den sverigefinska minoriteten. Enligt Viktoria kunde hennes vän beskrivas som en "minoritet i minoriteten". Då Viktoria är den enda av mina informanter som använde begreppet "vit" under intervjun, utgår jag att det bland annat var på grund av att hon lärt känna en sverigefinne som rasifieras som icke-vit som ordvalet blev mer självklart för henne. Det är också när hon berättar om sin icke-vita sverigefinska bekantskap som hon reflekterar mest över sin egen position inom den sverigefinska minoriteten.

Ett intressant mönster som återkommer bland mina informanter är att de har haft en arbetarklassbakgrund samtidigt som de har haft en uppväxt i till synes blandade kontexter där icke-vita svenskar varit närvarande. Enligt Ruth Frankenberg (1997:54f) är klass en betydelsefull komponent för att vita amerikaner överhuvudtaget ska knyta ett kontaktnät där icke-vita också ingår. Hon noterar att hennes informanter som kom från en arbetarklassbakgrund växte upp i mer blandade kvarter. Intressant nog ger även Viktoria en kommentar kring detta, eftersom hon beskriver sin barndomsmiljö som "ett väldigt vitt [medelklassområde]" och att det är någonting som skiljer henne från andra sverigefinnar: "De har vuxit upp i vad som brukar kallas för mångkulturellt område. De har inte alls lika skämmig relation till språket. De har en större stolthet kring det faktiskt." Bland mina informanter har ju även Johan och Kristina beskrivit sina barndomsmiljöer i sådana termer. Kristina har även en intressant inställning till begreppet invandrare vilket hon använder för att besvara min fråga om sverigefinska kvarter i hennes ungdomsmiljö:

**Kristina:** Det var väldigt mycket sverigefinsk invandring och det fanns områden där jag bodde när jag var barn, om du menar som kvarter, där det var som förortsområden med många finska invandrare men också andra invandrare. Vilket jag tyckte var nice för vi var svenskar men vi hade ett modersmål med oss som vi kunde snacka så vi var alla våra barn och det [tystnad] Pappa hade ju också bott i ett sådant område men då var det ju mer problematiskt för då såg man ju mer fientligt på de här områdena. Man såg det som problemområden och det finns fortfarande områden som fortfarande är underprioriterade men nu är det de nya som kommer och blir nysvenskar. Det är också tydligt med bebyggelsen att det är de här lägenheterna som byggts ganska snabbt och är billiga. Om det är vad du menar med kvarter.

Citatet med Kristina är intressant, eftersom hon talar om "sverigefinsk invandring" och knyter alltså den sverigefinska minoritetens erfarenhet med invandrarbegreppet. Distinktionen mellan en nationell minoritet och en invandragrupp imploderar här på varandra i Kristinas beskrivning av sin ungdomsmiljö. Hon har även ett sätt att historisera förloppet i det att hon i detta resonemang även verkar förstå att dessa områden inte längre präglas i lika hög grad av en finsk närvaro. Kristinas sätt att förhålla sig till invandrarbegreppet påminner en del om Johans sätt att använda klassbegreppet i relation till sin bakgrund i ett socioekonomiskt utsatt område i det att Kristina inte använder det som ett sätt att skilja på sig själv och en icke-vit andre. Istället används det på ett sätt att inkludera och relatera den egna sverigefinska erfarenheten i Sverige med andras erfarenheter.

När det gäller invandrarbegreppet är det tydligt att det inte alltid är ett positivt ord på det vis som det framstår för Kristina. Exempelvis kan vi ta andra sverigefinnar, som har visat sig finna en vilja att distansera sig från invandrarbegreppet (Ågren 2006:228f). Mina informanter visar som sagt ingen övervägande tendens att ta avstånd från invandrarbegreppet. Inte heller tar de avstånd från icke-vita aktivisters kamp mot rasism i det samtida Sverige. Det kan jämföras med studier av icke-vita utlandsadopterade i vilket att ta avstånd från begreppet invandrare och de som rasifieras som invandrare är ett återkommande tema (Hübinette & Tigervall 2008:108ff). För icke-vita utlandsadopterades del framstår det som att associeras med begreppet invandrare innefattar en hel del risker, däribland att med våld uteslutas ur en svensk gemenskap. Samma rädsla återfinns inte för mina informanter att inta ett invandrarskap, vilket trots allt innebär att i längden inta en marginaliserad position. Som jag beskrev i föregående avsnitt tolkar jag detta som att mina informanter både vill och har möjlighet att ta avstånd från en dominant vithet, i form av svenskheten, men att man kan göra detta utan att förlora några vithetsprivilegier.

Bland mina informanter kan man säga att Johan sticker ut när det kommer till relationen med den icke-vita andra. Som jag beskrivit i tidigare avsnitt har han en sorts kreolidentitet, uppväxt som han är i ett område där kulturella gränser ständigt var flytande och stadda i förhandling. För hans del var den geografiska resan från Södra Sverige till Stockholm också

en klassresa. Hans sätt att beskriva sin klassresa är fylld med en känsla av att han inte hör hemma. Denna känsla är dock baserad på att han inte känner att han riktigt har rätt bildningsnivå, att han inte kan vissa sociala och kulturella koder som är vanliga inom svensk medelklass. Han beskriver hur han tröttnade på att försöka passa in i detta och istället ville hitta tillbaka till "miljonprogramsfinland" genom att flytta ut till en av Stockholms kranskommuner:

**Johan:** [...] Det finns massa finnar och serber och husen ser rätt lika ut också sådär orangea. Så jag kände mig hemma där men samtidigt är det som om jag är på besök där hela tiden. Jag har exempelvis inte släkt där som alla andra då. Men det är som att det inte spelar någon roll, alltså, för när jag går i [området] är det ingen som tror att jag inte är därifrån. Alla tycker att jag ser ut som någon som bor där liksom. Och jag kan växla till finska. Jag kan prata med Serberna. Man connectar allting. Det är som att jag står där och ser mig själv utifrån liksom. Och jag tänker på allt som jag gör. Det är jag inte riktigt tillfreds med. För nu när jag kommit hem skulle jag ju vara som mig själv igen, men det var jag ju inte. Universitetet och böckerna har fuckat mig hjärna typ.

Johans beskrivning av att "komma hem" är bland mina informanter unik för just honom. Trots att exempelvis Sebastian och Kristina vuxit upp i liknande typ av område som Johan är det en sådan stark del av hans identitet att det är bara han som "letar tillbaka" till detta. Samtidigt visar hans utsaga också en intressant punkt som går igen hos mina informanter, vilket behandlar relationen mellan att *känna sig annorlunda* och att *rasifieras som annorlunda*. Han beskriver trots allt att han passar in utseendemässigt: "Alla tycker att jag ser ut som någon som bor där liksom." Det som skaver är dock en känsla, som han relaterar till sin klassresa: "Universitetet och böckerna har fuckat mig hjärna typ." Frankenberg har i sin studie noterat hur en del av hennes informanter uttryckt en längtan till att tillhöra små, tätt sammanknutna gemenskaper (Frankenberg 1993:212f). Detta tolkar Frankenberg som att hennes informanter aldrig har tillhört en sådan gemenskap, och därmed inte kan tänka sig att dessa gemenskaper skulle kunna vara konfliktfyllda. Johans beskrivelse av sin ungdom är också en beskrivelse av en mer problemfri vardag, där olika kulturella praktiker kunde blandas med varandra utan att det blev ifrågasatt. Johans beskrivning av livet efter att ha flyttat därifrån är dock ofta konfliktfyllt, men främst i termer av hans egen inre känsla av att inte riktigt veta vart han hör hemma.

Detta kan jämföras med hur miljonprogramområden framställs i andra studier av ungdomar som vuxit upp i dessa (Andersson 2003, Sernhede 2002, Lundström 2016). Här framstår miljonprogrammen som någonting man längtar bort ifrån och inte någonting som associeras med positiva saker (Andersson 2003:65f). Johans val att söka sig tillbaka till "miljonprogramsfinland" handlar dock inte så mycket om att söka sig till den status och stigma som kommer med att bo i ett sådant område. Johans självbild stämmer inte längre överens med hur andra läser in honom i olika

kontexter, vilket vi kunde konstatera i föregående avsnitt. Med andra ord är det inte bara studierna som "fuckat upp" Johans hjärna utan hela förflyttningen från södra Sverige till Stockholm har inneburit stora förändringar på en och samma gång. Jag ser det som väsentligt att understryka att Johans val att söka sig "tillbaka" inte handlar om att söka privilegier så som Anderssons (2003) eller Lundströms (2016) informanter gör genom att "söka sig till" svenskheten. Johan verkar kunna röra sig både i, och utanför, dessa områden utan problem, vilket jag tolkar som beroende på att när Johan väl träder ur dessa områden är det ingen som egentligen rasifierar honom som tillhörande ett sådant område. Relationen Johan har till den icke-vite andre och icke-vita kontexter kan sägas vara mer baserat på en känslomässig relation, till skillnad på Josefin eller Sebastian där vi kunde se en mer intellektualiserad relation vilket kunde bero på deras utbildningar.

Under detta avsnitt har jag analyserat hur mina informanter positionerar sig i relation till den icke-vite andre. Som vi har sett verkar de inte positionera sig gentemot den icke-vite andre, och inte heller verkar det vara särskilt stor frånvaro av icke-vita andra under deras uppväxt eller inom deras bekantskapskretsar. Detta skiljer sig från vad jag kunnat utläsa i tidigare forskning om sverigefinnar (Ågren 2006, Lukkarinen Kvist 2006, Weckström 2011). Samtliga av mina informanter kom att under sina intervjuer lägga olika vikt vid att nämna den icke-vite andre eller icke-vita sammanhang som en del av deras identitetsbygge. Främst är det Johan som gör detta mest ingående av mina informanter, vilket jag tolkar som att det går tillbaka till hans uppväxt i ett "miljonprogramsfinland".

Jag tolkar mina informanters relation till den icke-vite andre som att den präglas av att det inte finns några överhängande risker att uteslutas ur en svensk gemenskap för mina informanter. Som jag beskrev tidigare finns det mycket som tyder på att icke-vita kontexter även ses som negativt laddade av icke-vita (Andersson 2003, Hübinette & Tigervall 2008, Lundström 2016). Bland sverigefinnar återfinns dock en blandad inställning varav mina informanter intar ett mer positivt förhållningssätt. Vad mitt resultat dock understryker är att oavsett hur du relaterar till den icke-vite andre är det kanske inte det som är den främsta faktorn som bestämmer hur du kommer att rasifieras. Detta finner jag är tydligt när resultatet i detta avsnitt ses i skuggan av övriga avsnitt i min analys.

Rent generellt, och i relation till avsnitten om klass och diskriminering, har mina informanter främst lagt en vikt på svenskhet och finskhet. Detta tog jag även upp i föregående avsnitt om utseendet, vilket jag i sin tur beskrev som en faktor som belyser att mina informanter befinner sig i en marginal, men att det för den sakens skull inte innebär att de inte innehar vita

privilegier (DiAngelo 2017:207f). Vi har med andra ord kunnat bena ut mina informanternas rasifierade position i den svenska vitheten, vilket kommer att sammanfattas och diskuteras närmare i nästa kapitel.



## 10. Slutsats och diskussion

Föreliggande uppsats har undersökt sverigefinnars rasifierade position i den svenska vitheten genom att applicera *kritiska ras och vithetsstudier* på följande frågeställningar:

- Vilka former av diskriminering har mina informanter genomlevt?
- Hur förhåller sig mina informanter kring frågor om klass och klassresor?
- Hur positionerar sig mina informanter i relation till sitt utseende och den icke-vite andre?

Dessa frågeställningar har besvarats genom att analysera intervjuer med 8 informanter som har sverigefinsk bakgrund samt två filmer. Genom att applicera ett perspektiv grundat i *kritiska ras och vithetsstudier* där variablerna etnicitet, klass och ras behandlats i tur och ordning via det teoretiska begreppet *vithetens marginal* har denna uppsats kommit fram till intressanta resultat. Dessa resultat kommer att först summeras för att sedan diskuteras och problematiseras. Avslutningsvis kommer även förslag på framtida forskning att läggas fram.

Inledningsvis kan jag nämna att mina informanter visserligen har vuxit upp på olika platser i Sverige, men 7 av 8 har bildat sig på högre nivå vilket gör att de samtidigt har gjort en klassresa. På de viset kan man fråga sig hur representativa mina informanter är för den sverigefinska minoriteten. Jag tror dock att som konstaterades i metodkapitlet så går det inte att utifrån 8 intervjuer att dra några större slutsatser kring en minoritet som trots allt består av 700 000 individer. De slutsatser och resultat som hittills redovisats i analysen och sammanfattas härnäst är trots allt främst utifrån mina informanternas intervjuer. Med andra ord kan resultatet sägas ha skapats utifrån mitt urval som forskare och inom den kontext som uppsatsen själv utgör.

### 10.1 Sammanfattning

Föreliggande sammanfattning kommer att besvara frågeställningarna i tur och ordning. Den första frågeställningen löd *vilka former av diskriminering har mina informanter genomlevt?* Detta har främst undersökts i avsnitten *Svenskhetens gränser* och *Tröttsamma stereotyper*. Som framgick i dessa avsnitt var den vanligaste kontexten för att sverigefinnar skulle komma att rasifieras som den andre skolmiljön. Detta skedde oftast i miljöer där vita svenskar var i majoritet. När det kom till min informant Elin som vuxit upp i Tornedalen kunde vi dock konstatera att även där finsktalande var en majoritet kunde detta inte hindra diskriminering av sverigefinnar. Tornedalen tillhör också en specifikt rasifierad geografi (Persson 2018), där människor som bott inom denna geografi varit 'den

andre' och där språkassimilering och rasbiologi varit återkommande diskrimineringsformer gentemot befolkningen från svenska statens sida.

I avsnittet *Tröttsamma stereotyper* analyserade jag mina informanternas relation till mediala och vardagliga negativa representationer av finnar, vilket jag kunde konstatera hade haft en negativ inverkan på mina informanternas relation till sin finska bakgrund (som språk, kultur, släkt). Detta hade dock kommit att utmanas av mina informanter som aktivt tog del av nya och mer positiva uttryck för en sverigefinsk identitet. Detta kan bero på att mer positiva framställningar av finnar har blivit vanligare den senaste tiden vilket i sin tur utmanar hegemoniska negativa framställningar av finnar.

När det kommer till hur mina informanter *förhållit sig till frågor om klass och klassresor* har dessa främst besvarats i avsnitten *svenskhet som medelklass* och *att resa med klass*. I analysen kunde jag konstatera att mina informanter visserligen kom från en arbetarklassbakgrund, men deras relation till detta begrepp varierade. Informanter som Johan och Elin kunde exempelvis koppla finskt och arbetarklass, svenskt och medelklass med varandra medan övriga informanter inte gjorde samma koppling lika tydligt. Till skillnad från tidigare studier av sverigefinnar (Ågren 2006, Lukkarinen Kvist 2006) använde även informanter som Johan och Kristina den egna arbetarklassbakgrunden på ett sätt som inkluderade den icke-vite andre in i en arbetarklass, snarare än att beskriva finnar som en särskilt arbetsam minoritet.

Johan och Elins starka identifiering med arbetarklass och finskhet menar jag även påverkade deras syn på den egna klassresan vilket jag analyserade i avsnittet *Att resa med klass*. Emedan 6 av 8 informanter gjort en bildningsmässig klassresa var det främst Elin och Johan som hade negativa erfarenheter av detta. Detta kopplade jag till att deras sverigefinska identiteter var redan väl befästa från tidig ålder, varpå deras geografiska förflyttningar inneburit att tidigare stabila identiteter luckrats upp. Vi kan jämföra detta med Sebastian eller Josefin som fått ett nytt intresse för sin finska bakgrund i och med studier på högre nivå

Den avslutande frågan om *hur mina informanter positionerar sig i relation till sitt utseende och den icke-vite andre* har jag analyserat i avsnitten *Utseendets frånvaro* och *Den icke-vite andre*. För mina informanter var utseendet inte ett hinder att röra sig i den svenska offentligheten. Detta tolkar jag som att man innehar vita privilegier tack vare sitt utseende då litteraturen kring vithet påpekar att en position inom vitheten innebär att vara 'omarkerad' i offentligheten. Detta analyserade jag även i relation till *hur mina informanter valde att aktivt söka sig bort från svenskheden som position*. Här skiljer sig mitt resultat från forskning om icke-vita

svenskar i det att ett avståndstagande från svenskheten kan innefatta sanktioner så som uteslutning från gemenskap eller hot om våld. För mina informanter verkade dock detta sökande bort från svenskheten snarare vara utan sådana risker. Att sverigefinnar idag kan passera som vita och i det långa loppet som svenskar blev tydligt i Johan och Elins intervjuer. De beskrev tydligast hur deras geografiska förflyttningar gjort att villkoren för att inkluderas i svenskheten var annorlunda från när de bodde i ett socioekonomiskt utsatt område respektive i Tornedalen.

Att mina informanter inkluderades i vitheten påverkade samtidigt inte deras relation till den icke-vite andre. I avsnittet *Den icke-vite andre* analyserade jag hur de resonerade kring detta. Här skiljde sig mina informanter främst i vilka termer de valde att relatera till den icke-vite andre, även om det övergripande var i positiva ordalag. Detta kan även ha påverkats utifrån att jag i min annons på facebook var öppen med att jag skulle ha ett post-kolonialt perspektiv på min studie. Då ingen informant frågade vad ett post-kolonialt perspektiv var för någonting har jag utgått ifrån att de har haft en viss kännedom om detta sedan innan. Josefin och Sebastian resonerade främst utifrån sina utbildningar och de post-koloniala teorier man läst om i dessa sammanhang. Kristina och Johan resonerade desto mer utifrån egna levda erfarenheter varav Johan aktivt hade en större identifikation med den icke-vite andre tack vare sin bakgrund i ett socioekonomiskt utsatt område.

## 10.2 Diskussion

Denna uppsats har använt sig av *kritiska ras och vithetsstudier* för att analysera sverigefinnars rasifierade position i den svenska vitheten. Då kritiska ras och vithetsforskare i Sverige under en längre tid beskrivit finnar som en del av den svenska vitheten utan att för den skull hänvisa till några empiriska studier fyller uppsatsen ett tomrum inom forskningsfältet. Svaret på frågan utifrån denna studie är att finnar inkluderas i den svenska vitheten, om än i en marginell position.

Även om mina informanter inte har beskrivit problem eller diskriminering som kan härledas till deras utseende, har det varit aktuellt att analysera betydelsen av utseende för mina informanternas resonemang kring egna erfarenheter av att vara sverigefinnar. Även om studier av utseende främst har riktats på icke-vita svenskar när det kommer till forskning som utförts i Sverige har föreliggande uppsats gjort gällande att studiet av detta på vita identiteter också är av intresse. Utan att ha applicerat frågan om mina informanternas relation till det egna utseendet utifrån *kritiska ras och vithetsstudier* hade analysen fastnat i teman och perspektiv som återfinns i tidigare forskning om sverigefinnar.

Genom att applicera begreppet vithetens marginal har denna studie kunnat visa hur

sverigefinnar innehar en marginell position i den svenska vitheten, men samtidigt har möjlighet att göra anspråk på vitheten och i det långa loppet en svenskhet. Analysen har visat att i icke-vita kontexter kan sverigefinnar rasifieras som vita vilket i slutändan leder till att de blir lästa som svenskar. Detta kunde vi se hos Johan som deltog på en kaffestund med en icke-vit familj varpå han rasifierades som vit. I relation till att övriga informanter inte beskrivit några större problem i arbetslivet eller i den svenska offentligheten på det vis som återfinns i studier av icke-vita svenskar har jag tolkat detta som att sverigefinnar idag kan passera som svenskar. Detta sker på grund av att många sverigefinnar har ett utseende som tillåter detta.

En intressant jämförelse kan göras med Susanne Nylund Skogs studie av svenska judar (2012). I Sverige har judar fått erkänd status som nationell minoritet med en särskild juridisk särställning likt sverigefinnar, vilket gör en jämförelse väsentlig. Nylund Skog visar att svenska judar känner en svårighet att kombinera sin judiska bakgrund med en svensk tillhörighet, främst eftersom det enligt hennes informanter finns en föreställning i Sverige att svenskhet och judendom inte är förenliga. Då attentat gentemot synagogor hade skett vid tiden för Nylund Skogs fältarbete var även detta en källa till oro för hennes informanter, eftersom det gav dem associationer till förföljelser av judar och förintelsen. Detta hade för Nylund Skogs informanter lett till att de ofta kände sig tvungna att gömma sin judiska identitet i offentligheten.

Denna rädsla för våld eller förföljelse återfanns inte hos mina informanter. Snarare la de en stor vikt vid att framhäva den egna finska bakgrunden och vara stolt över att de var sverigefinnar. I relation till att de kan passera som vita i det samtida Sverige har jag tolkat detta som att en finsk bakgrund inte kan räknas som en belastning. Snarare skulle jag säga att sverigefinnar fått en plats i den svenska nationen och gemenskapen som är mer självklar än andra minoriteter. Det är också kombinationen av dessa faktorer som gör att jag dragit slutsatsen att sverigefinnar tillhör den svenska vithetens marginal.

### **10.3 Förslag på framtida forskning**

Emedan Föreliggande uppsats har tagit sig an ett negligerat ämne inom *kritiska ras och vithetsstudier* finns det samtidigt en del tillkortakommanden som kan vara intressanta att se över inom framtida studier. Dessa handlar dels om de variabler som uppsatsen utgått ifrån vilket har varit etnicitet, klass och ras. Det andra handlar om den kontext inom vilken informanter har rekryterats.

Om vi börjar med variabler finns det ett behov att studera frågor kring ras och vithet i det samtida Sverige mer utifrån kön. Särskilt för sverigefinnars del skulle detta vara intressant

eftersom studier som fokuserar på sverigefinska kvinnor är frånvarande. Jag skulle vilja påstå att det fokus som legat på sverigefinnar både inom forskningen och i populärvetenskapliga skildringar ofta glömt bort den specifika erfarenhet som sverigefinska kvinnor har till skillnad mot sverigefinska män. Negativa stereotyper av sverigefinnar är också väldigt könskodade, i den mening att det ofta handlar om män, vilket vore intressant att studera hur det påverkar sverigefinska kvinnors självbild.

Det andra är kontext, vari jag gjort ett medvetet val att kasta ett brett fångstnät för att rekrytera informanter från vitt skilda kontexter. Här vore det intressant att studera sverigefinska gemenskaper utifrån *kritiska ras och vithetsstudier* inom mer *lokala kontexter* så som Lukkarinen Kvists (2006) studie. Mina informanter har trots allt visat att de har icke-vita vänner och även har rört sig i icke-vita kontexter, vilket vore intressant att studera med fältobservationer. Hur görs ras, klass och etnicitet i sådana sammanhang och skiljer sig de från hur sverigefinnar resonerar kring detta i intervjuer?

Utöver dessa förslag skulle jag vilja påpeka att forskning om vithet i relation till nationella minoriteter är väsentlig framöver. Alla grupper som sorteras under termen nationella minoriteter har inte samma förutsättningar att ta del av det svenska samhället. Trots en särställning och jämlikhet *de jure* är frågan hur detta uttrycker sig i kommuners arbeten, nationella arenor (som nyhetsmedier) eller i vardagen. Att studera personer med samiska släktingar som bor i urbana områden eller Tornedalingar i Stockholms innerstad skulle dels bidra till forskningen om vithet i Sverige samtidigt som det inte skulle leda till att vitheten förtingligas.

## 11. Källförteckning

### Otryckta källor

8 intervjuer inspelade och transkriberade under 2017

Uppsatsdagbok, Feb-Nov 2017, 15 sidor, enkelt radavstånd

### Filmer

Kid svensk. 2007.

Svinalängorna. 2010.

Ingen riktig finne. 2013.

### Internetlänkar

Arnstad, Henrik. 2017. Från rasfiende till kniv-pekka. Aftonbladet. Publicerad: 2/1-2017.

(<https://www.aftonbladet.se/kultur/bokrecensioner/a/w22qA/fran-rasfiende-till-kniv-pekka>)

Hämtad senast: 16/4-2018

Beckman, Stellan. 2015. När mormor var en finndjäväl. Kultwatch. Publicerad: 3/10-2015.

(länk: <https://kultwatch.se/2015/10/03/nar-min-mormor-var-en-finndjavel/>)

Hämtad senast: 2/2-2018

Beckman, Stellan. 2016. När Finnen blev Svensk. Kultwatch. Publicerad: 26/1-2016.

(länk: <http://kultwatch.se/2016/01/26/nar-finnen-blev-svensk/>)

Hämtad senast: 2/2-2018.

Suni, Joonas. 2016 Fördomarna mot finländare lever fortfarande kvar i Sverige. Svenska Yle.

Publicerad: 16/3-2016

(<https://svenska.yle.fi/artikel/2016/03/16/joonas-suni-fordomarna-mot-finlandare-lever-fortfarande-kvar-i-sverige>)

Hämtad senast: 16/4-2018

Vuonokari, Kaisa;Jan Jacobson;Lotta Hoppu. 2018. Statistiken visar: Sverigefinländare har blivit "svenssons". Sveriges Radio. Publicerad: 22/2-2018.

(<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=6891520>)

Hämtad senast: 23/4-2018

## Rapporter

Södertälje kommun. 1997. Kulturutredningen.

## Tryckta källor

Ahmed, Sara. 2011. *Vithetens hegemoni*. Tankekraft förlag.

Ambjörnsson, Ronny. 1996. *Mitt förnamn är Ronny*. Bonnier Alba.

Antirasistiska akademin. 2015. *Antirasistisk ordbok*. Notis förlag.

Andersson, Jens Björk. 2017. 'Folkets röst - ras och vithet i en svenskamerikansk tidning.' i HübINETTE, Tobias (red) *Ras och vithet. Svenska rasrelationer i går och i dag*. Studentlitteratur. s 115-138

Andersson, Åsa. 2003. *Inte samma lika. Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel*. Symposion.

Borg, Kristian (red). 2016. *Finnjävlar*. Verbal förlag.

Bonnett, Alastair. 1998. 'Who was white? The disappearance of non-European white identities and the formation of European racial whiteness', *Ethnic and Racial Studies*, 21:6, 1029-1055

Bonilla-silva, Eduardo. 2002. 'We are all Americans!: the Latin Americanization of racial stratification in the USA', *Race & Society* nr 5, 3-16

Caliendo, Stephen; McIlwain, Charlton (red). 2011. *The Routledge Companion to Race and Ethnicity*.

Catomeris, Christian. 2004. *Det ohyggliga arvet: Sverige och främlingen genom tiderna*. Ordfront förlag.

Chadderton, Charlotte. 2012. 'Problematizing the role of the white researcher in social justice research', *Ethnography and Education*, 7:3, 363-380,

Dahlstedt, Magnus, Ingemar Lindberg. 2008. 'Det slutna folkhemmet. Inledning'. i Lindberg, Ingemar (red) *Det slutna folkhemmet. Om etniska klyftor och blågul självbild*. Agora. 6-27

DEIFO. 1990. *Svensk invandrarforskning. En projektkatalog*. Regeringskansliets offsetcentral.

DiAngelo, Robin. 2016. *What does it mean to be white? Developing white racial literacy. Revised edition*. Peter Lang Publishing.

Dyer, Richard. 1997. *White*. Routledge.

Ehn, Billy; Barbro Klein. 1994. *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet*.

Carlssons.

- Eriksen, Thomas Hylland. 2007. *Etnicitet och nationalism*. Nya Doxa.
- Essed, Philomena; Trienekens, Sandra. 2008. 'Who wants to feel white?' Race, Dutch culture and contested identities', *Ethnic and Racial Studies*, 31:1, 52-72
- Farahani, Fataneh. 2007. *Diasporic narratives of sexuality. Identity formation among Iranian-Swedish women*. Diss. Stockholms universitet: institutet för etnologi, religionshistoria och genusstudier. Stockholms universitet
- Farzin, Maziar. 2016. "Alltså ursprungligen är jag från Atlantis" i Kristian Borg (red.) *Finnjävlar*. Verbal förlag. 2016. s 100-109
- Frankenberg, Ruth. 1993. *White women, race matters*. Routledge.
- Frykman, Jonas; Orvar Löfgren. 1979. *Den kultiverade människan*. Liber förlag. Lund.
- Fägerborg, Eva. 2011. "intervjuer" i Kaijser, Lars; Öhlander, Magnus. 2011. *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur. 85-112
- Gardell, Mattias. 2015. *Raskrigaren*. Leopard Förlag.
- Garner, Steve. 2007. *Whiteness: An introduction*. Routledge. New York.
- Garner, Steve; Simon Clarke. 2010. *White identities: A critical sociological approach*. Pluto press. New york.
- Garner, Steve. 2006. 'The Uses of Whiteness: What Sociologists Working on Europe Can Draw from US Research on Whiteness.' *Sociology*. Volume 40(2): 257–275
- Gillham, Bill. 2005. *Forskningsintervjun. Tekniker och genomförande*. Studentlitteratur.
- Gray, Ann. 2008 [2003]. *Research practice for cultural studies*. Sage publications.
- Habel, Ylva. 2009. "Whiteness Swedish Style." i Kolade, Stephens (red) *Afrikansksvenska röster*. Notis. 90-119
- Habel, Ylva. 2012 "Rörelser och schatteringar inom kritiska vithetsstudier". i Hübinette, Tobias, Helena Hörnfeldt, Fataneh Farahani, René Leon Rosales. (red) *Om ras och vithet i det samtida Sverige*. Mångkulturellt centrum. Mångkulturellt centrum. 2012. 45-82
- Hübinette, Tobias; Carina Tigervall. 2008. *Adoption med förhinder. Samtal med adopterade och adoptivföräldrar om vardagsrasism och etnisk identitet*. Mångkulturellt Centrum.
- Hübinette, Tobias, Helena Hörnfeldt, Fataneh Farahani, René Leon Rosales. 2012 "Om ras och vithet i det samtida Sverige. Inledning". i Hübinette, Tobias, Helena Hörnfeldt, Fataneh Farahani, René Leon Rosales. (red) *Om ras och vithet i det samtida Sverige*. Mångkulturellt centrum. 2012. 11-36



- Ignatiev, Noel. 1995. *How the irish became white*. Routledge.
- Ingridsdotter, Jenny. 2017. *The promises of the free world. Postsocialist Experience in Argentina and the making of migrants, race, and coloniality*. Södertörns Doctoral diss.
- Jonsson, Stefan. 2004. "Rasism och nyrasism i Sverige 1993-2003". i Balibar, Étienne; Mattsson, Katarina & Lindberg, Ingemar. *Rasism i Europa: kontinuitet och förändring. Rapport från forskarseminariet 5 november 2003*. Stockholm: Agora.
- Kajiser, Lars; Öhlander, Magnus. 2011. *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur.
- Kajiser, Lars. 2011. "Fältarbete" i Kajiser, Lars; Öhlander, Magnus. 2011. *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur. 37-64
- Kenny, Lorraine Delia. 2000. "Doing my homework: the autoethnography of a white teenage girl" i France Winddance Twine; Jonathan W. Warren (red.) *Racing research, researching race. Methodological dilemmas in critical race studies*. New York University Press. S 111-134
- Kivisto, Peter; Leinonen, Johanna. 2011. 'Representing Race: Ongoing Uncertainties about Finnish American Racial Identity', *Journal of American Ethnic History*, Vol. 31, No. 1, pp. 11-33
- Kvale, Steinar; Brinkmann, Svend. 2017 [2014]. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.
- Kuosmanen, Jari. 2001. *Finnkampen: En studie av finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige*. Gidlunds.
- Laskar, Pia. 2008. 'Att pussla med finska kranier', *Ord & Bild, Norden & Kolonialismen*, nr 2, 142-149
- Laskar, Pia. 2017. "Den finska rasen och görandet av svenskar". i Tobias Hübinette (red.) *Ras och vithet. Svenskar rasrelationer i går och i dag*. Studentlitteratur. 71-96
- Lukkarinen Kvist, Mirjaliisa. 2006. *Tiden har haft sin gång. Hem och tillhörighet bland sverigefinnar i Mälardalen*. diss. Linköpings Universitet.
- Lundström, Catrin. 2016. *Svenska Latinas: Ras, Klass och Kön i svenskhetens geografi*. Makadam förlag.
- Lundström, Catrin. 2010. 'White Ethnography: (Un)comfortable Conveniences and Shared Privileges in Field-Work with Swedish Migrant Women,' *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, (18)2, 2010, 70-87
- Lundström, Catrin. 2018. "Icke/vit migration: Reflektioner kring ras, medborgarskap och

- tillhörighet i en svensk kontext" i Hübinette, Tobias, Andréaz Wasniowski (red) *Studier om Rasism*. Arx förlag. 273-302
- Marcus, George E. 1995. 'Ethnography in/of the world system: The emergence of multi-sited ethnography', *Annual Review of Anthropology*. 24:95-117.
- Matthew W. Hughey. 2010. 'The (dis)similarities of white racial identities: the conceptual framework of 'hegemonic whiteness'', *Ethnic and Racial Studies*, 33:8, 1289-1309
- Mattsson, Katarina. 2004. "Vit rasism". i Balibar, Étienne; Mattsson, Katarina & Lindberg, Ingemar. *Rasism i Europa: kontinuitet och förändring. Rapport från forskarseminariet 5 november 2003*. Stockholm: Agora.
- Mattsson, Katarina. 2005. "Diskrimineringens andra ansikte - svenskhet och "det vita västerländska". i Paulina de los Reyes & Masoud Kamali (red) i *Bortom vi och dom – Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. SOU 2005:41. 139-153
- McKinney, Karyn D. 2006. 'I Really Felt White': Turning Points in Whiteness Through Interracial Contact', *Social Identities*, 12:2, 167-185
- Mills, Charles W. 1997. *The racial contract*. Cornell university press.
- Miles, Robert. 1989. *Racism*. Routledge.
- Molina, Irene. 2005. "Rasifiering. Ett teoretiskt perspektiv i analysen av diskriminering i Sverige." Paulina de los Reyes & Masoud Kamali (red) i *Bortom vi och dom - Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. SOU 2005:41.
- Molina, Irene. 2015. "Rasifiering" i Groglopo, Adrián m fl (red) *Vardagens antirasism*. Printon. 35-41
- Morrison, Toni. 1993. *Mörkt spel. Vithet och den litterära fantasin*. Trevi förlag.
- Neergaard, Anders. 2017. "Arbetsmarknadens mönster - om rasifierad segmentering" i Lindberg, Ingemar (red) *Det slutna folkhemmet. Om etniska klyftor och blågul självbild*. Agora. 116-135
- Pallas, Hynek. 2011. *Vithet i svensk spelfilm 1989-2010*. Filmkonst.
- Palokangas, Timo. 2017 *Sverigefinska millenials - En autoetnografisk studie om etnisk identitet*. Arbetsrapport. Uppsala universitet. Kulturgeografiska institutionen.
- Persson, Curt. 2018. "Då var jag som en fånge" - Statens övergrepp på tornedalingar och meänkielitalande under 1800- och 1900-talet. Svenska tornedalingars riksförbund. Met nuoret. Rapport.

- Pietilä, Marika. 2014. *Sverigefinnar - En bortglömd minoritet*. D-uppsats. Stockholms universitet. Institutionen för mediestudier, enheten för journalistik, medier och kommunikation.
- Pred, Allan. 2000. *Even in Sweden. Racisms, racialized spaces, and the popular geographical imagination*. University of California press.
- Prupp, Oscar. 2005. "Den segregerade välviljan - kultur som makt" i Öhlander, Magnus (red) *Bruket av kultur. Hur kultur används och görs socialt verksamt*. Studentlitteratur. 73-90
- Prupp, Oscar. 2011. "Reflektion och etik" i Kaijser, Lars; Öhlander, Magnus. 2011. *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur. 65-84
- Ristolainen, Tanja. 2007. *Sverigefinnar. Från invandrare till nationell minoritet. Sverigefinska intresseorganisationernas och föreningarnas betydelse för den svenska invandrar- och minoritetspolitiken*. C-uppsats. Halmstad högskola. Idé- och lärdoms historia.
- Roediger, David R. 2005. *Working Toward Whiteness: How America's Immigrants Became White*. Routledge.
- Roediger, David. 2002. "Whiteness and Ethnicity in the History of "White Ethnics" in the United States" i Essed, Philomena & David Theo Goldberg (ed.) *Race Critical Theory*, 325-343
- Rosales, René León. 2010. *Vid framtidens hitersta gräns. Om maskulina elevpositioner i en multietnisk skola*. Mångkulturellt centrum.
- Runfors, Ann. 2009. 'Modersmålssvenskar och vi andra. Ungas språk och identifikationer i ljuset av nynationalism.' *Utbildning & demokrati*. (18) 2, 105-126
- Sernhede, Ove. 2007. *AlieNation is my Nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya sverige*. Ordfront pocket.
- Stratton, Jon. 2009. 'Preserving White Hegemony. Skilled migration, 'Asians' and middle-class assimilation.' *Borderlands e-journal*. 3(8). 1-28
- Skog, Susanne Nylund. 2012. *Livets vägar*. Institutet för folk och språkminnen.
- Skog, Susanne Nylund. 2014. 'Osynligt förtryck och vita kroppar. Förhandlingar kring judiskhet i Sverige.' *Elore*. (21)1. 1-20  
(Länk: [http://www.elore.fi/arkisto/1\\_14/nylundskog.pdf](http://www.elore.fi/arkisto/1_14/nylundskog.pdf))
- Trankell, Arne. 1997. "Svenskars fördomar mot invandrare" i Heyman, Anna-Greta, Ragnar Landén, Arne Trankell, Charles Westin (red) *Invandrarproblem. Fem uppsatser om invandrar- och minoritetsproblem från IMFO-gruppen vid Stockholms universitet*. Pan Original. 1997.

- Waara, Peter. 1996. *Ungdom i Gränsland*. Diss. Umeå universitet. Umeå: Borea.
- Weckström, Lotta. 2011. *Representations of Finnishness in Sweden*. Finnish Literature society.
- Westin, Charles. 1984. *Majoritet om minoritet. En studie i etnisk tolerans i 80-talets Sverige*. En rapport från Diskrimineringsutredningen. Publica/Liber förlag.
- Westin, Charles. 1988. *Den toleranta opinionen. Inställningen till invandrare 1987*. Rapport nr 8 från Deifo. Stockholm.
- Westin, Charles, Anders Lange. 1997. *Den mångtydiga toleransen*. Ceifos skriftserie nr 73.
- Werner, Jeff. 2014. *Blond och blåögd: vithet, svenskhet och visuell kultur = Blond and blue-eyed: whiteness, Swedishness, and visual culture*. Göteborg: Göteborgs konstmuseum
- Ågren, Marja. 2006. *"Är du finsk, eller...?"*. Arkipelag.

## **Bilaga 1 Informanter**

Kristina

Född: "tidigt 80-tal"

Intervju utförd: Via Skype

Datum: 16/2-17

Tid: 1 tim, 5 min

Viktoria

Född: 1988

Intervju utförd: Via skype

Datum: 22/2-17

Tid: 58 min

Johan

Född: 1984

Intervju utförd: På Södertörns Högskola

Datum: 11/4-17

Tid: 1 tim, 5 min

Josefin

Född: 1975

Intervju utförd: På café

Datum: 12/4-17

Tid: 1 tim, 9 min

Elin

Född: 1977

Intervju utförd: Via Skype

Datum: 20/5-17

Tid: 45 min

Sebastian

Född: 1975

Intervju utförd: På café

Datum: 9/6-17

Tid: 50 min

Olle

Född: 1978

Intervju utförd: På café

Datum: 11/7-17

Tid: 1 tim, 11 min.

Anna

Född: 1989

Intervju utförd: På café

Datum: 21/11-17

Tid: 53 min

## Populärvetenskaplig beskrivning

Följande masteruppsats undersöker andra generationens sverigefinnars rasifierade position i den svenska vitheten. Detta görs genom att applicera ett teoretiskt ramverk grundat i kritiska ras och vithetsstudier på 8 intervjuer med andra generationens sverigefinnar. Särskilt begreppet vithetens marginal är av betydelse för studiens analys eftersom det har gett analysen möjlighet att analysera privilegier och marginalitet samtidigt.

I analysen ligger främst fokus på tre variabler i form av etnicitet, klass och ras, vilket gör det möjligt att måla ut den rasifierade position som studiens 8 informanter har i den svenska vitheten. Emedan teman kring etnicitet och klass varit vanliga inom tidigare forskning kring sverigefinnar, har studiet av ras och med detta vithet, varit frånvarande inom forskningsfältet kring sverigefinnar.

Som vi kommer att se i analysen finns det mycket som talar för att sverigefinnar befinner sig i den svenska vithetens marginal. Även om sverigefinnar kan sägas ha en marginell position i det svenska samhället, har de informanter som återfinns i följande studie möjlighet att passera som svenskar eftersom de rasifieras som vita i vardagssammanhang.

Nyckelord: Sverigefinnar, vita privilegier, vithetens marginal, vithet, ras